

KOLENDAR 1932

Nihil obstat. — *Dr. Joannes Tul*, censor.
Num. 2337/31. — Imprimatur! Goritiae,
die 16. Novembris 1931. — *Sac. Joannes*
Sirotti, Administrator Apostolicus. —

Platnice in mesečna zaglavja je narisala
slikarica *Mara Kraljeva*. —

KOLENDAR

G O R I Š K E
M O H O R J E V E
D R U Ź B E

ZA PRESTOPNO LETO

1932

IZDALA IN ZALOŽILA GORIŠKA MOHORJEVA DRUŽBA
NATISNILA „KATOLIŠKA TISKARNA“ V GORICI — 1931

8414/1932

PRESTOPNO LETO 1932.

Ima 366 dni, 52 nedelj in 9 praznikov (velika noč, binkošti in božič so na nedeljo).
Leto se prične s petkom in se konča s soboto.

Začetek leta 1932.

Občno in državno leto se začne na novega leta dan, 1. januarja.
Cerkveno leto se začne s 1. adventno nedeljo, 27. novembra.

Astronomični letni časi.

Pomlad se začne 20. marca ob 20. uri 54^m — Poletje se začne 21. junija ob 16. uri 23^m — Jesen se začne 23. septembra ob 7. uri 16^m — Zima se začne 22. decembra ob 2. uri 15^m. — Ure se štejejo od 1 do 24, to je od polnoči do polnoči.

Godovinsko število.

Zlato število: 14 Solnčni krog: 9 Nedeljska črka: . . CB
Epakta: XXII Rimsko število: . . . 15 Letni vladar: . . Mars

Solnčni in lunini mrki leta 1932.

V letu 1932. bo solnce mrknilo dvakrat in luna dvakrat. V Evropi bo mogoče videti le drugi delni lunin mrk 14. septembra, ki bo trajal od 20.18 do 23.43 ure. — Drugi delni lunin mrk bo 22. marca od 11.59 ure do 15.05 ure; opazovali ga bodo lahko v Aziji, v Indijskem in Tihem oceanu, v Avstraliji in v severozapadnih krajih Severne Amerike ter na zapadu Južne Amerike.

Solnčni krožni mrk bo 7. marca od 6.31 do 11.20 ure viden v Južnem Ledenem morju, v Avstraliji, Novem Zelandu in v Nizozemski Indiji (otoki Java, Sumatra itd.). — Popolni solnčni mrk bo 31. avgusta od 18.45 ure do 23.22. Videli ga bodo v Severnem Ledenem morju na Grönlandu, Islandu, v Severni Ameriki, na severu Južne Amerike ter na vzhodnem robu Azije.

Luna mrkne: 1. kadar je polna luna in 2. kadar je zemlja med solncem in luno tako, da pada senca zemlje na luno in jo zatemni.

Solnce mrkne: 1. kadar je luna v mlaju in 2. kadar je luna med solncem in zemljo tako, da nam luna solnce zagrne.

Vremenski ključ

s katerim vsakdo lahko zve za vreme celega leta naprej, ako le ve, kdaj se izpremeni luna (t. j.: ob kateri uri nastopi prvi krajec ☾, ščip ☽, zadnji krajec ☾ in mlaj ☽). — Ta vremenski ključ je napravil slavni zvezdoslovec J. W. Herschel in dunajska Kmetijska družba ga je l. 1839. spoznala za najbolj zanesljivega. Pomeni pa, kadar se izpremeni luna :

Ob uri	Poleti	ozimi	Ob uri	Poleti	Pozimi
od 24. do 2.	lepo	mrzlo, če ni jugozapadnik	od 12. do 14.	veliko dežja	sneg in dež
od 2. do 4.	mrzlo in dež	sneg in vihar	od 14. do 16.	spremenljivo	lepo in prijetno
od 4. do 6.	dež	sneg in vihar	od 16. do 18.	lepo	lepo
od 6. do 10.	spremenljivo	dež ob severo-zapadniku, sneg ob vzhodniku	od 18. do 22.	lepo ob severu ali zapadniku, dež ob jugu ali jugozapadniku	dež in sneg ob jugu ali zapadniku
od 10. do 12.	veliko dežja	mrzlo in mrzel veter	od 22. do 24.	lepo	lepo

Opomba. — Celo leto se razdeli na dva dela, t. j. na poletje in na zimo; za poletje velja čas od 15. aprila do 16. oktobra, ostali čas pa velja za zimo.

Cerkveni zapovedani prazniki so razen navadnih nedelj še sledeči:

Novo leto ali obrezovanje Gospodovo, petek, 1. januarja.

Sv. trije kralji ali razglašenje Gospodovo, sreda, 6. januarja.

Sv. Jožef, ženin D. M., sobota, 19. marca.

Velika noč ali vstajenje Gospodovo, nedelja 27. marca.

Kristusov vnebohod, četrtek, 15. maja.

Binkošti ali prihod sv. Duha, nedelja, 15. maja.

Pepelnica ali začetek posta je v sredo, 10. februarja. — Od božiča do pepelnice je 6 tednov in 5 dni, ali 47 dni.

Sv. Rešnje Telo, v četrtek, 26. maja.
Sv. Peter in Pavel, apostola, sreda, 29. junija.

Vnebovzetje Marije Device, ponedeljek, 15. avgusta.

Praznik vseh svetnikov, torek, 1. novembra.

Brezmadežno spočetje Marije Device, četrtek, 8. decembra.

Božič ali rojstvo Gospodovo, nedelja, 25. decembra.

Posti in zdržki.

1. Pomladne (postne) kvatre 17., 19. in 20. februarja.

2. Poletne (binkoštna) kvatre 18., 20. in 21. maja.

3. Jesenske kvatre 21., 23. in 24. sept.

4. Zimske (adventne) kvatre 14., 16. in 17. decembra.

1. Dnevi zgolj zdržka (da se ne sme uživati meso, pa se sme večkrat najesti do sita) imajo znamenje *.

2. Dnevi zgolj posta, (se sme uživati meso, pa se sme le enkrat do sita najesti) imajo †.

3. Dnevi strogega posta, (se ne sme uživati meso in se sme le enkrat do sita najesti) imajo ††.

Razen tega naj se vsak vernik ravna po predpisih svoje škofije.

Celodnevni civilni prazniki.

Na celodnevne civilne praznike so zaprti vsi vladni upravni in sodni uradi, šole in denarni zavodi. Na te dni ni mogoče napraviti sodnijske izvršbe (eksekucije), ne protestirati menic. Ti dnevi so:

Vse nedelje. — Novo leto. — Sv. trije kralji. — Sv. Jožef. — 21. april, praznik dela. — Vnebohod. — Sv. Rešnje Telo. — Sv. Peter in Pavel. — Vnebovzetje M. D. — 28. oktober, obletnica pohoda na Rim. — Vsi svetniki. — 4. november, praznik zmage. — 8. december. — Božič.

Državni prazniki.

Prva nedelja v juniju, praznik zedinjenja Italije in državne ustave. — 28. oktober, obletnica pohoda na Rim. — 4. november, obletnica zmage.

Civilne slovesnosti.

11. februarja, obletnica pogodb in konkordata s Sveto stolico. — 23. marca, obletnica ustanovitve fašizma. — 21. aprila, praznik dela. — 24. maja, obletnica vojne napovedi. — 12. oktobra, obletnica, kar je Genovežan Krištof Kolumb (Cristoforo Colombo) odkril Ameriko. — 11. novembra, rojstni dan Njegovega Veličastva kralja Viktorija Emanuela III.

Poglavar katoliške cerkve.

Papež Pij XI., (260. naslednik sv. Petra) rojen 31. maja 1857 v mestu Desio pri Milanu z imenom Ahil Ratti; za mašnika posvečen 20. decembra 1879; apostolski nuncij na Poljskem 6. junija 1919; kardinal in nadškof v Milanu 13. junija 1921; za papeža izvoljen 6. februarja 1922; kronan 12. februarja 1922.

Katoliški vladike v Julijski krajini.

Dr. Frančišek Borja Sedej, nadškof goriški, rojen 10. oktobra 1854 v Cerknem, posvečen za nadškofa v Gorici 25. marca 1906.

Dr. Alojzij Fogar, škof tržaški, rojen 27. januarja 1882 v Pevmi pri Gorici, posvečen za škofa 14. oktobra 1923 v goriški stolnici.

Dr. Trifon Pederzoli, škof poreško-puljski, rojen 28. januarja 1864 v Kotoru, posvečen za škofa 5. oktobra 1913.

Izidor Mihael Sain, škof reški, rojen 22. novembra 1869 v Dajli v Istri, posvečen za škofa na Reki dne 8. avgusta 1926.

Kraljevska rodbina.

Viktor Emanuel III. kralj Italije, rojen 11. nov. 1869, kralj od 29. julija 1900.

Helena, kraljica, rojena kneginja črnogorska 8. jan. 1873, poročena 24. okt. 1896.

Kraljična Jolanda, rojena 1. junija 1901. Poročena z grofom Karlom Calvi di Bergolo.

Kraljična Mafalda, roj. 19. nov. 1902. Poročena s princem Filipom Hesenskim.

Humbert, princ piemontski, prestolonaslednik, rojen 15. septembra 1904., poročen z Marijo Jožico Belgijsko.

Kraljična Ivana, rojena 13. novembra 1907., poročena z bolgarskim kraljem Borisom III.

Kraljična Marija, roj. 26. dec. 1914.

Vojvoda Amedej d'Aosta, (prej princ Puglie, sedaj stanuje v miramarskem gradu).

Vojvoda Aimon Spoletski.

Grof Turinski Viktor Emanuel, kraljev bratranec.

Vojvoda Abruški Alojz, kraljev bratranec.

Princ Ferdinand Videmski,
princ Filibert, vojvoda Pi-
stojski,

princ. Margerita,
princ Adalbert, vojvoda Ber-
gamski,

princ. Marija Adelajda,
princ Evgen Alfonz, vojvoda
Ankonski.

otroci kraljevega stri-
ca princa Tomaža,
vojvode genoveškega.

Državna vlada.

Državna vlada je sestavljena iz načelnika vlade, 12 ministrov in 20 podministrov.

Načelnik vlade: **Benito Mussolini**, ustanovitelj in vrhovni vodja fašizma.

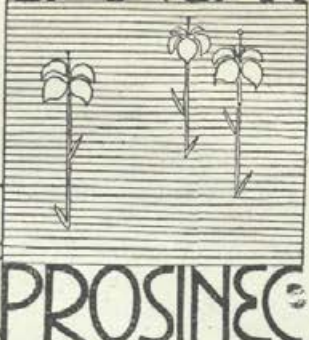
Ministri so: Notranji minister: **Mussolini Benito**. — Zunanji minister: **Grandi Dino**, odvetnik in poslanec. — Za prekomorske posesti: **Emil De Bono**, senator in general. — Pravdni minister: **Alfred Rocco**, univ. prof. in poslanec. — Finančni minister: **dr. Anton Mosconi**, državni svetnik in senator. — Vojni minister: **Peter Gazzera**, armadni general. — Mornariški minister: **Jožef Sirianni**, admiral in senator. — Zračni minister: **dr. Italo Balbo**, general in poslanec. — Vzgojni minister: **Balbino Giuliano**, profesor in poslanec. — Za javna dela: **Di Crollanza Araldo**, poslanec. — Za polja in gozde: baron **Jakob Acerbo**, profesor in poslanec. — Prometni minister: **Ciano Costanzo**, admiral in poslanec. — Minister za korporacije: **dr. Jožef Bottai**, poslanec.

TROJNI RIM: STEBRI IZ DOBE RIMSKIH CESARJEV,
SREDNJEVEŠKA CERKEV IN MODERNI SPOMENIK
KRALJU VIKTORJU EMAN. II., PRVEMU VLADARJU
ZEDINJENE ITALIJE.

JANUAR

PROSINEC

1	Petek € *	Novo leto. Obrezovanje Gospodovo.
2	Sobota	Makarij (Blaženko); Aleksander.
3	Nedelja	Nedelja po novem letu. Ime Jezusovo. Genovefa.
4	Ponedeljek	Tit, škof; Angela Folinjska.
5	Torek	Telesfor, mučenec; Emilijana; Edvard, kralj.
6	Sreda	Sv. Trije Kralji. Razglašenje Gospodovo.
7	Četrtek	Valentin (Zdravko), škof; Lucijan, mučenec.
8	Petek ● *	Severin, opat; Teofil, mučenec; Eberhard, škof.
9	Sobota	Julijan in Bazilisa, mučenca.
10	Nedelja	1. po razglašenju Gospodovem. Sv. Družina.
11	Ponedeljek	Higin, papež; Božidar, opat.
12	Torek	Ernest, škof; Alfred, opat.
13	Sreda	Veronika, devica; Hilarij, cerkveni učenik.
14	Četrtek	Feliks (Srečko) Nolanski.
15	Petek ☽ *	Maver, opat; Pavel, puščavnik.
16	Sobota	Marcel, papež; Bernard, mučenec.
17	Nedelja	2. po razgl. Gospodovem. Anton, pušč.; Marijan, muč.
18	Ponedeljek	Sv. Petra stol.
19	Torek	Marij in tovariši, mučenci; Pavel, škof.
20	Sreda	Fabijan in Sebastijan, mučenca.
21	Četrtek	Neža, devica; Fruktuoz, škof.
22	Petek *	Vinko, mučenec; Anastazij, mučenec.
23	Sobota ☺	Zaroka Marije Device; Janez, miloščinar.
24	Nedelja	3. po razgl. Gospodovem. Timotej, škof; Evgenij, m.
25	Ponedeljek	Pavlovo spreobrnjenje.
26	Torek	Polikarp, škof; Pavla, vdova, Alberik, škof.
27	Sreda	Janez Zlatoust, cerkveni učenik; Leander, škof.
28	Četrtek	Roger, Egidij in Odorik.
29	Petek *	Frančišek Sal., cerkveni učenik; Valerij, škof.
30	Sobota €	Martina, devica, mučenica; Janez Mil.
31	Nedelja	4. po razgl. Gosp. Peter Nol., spoz.; Marcela, vd.

€ Zadnji krajec dne 1. ob 2.23 (sneg).

● Mlaj dne 8. ob 0.29 (mrzlo).

☽ Prvi krajec dne 15. ob 21.55 (dež in sneg).

☺ Ščip dne 23. ob 14.44 (spremenljivo).

€ Zadnji krajec dne 30. ob 10.32 (veter in mraz).

JANUAR IMA 31 DNI.

Nedelja po novem letu: Kadar je bil Herod umrl. (Mat. 2.)

1. nedelja po razglasenju Gospodovem: Ko je bil Jezus 12 let star. (Luk. 2.)

2. nedelja po razglasenju Gospodovem: O ženitnini v Kani Galilejski. (Jan. 2.)

Sedemdesetnica: Delavci v vinogradu. (Mat. 20.)

Sestdesetnica: O sejalcu in semenu. (Luk. 8.)

Z A P I S K I

<p style="text-align: center; font-size: 2em; opacity: 0.5;">ZAPISKI</p>	
1. januar	1. januar
2. januar	2. januar
3. januar	3. januar
4. januar	4. januar
5. januar	5. januar
6. januar	6. januar
7. januar	7. januar
8. januar	8. januar
9. januar	9. januar
10. januar	10. januar
11. januar	11. januar
12. januar	12. januar
13. januar	13. januar
14. januar	14. januar
15. januar	15. januar
16. januar	16. januar
17. januar	17. januar
18. januar	18. januar
19. januar	19. januar
20. januar	20. januar
21. januar	21. januar
22. januar	22. januar
23. januar	23. januar
24. januar	24. januar
25. januar	25. januar
26. januar	26. januar
27. januar	27. januar
28. januar	28. januar
29. januar	29. januar
30. januar	30. januar
31. januar	31. januar

Solnce stopi v znamenje *vodnarja* dne 21. ob 7.06. — Dan zraste za 1 uro in 1 minuto. — Dan je dolg od 8 ur 25 minut do 9 ur 26 minut.

DAVKI: Izobešeni so seznami davkoplačevalcev.

FEBRUAR

SVEČAN

1	Ponedeljek	Ignacij (Ognjeslav), škof; Brigida, devica.
2	Torek	Svečnica. Darovanje Gospodovo.
3	Sreda	Blaž, škof, mučenec; Oskar, škof; Ansgarij, škof.
4	Četrtek	Andrej Korsini, škof; Rembert, mučenec.
5	Petek	Agata, devica, mučenica.
6	Sobota	Amand, škof; Doroteja; Tit, škof.
7	Nedelja	Petdesetnica. Romuald, opat; Rihard, spoznavavec.
8	Ponedeljek	Janez od Mata; Emilijan.
9	Torek	Pust. Apolonija, dev., muč.; Ciril Aleks., cerkv. uč.
10	Sreda	†† Pepelnica. Sholastika, dev., Sotéra, dev., m.; Viljem, p.
11	Četrtek	† Lurška Mati božja. Viktorija, dev. muč.; Adolf, škof.
12	Petek	†† Sedem sv. ustanoviteljev; Eulalija, devica, mučenica.
13	Sobota	† Katarina Ričijska, devica; Gregorij, papež.
14	Nedelja	☾ 1. postna nedelja. Valentin (Zdravko); Avksencij, op.
15	Ponedeljek	† Favstin, mučenec; Jordan, opat.
16	Torek	† Julijana, devica, mučenica.
17	Sreda	†† K v a t r e. Frančišek K.; Gregorij; Kristijan, muč.
18	Četrtek	† Simeon, škof; Flavijan, škof.
19	Petek	†† K v a t r e. Konrad, puščavnik; Julijan, mučenec.
20	Sobota	†† K v a t r e. Sadot, škof, in tov., muč.; Elevation, škof.
21	Nedelja	2. postna nedelja. Irena, dev.; Feliks; Maksim.
22	Poned.	☉ † Stol sv. Petra; Margareta Kortonska.
23	Torek	† Peter Damiani, uč.; Romana.
24	Sreda	† Prestopni dan.
25	Četrtek	† Matija (Bogdan), apostol; Sergij, mučenec.
26	Petek	†† Valburga, devica; Feliks (Srečko), papež.
27	Sobota	† Aleksander, škof; Matilda; Viktor.
28	Nedelja	€ 3. postna nedelja. Leander.
29	Ponedeljek	† Roman; Rajmund.

☉ Ščip dne 6. ob 15.45 (lepo).

☾ Prvi krajec dne 14. ob 19.16 (dež in sneg).

● Mlaj dne 22. ob 3.07 (sneg, vihar).

€ Zadnji krajec dne 28. ob 19.3 (dež in sneg).

FEBRUAR IMA 29 DNI.

Petdesetnica: Jezus ozdravi slepca. (Luk. 18.)

1. postna nedelja: Jezus trikrat skušan. (Mat. 4.)

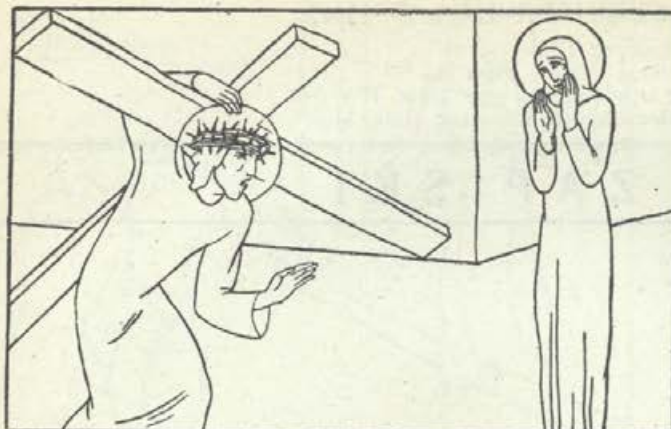
2. postna nedelja: Jezus se izpremeni na gori. (Mat. 17.)

3. postna nedelja: Jezus izžene hudiča iz mutca. (Luk. 11.)

Z A P I S K I

Solnce stopi v znamenje *rib* dne 19, ob 21.26. — Dan zraste za 1 uro 30 minut.
Dan je dolg od 9 ur 28 minut do 10 ur 58 minut.

DAVKI: Prvi obrok plačaj od 10.—18. Sicer doplačaš kazen!

MAREC

SUSEC

1	Torek	†	Albin, škof; Anton.
2	Sreda	†	Sredopostna sreda; Simplicij, papež.
3	Četrtek	†	Kunigunda, ces.; Marin; Andrej, mučenec.
4	Petek	††	Kazimir; Lucij, papež.
5	Sobota	†	Evzebij; Friderik (Miroslav).
6	Nedelja	†	4. postna nedelja. Fridolin, opat.
7	Poned.	☉ †	Tomaž Akvinski, cerkveni učenik.
8	Torek	†	Janez od Boga; Filemon, mučenec.
9	Sreda	†	Frančiška Riminska.
10	Četrtek	†	40 mučencev; Makarij.
11	Petek	††	Konstantin; Sofronij.
12	Sobota	†	Gregorij Vel., papež; Bernard.
13	Nedelja		5. postna (tiha) nedelja. Rozina, vdova.
14	Ponedeljek	†	Matilda, kraljica; Pavlina.
15	Torek	☽ †	Klemen M. spoznavavec; Kristofor.
16	Sreda	†	Hilarij in Tacijan, mučenca.
17	Četrtek	†	Jedert, devica; Aleksij.
18	Petek	††	Žalostna Mati božja; Ciril Jeruzalemski.
19	Sobota	†	Sveti Jožef, Kristusov rednik, zavetnik sv. Cerkve.
20	Nedelja		6. postna (cvetna) nedelja.
21	Ponedeljek	†	Benedikt, opat; Serapion.
22	Torek	☼ †	Katarina genoveška; Lea.
23	Sreda	†	Jožef Oriol; Pelagija, mučenica.
24	Četrtek	†	Veliki četrtek. Gabrijel, nadangel.
25	Petek	††	Veliki petek.
26	Sobota	††	Velika sobota. Emanuel, mučenec.
27	Nedelja		Velika noč; vstajenje Gospodovo.
28	Ponedeljek		Vel. ponedeljek. Janez Kapistran; Sikst, papež.
29	Torek	☾	Bertold, spoznavavec; Ciril, mučenec.
30	Sreda		Kvirin; Janez Klimak.
31	Četrtek		Modest, škof krški; Benjamin.

☉ Mlaj dne 7. ob 8.44 (dež ob severozapadu).

☽ Prvi krajec dne 15. ob 13.41 (sneg in dež).

☼ Ščip dne 22. ob 13.37 (lepo).

☾ Zadnji krajec dne 29. ob 4.44 (sneg ali dež).

MAREC IMA 31 DNI.

4. postna nedelja: Jezus nasiti 5000 mož. (Jan. 6.)

Tiha nedelja: Judje hočejo Jezusa kamenjati. (Jan. 8.)

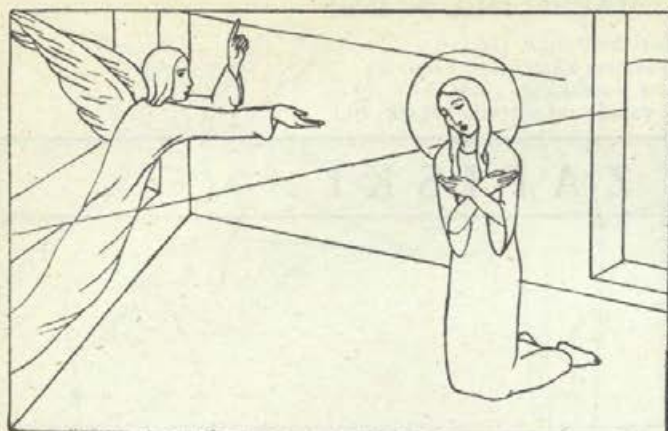
Oljčna nedelja: Jezus jezdi v Jeruzalem. (Mat. 11.)

Velikonočna nedelja: Jezus vstane od mrtvih. (Mark. 16.)

Z A P I S K I

Solnce stopi v znamenje ovna dne 20. ob 20.54. — Začetek pomladi. — Noč in dan sta erako dolga. — Dan zraste za 1 uro 46 minut. — Dan je dolg od 10 ur 2 minuti do 12 ur 48 minut.

DAVKI: Od 1.—8. preglej seznam dodatkov k direktnim davkom!

APRIL

MALTRAVNI

1	Petek *	Hugo, škof; Venancij, škof.
2	Sobota	Frančišek Pavlanski.
3	Nedelja	1. povelik. (bela) nedelja. Rihard; Benedikt, zam.
4	Ponedeljek	Marijino oznanenje; Izidor.
5	Torek	Vincencij; Irena.
6	Sreda ●	Sikst I.; Krescencija.
7	Četrtek	Herman Jožef; Hegezip; Epifanij.
8	Petek *	Albert, škof; Julija.
9	Sobota	Monika; Marija Kleofa.
10	Nedelja	2. povelikonočna nedelja. Mehtilda; Echeiel.
11	Ponedeljek	Leon Vel., papež.
12	Torek	Julij I., papež; Angelus.
13	Sreda	Varstvo sv. Jožefa; Iva; Hermenegild, mučenec.
14	Četrtek ☽	Justin, mučenec; Valerijan, mučenec.
15	Petek *	Helena, kraljica; Lidvina; Teodor, mučenec.
16	Sobota	Bernarda; Benedikt Jožef Labre.
17	Nedelja	3. povelikonočna nedelja. Rudolf, mučenec.
18	Ponedeljek	Apolonij, mučenec; Eleuterij, škof.
19	Torek	Leon IX. papež; Konrad.
20	Sreda ☽	Božidar; Neža (Janja); Viktor, papež.
21	Četrtek	Anzelm, cerkveni učenik.; Simeon; Bruno, spoz.
22	Petek *	Kaj in Soter; Leon, škof.
23	Sobota	Adalbert (Vojteh), škof.
24	Nedelja	4. povelikonočna nedelja. Jurij, mučenec; Fidelis.
25	Ponedeljek	Marko, evangelist; Ermin.
26	Torek	Klet; Mati božja dobrega sveta.
27	Sreda €	Peter Kanizij; Cita, devica; Peregrin; Anastazij.
28	Četrtek	Vitalij, mučenec; Pavel od križa.
29	Petek *	Peter, mučenec; Robert, opat.
30	Sobota	Katarina Sienska; Marijan, mučenec.

● Mlaj dne 6. ob 2.21 (sneg in veter).

☽ Prvi krajec dne 14. ob 4.16 (veter).

☽ Ščip dne 20. ob 22.27 (lepo).

€ Zadnji krajec dne 27. ob 16.14 (lepo).

APRIL IMA 30 DNI.

Bela nedelja: Jezus se prikaže ob zaprtih vratih. (Jan. 20.)

2. povelikonočna nedelja: Jezus, dobri pastir. (Jan. 10.)

3. povelikonočna nedelja: Jezus napove svoj odhod. (Jan. 16.)

4. povelikonočna nedelja: Jezus obeta učencem sv. Duha. (Jan 16.)

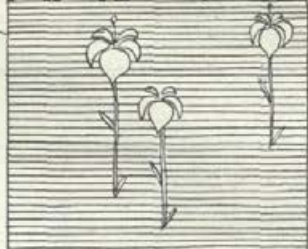
Z A P I S K I

Solnce stopi v znamenje *bika* dne 20, ob 8.28. — Dan zraste za 1 uro 37 minut. — Dan je dolg od 12 ur 51 minut do 14 ur 28 minut.

DAVKI: Drugi obrok davkov plačaj od 10.—18. Do 9. pa vložil morebitni rekurz proti odmeri davka, ki je bil naznanjen v januarju!

MAJ-VEL.

TRAVEN

1	Nedelja	5. povelikonočna nedelja. Filip in Jakob, apostola.
2	Ponedeljek	Atanazij, cerkveni učenik.
3	Torek	Najdenje sv. križa; Aleks.
4	Sreda	Florijan (Cvetko).
5	Četrtek ●	Vnebohod Gospodov.
6	Petek *	Janez Ev.; Judita; Začetek binkoštna devetdnevnic.
7	Sobota	Stanislav, škof in mučenec; Gizela, kr.; Zigmund.
8	Nedelja	6. povelikonočna nedelja. Prikazen Mihaela, nadan.
9	Ponedeljek	Gregor Nac.; Beat, spoznavavec.
10	Torek	Antonin, škof; Janez Av.
11	Sreda	Francišek H.; Mamert.
12	Četrtek	Pankracij, mučenec; Imelda.
13	Petek ☽ *	Servacij, mučenec; Peter Regalat, spoznavavec.
14	Sobota †	Bonifacij, Paskal I., papež.
15	Nedelja	Binkoštna nedelja. Izidor, kmet in spoznavavec.
16	Ponedeljek	Janez Nepomuk, škof; Ubald, škof.
17	Torek	Pashal; Bruno, škof.
18	Sreda †	K v a t r e. Erik, kralj; Aleksandra, devica.
19	Četrtek	Celestin, papež; Prudencija, devica.
20	Petek ☽ ††	K v a t r e. Bernardin Sien.; Plavtila, devica
21	Sobota †	K v a t r e. Krispin; Valent, muč.; Feliks Kantal, sp.
22	Nedelja	1. pobinkoštna nedelja. Sv. Trojica; Roman, opat.
23	Ponedeljek	Janez K. de R.; Željko, mučenec.
24	Torek	Marija Devica, pomočnica kristjanov; Ivana.
25	Sreda	Urban; Gregor VII., papež.
26	Četrtek	Sveto Rešnje Telo. Filip Neri, spoznavavec.
27	Petek ☽ *	Ivan, p.; Beda Častitljivi. c. u.; Marija Magd. Paciška.
28	Sobota	Viljem, opat; Avguštin, škof.
29	Nedelja	2. pobinkoštna nedelja. Magdalena P.; Teodozija, muč.
30	Ponedeljek	Ferdinand; Ivana Orleanska.
31	Torek	Angela, devica; Kocijan.

● Mlaj dne 5, ob 19.12 (lepo ob severu, dež ob jugu).

☽ Prvi krajec dne 13, ob 15.2 (spremenljivo).

☽ Ščip dne 20, ob 6.09 (spremenljivo).

☽ Zadnji krajec dne 27, ob 5.55 (dež).

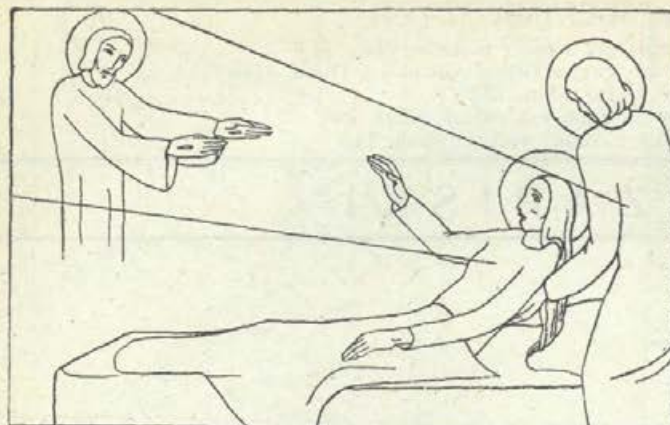
MAJ IMA 31 DNI.

5. povelikonočna nedelja: Jezus uči o moči molitve. (Jan. 16.)
6. povelikonočna nedelja: Jezus govori o pričevanju sv. Duha. (Jan. 15.)
Binkoštna: Jezus govori o sv. Duhu. (Jan. 14.)
1. pobinkoštna nedelja: Meni je dana vsa oblast. (Mat. 28.)
2. pobinkoštna nedelja: Prilika o veliki večerji. (Luk. 14.)

Z A P I S K I

Solnce stopi v znamenje dvojčkov dne 21, ob 7.56. — Dan zraste za 1 uro 15 minut. —
Dan je dolg od 14 ur 31 minut do 15 ur 46 minut.

DAVKI: Vloži prošnjo za znižanje davka ali pa za oprostitev, če nisi več v službi, če ne opravljaš več obrti ali pa če moreš kako opravičiti zahtevo po znižanju!

JUNIJ

ROŽNIK

1	Sreda	Feliks; Justin; Simeon, spoznavavec.
2	Četrtek	Erazem, šk.; Marcelin, muč.; Evgen.
3	Petek *	Srce Jezusovo; Klotilda, kraljica; Pavla, devica.
4	Sobota ●	Prečisto Srce Marijino; Kvirin, škof.
5	Nedelja	3. pobinkoštna nedelja. Bonifacij, škof; Valerija, muč.
6	Ponedeljek	Norbert, škof; Bertrand, škof.
7	Torek	Robert, opat.
8	Sreda	Medard, škof; Maksim, škof.
9	Četrtek	Primož in Felicijan, mučenca; Marija, Mati milosti.
10	Petek *	Marjeta, kraljica; Bogomil.
11	Sobota ☽	Barnaba, apostol; Marcijan, mučenec.
12	Nedelja	4. pobinkoštna nedelja. Leon III., p.
13	Ponedeljek	Anton Padovanski, spoznavavec; Akvilina, devica.
14	Torek	Bazilij, cerkveni učenik; Elizej, prerok.
15	Sreda	Vid in tov., muč.; Germana.
16	Četrtek	Jošt, opat; Bertold.
17	Petek *	Adolf, škof; Nikander; Lavra, devica.
18	Sobota ☽	Efrem Sirski, cerkveni učenik; Marko in Marcel.
19	Nedelja	5. pobinkoštna nedelja. Julijana; Gervazij in Protazij.
20	Ponedeljek	Silverij, papež; Florentina, devica.
21	Torek	Alojzij (Vekoslav), spoznavavec, varuh mladine.
22	Sreda	Pavlin Nol., škof; Ahacij; Albin, mučenec.
23	Četrtek	Agripina, devica; Ediltruda.
24	Petek *	Kres; Janez Krstnik.
25	Sobota €	Viljem, opat; Henrik, škof; Janez in Pavel, muč.
26	Nedelja	6. pobinkoštna nedelja. Vigiliј.
27	Ponedeljek	Ladislav, kr.; Ema.
28	Torek	Irenej, škof; Leon II., papež.
29	Sreda	Peter in Pavel, apostola.
30	Četrtek	Spomin sv. Pavla; Lucijan.

● Mlaj dne 4. ob 10.16 (dež).

☽ Prvi krajec dne 11. ob 22.40 (lepo).

☽ Ščip dne 18. ob 13.38 (dež).

€ Zadnji krajec dne 25. ob 21.36 (lepo ob severu, dež ob jugu).

JUNIJI IMA 30 DNI.

3. pobinkoštna nedelja: Prilika o izgubljeni ovci. (Luk. 15.)
4. pobinkoštna nedelja: O velikem ribjem lovu. (Luk. 5.)
5. pobinkoštna nedelja: O farizejski pravičnosti. (Mat. 5.)
6. pobinkoštna nedelja: Jezus nasiti 4000 mož. (Mark. 8.)

Z A P I S K I

<p style="text-align: center; font-size: 2em; opacity: 0.5;">MAY 22 1914</p>	
1. nedelja	1. nedelja
2. nedelja	2. nedelja
3. nedelja	3. nedelja
4. nedelja	4. nedelja
5. nedelja	5. nedelja
6. nedelja	6. nedelja
7. nedelja	7. nedelja
8. nedelja	8. nedelja
9. nedelja	9. nedelja
10. nedelja	10. nedelja
11. nedelja	11. nedelja
12. nedelja	12. nedelja
13. nedelja	13. nedelja
14. nedelja	14. nedelja
15. nedelja	15. nedelja
16. nedelja	16. nedelja
17. nedelja	17. nedelja
18. nedelja	18. nedelja
19. nedelja	19. nedelja
20. nedelja	20. nedelja
21. nedelja	21. nedelja
22. nedelja	22. nedelja
23. nedelja	23. nedelja
24. nedelja	24. nedelja
25. nedelja	25. nedelja
26. nedelja	26. nedelja
27. nedelja	27. nedelja
28. nedelja	28. nedelja
29. nedelja	29. nedelja
30. nedelja	30. nedelja

Solnce stopi v znaeaje raka dne 21. ob 16.23. — Začetek poletja. — Dan zraste do 21. za 19 minut in se zopet skrči do 30. za 4 minuto. — Najdaljši dan in najkrajša neč. Dan je dolg od 15 ur 48 minut do 16 ur in 3 minute.

DAVKI: Od 10.—18. plačaj tretji obrok davka!

JULIJ

MAJ SRPAN

1	Petek	*	Presveta Rešnja Kri; Teobald.
2	Sobota		Obiskovanje Marije Device; Oton, škof.
3	Nedelja	●	7. pobinkoštna nedelja. Leon II., papež; Bernardin.
4	Ponedeljek		Urh, škof; Berta, devica.
5	Torek		Ciril in Metod, slovanska apostola.
6	Sreda		Izaija, prerok; Bogomila; Dominika (Nedeljka).
7	Četrtek		Vilibald, škof; Pulherija.
8	Petek	*	Evgenij III.; Elizabeta; Kilijan, škof.
9	Sobota		Nikolaj in tov., muč.; Anatolija, d., Veronika J., d.
10	Nedelja	☽	8. pobinkoštna nedelja. Amalija; Felicita s 7 sinovi.
11	Poned.		Pij I., papež; Olga; Savin, muč.; Sidronij, mučenec.
12	Torek		Mohor in Fortunat, oglejska mučenca.
13	Sreda		Anaklet, papež; Frančišek Solan; Evgenij, škof, muč.
14	Četrtek		Bonaventura, cerkveni učenik.
15	Petek	*	Vladimir, kralj; Henrik.
16	Sobota		Devica Marija Karmelska.
17	Nedelja	☾	9. pobinkoštna nedelja. Aleš, spoz.; Marcelina, dev.
18	Ponedeljek		Friderik (Miroslav), mučenec; Kamil Lelijski, sp.
19	Torek		Vincencij (Vinko); Aurea (Zlata).
20	Sreda		Margareta, devica, mučenica; Elija, prerok.
21	Četrtek		Prakseda, devica, mučenica; Danijel, prerok; Olga.
22	Petek	*	Marija Magdalena (Majda); Teofil (Filč), mučenec.
23	Sobota		Apolinarij, škof, mučenec; Liberij, škof.
24	Nedelja	☾	10. pobink. ned. Kristina, d. m.; Magd. P.; Roman, m.
25	Poned.		Jakob (Radoslav) st., apostol; Kristof, mučenec.
26	Torek		Ana, mati Marije Device.
27	Sreda		Pantaleon, mučenec; Natalija, mučenica.
28	Četrtek		Viktor (Zmagoslav), papež; Nazarij in tov., muč.
29	Petek	*	Marta, devica; Beatrika, mučenica.
30	Sobota		Abdon in Senen, muč.; Julita, mučenica.
31	Nedelja		11. pobinkoštna nedelja. Ignacij (Ognjeslav) Lojola.

● Mlaj dne 3. ob 23.20 (lepo).

☽ Prvi krajec dne 11. ob 4.7 (dež).

☾ Ščip dne 17. ob 22.6 (lepo).

☾ Zadnji krajec dne 25. ob 14.42 (spremenljivo).

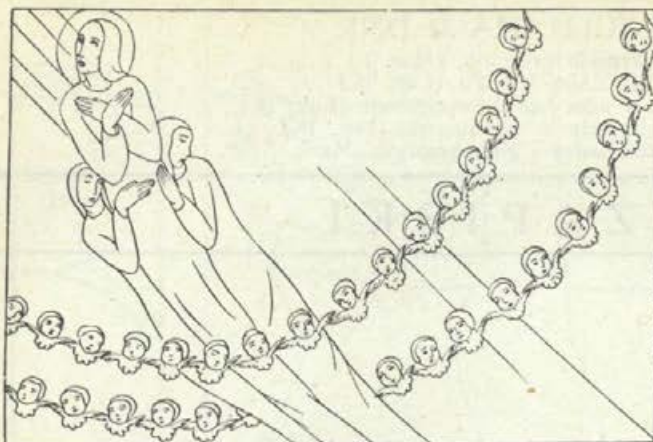
JULIJ IMA 31 DNI.

7. pobinkošna nedelja: O lažnih prerokih. (Mat. 7.)
 8. pobinkošna nedelja: O krivičnem hišniku. (Luk. 16.)
 9. pobinkošna nedelja: Jezus joka nad Jeruzalemom. (Luk. 19.)
 10. pobinkošna nedelja: O farizeju in cestinarju. (Luk. 18.)
 11. pobinkošna nedelja: Jezus ozdravi gluhonemega. (Mark. 7.)

Z A P I S K I

Solnce stopi v znamenje *leva* dne 23. ob 3.18. — Začetek pasjih dni. — Dan se skrči za 58 minut. — Dan je dolg od 16 ur 3 minute do 15 ur 5 minut.

DAVKI: Objavljeni so dodatki k direktnim davkom. Vloži utok proti odmeri davka od preičnega bogastva (dohodnine), ako se ti zdi to opravičeno.

AVGUST

VEL. SRPAN

1	Ponedeljek	Vezi sv. Petra; Makabejski bratje.
2	Torek ●	Porcijunkula; Alfonz M. Liguori.
3	Sreda	Najdenje sv. Štefana; Lidija.
4	Četrtek	Dominik (Vladimil), spoznavavec; Janez Vianney.
5	Petek *	Marija Devica Snežnica; Ožbald, kralj.
6	Sobota	Gospodovo spreminjenje; Sikst II., papež.
7	Nedelja	12. pobinkoštna nedelja. Kajetan; Donat, škof, muč.
8	Ponedeljek	Ciriak in tovariši, mučenci; Miro, škof.
9	Torek ☽	Roman; Afra, muč.; Peter Faber.
10	Sreda	Lavrencij, mučenec; Pavla, dev. muč.; Hugo, škof.
11	Četrtek	Suzana, devica, mučenica; Tiburcij; Filomena, d. m.
12	Petek *	Klara, devica; Hilarija, mučenica.
13	Sobota	Janez Berhmans; Kasijan.
14	Nedelja	13. pobinkoštna nedelja. Evzebij, spoz.; Atanazija, vd.
15	Ponedeljek	Vnebovzetje Marije Device.
16	Torek ☽	Joahim, oče Marije Device; Rok, spoznavavec.
17	Sreda	Hiacint, spoznavavec; Julijana, devica; Emilija, dev.
18	Četrtek	Helena (Jelena), cesarica; Agapit, mučenec.
19	Petek *	Ludovik T., škof; Julij, mučenec; Sebald, spoz.
20	Sobota	Bernard, opat, cerkveni učenik; Samuel, prerok.
21	Nedelja	14. pobinkoštna nedelja. Frančiška Šantalska, devica.
22	Ponedeljek	Timotej, mučenec; Hipolit, škof.
23	Torek	Filip (Zdenko) Ben., sp.; Viktor, šk.; Srce Marijino.
24	Sreda €	Jernej, apostol; Ptolomej, škof.
25	Četrtek	Ludovik, kr.; Patricija, devica; Genezij, mučenec.
26	Petek *	Zefirin I., papež; Bernard Of., Samuel, mučenec.
27	Sobota	Jožef Kal.; Antuza, mučenec; Gerhard, škof.
28	Nedelja	15. pobinkoštna nedelja. Avguštin, cerk. uč.; Hermes
29	Ponedeljek	Obglavljenje Janeza Krstnika; Sabina, mučenica.
30	Torek	Roza Limanska, devica; Feliks, mučenec.
31	Sreda ●	Rajmund (Rajko), spoznavavec. Izabela.

● Mlaj dne 2. ob 10.42 (dež).

☽ Prvi krajec dne 9. ob 8.40 (spremenljivo).

☽ Ščip dne 16. ob 8.42 (spremenljivo).

€ Zadnji krajec dne 24. ob 8.21 (spremenljivo).

● Mlaj dne 31. ob 20.55 (lepo ob severu, dež ob jugu).

AVGUST IMA 31 DNI.

- 12. pobinkoštna nedelja: O usmiljenem Samarijanu. (Luk. 10.)
- 13. pobinkoštna nedelja: Jezus ozdravi 10 gobavih. (Luk. 17.)
- 14. pobinkoštna nedelja: Jezus razlaga božjo previdnost. (Mat. 6.)
- 15. pobinkoštna nedelja: Jezus obudi mladeniča v Najmu. (Luk. 7.)

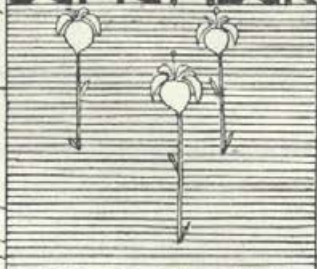
Z A P I S K I

Solnce stopi v znamenje *device* dne 23. ob 10.6. — Konec pasjih dni. — Dan se skrči za 1 uro 34 minut. — Dan je dolg od 15 ur 2 minuti do 13 ur 28 minut.

DAVKI: Od 10.—18. plačaj četrti obrok davkov.

SEPTEMBER

KIMAVEC

1	Četrtek	Egidij (Ilij), opat; Verena.
2	Petek *	Štefan, kralj; Maksima, mučenka.
3	Sobota	Evfemija; Doroteja, Tekla, Erazma, device mučenice.
4	Nedelja	16. pobink. nedelja. Angelska nedelja; Rozalija; Ida.
5	Ponedeljek	Lavrencij Just., škof; Viktorin, škof.
6	Torek	Caharija, pr.; Peregrin; Hermogen, muč.
7	Sreda ☽	Marko in tovariši, muč.; Regina, dev. m.; Bronislava.
8	Četrtek	Rojstvo Marije Device.
9	Petek *	Peter Klaver, spoznavavec; Serafina; Gorgonij, muč.
10	Sobota	Nikolaj Toledski, spoznavavec; Pulherija, ces.
11	Nedelja	17. pobinkoštna nedelja. Emilijan; Prot in Hiacint.
12	Ponedeljek	Ime Marija; Macedonij, škof; Gvido; Valerijan.
13	Torek	Frančišek K.; Mavriliij, škof.
14	Sreda ☺	Povišanje sv. križa.
15	Četrtek	M. D. sedem žalosti; Nikomed; Melitina.
16	Petek *	Kornelij, p.; Ljudmila, vdova.
17	Sobota	Lambert, škof; Hildegarda.
18	Nedelja	18. pobinkoštna nedelja. Jožef K.; Zofija; Tomaž.
19	Ponedeljek	Januarij in tov., muč.; Kostancija, dev. mučenica.
20	Torek	Evstahij in tovariši, mučenci.
21	Sreda †	K v a t r e. Matevž, apostol in evangelist; Jona, prer.
22	Četrtek	Tomaž Vil.; Mavricij.
23	Petek ☉ ††	K v a t r e. Linus, papež; Tekla, mučenica.
24	Sobota †	K v a t r e. Marija Devica, reš. ujet.; Gerard, šk., m.
25	Nedelja	19. pobinkoštna nedelja. Avrelija; Kamil; Kleofa.
26	Ponedeljek	Ciprijan in Justina, muč.; Vigilij, škof.
27	Torek	Kozma in Damijan, m.; Kaj, škof.
28	Sreda	Venčeslav, kralj, mučenec.
29	Četrtek	Mihael, arhangel; Evtihij.
30	Petek * ●	Hieronim (Jerko); Zofija, devica; Oton.

☽ Prvi krajec dne 7. ob 13.49 (spremenljivo).

☺ Ščip dne 14. ob 22.06 (lepo).

☉ Zadnji krajec dne 23. ob 1.47 (lepo).

● Mlaj dne 30. ob 6.30 (spremenljivo).

SEPTEMBER IMA 30 DNI.

16. pobinkošna nedelja: Jezus ozdravi vodeničnega. (Luk. 14.)
 17. pobinkošna nedelja: O največji zapovedi. (Mat. 22.)
 18. pobinkošna nedelja: Jezus ozdravi mrtvoudnega. (Mat. 9.)
 19. pobinkošna nedelja: Prilika o kraljevi ženitnini. (Mat. 22.)

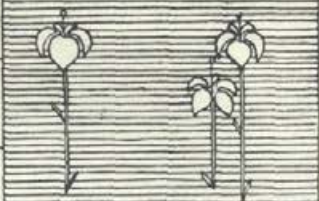
Z A P I S K I

Solnce stopi v znamenje *tehtnice* dne 23. ob 7.16. — Začetek jeseni. — Dan in noč sta enako dolga. — Dan se skrči za 1 uro 40 minut. — Dan je dolg od 13 ur 15 minut do 11 ur 45 minut.

DAVKI: Pred 20. se razobesijo seznama oseb, ki so podvržene davku od premožnega bogastva.

OKTOBER

VINOTOK

1	Sobota	Remigij, škof; Janez Dukl.; Ludovika, vdova.
2	Nedelja	20. pobinkoštna nedelja. Angeli varuhi; Leodegar.
3	Ponedeljek	Kandid, muč.; Felicija, d.; Mala Terezija Deteta Jez.
4	Torek	Frančišek Asiški; Edvin, kralj.
5	Sreda	Placid in tovariši, mučenci; Gala, vdova.
6	Četrtek	Brunon, spoznavavec; M. Frančiška.
7	Petek	Marija Devica, Kraljica sv. rožnega venca; Justina d.
8	Sobota	Brigita, vdova; Simeon; Benedikta, devica.
9	Nedelja	21. pobinkoštna nedelja. Dionizij in tovariši; muč.
10	Ponedeljek	Frančišek Borgia, spoznavavec.
11	Torek	Aleksander Sauli; Nikazij; Firmin, škof.
12	Sreda	Maksimilijan, škof, mučenec; Serafin, spoznavavec.
13	Četrtek	Edvard (Slavoljub), kralj; Teofil, škof.
14	Petek	Kalist, papež; Just, škof.
15	Sobota	Terezija, devica; Avrelija; Brunon, škof.
16	Nedelja	22. pob. ned. Posveč. cerkva; Gal, opat; Gerard Maj.
17	Ponedeljek	Margareta Marija Alakok; Hedviga.
18	Torek	Luka, evangelist; Just, mučenec.
19	Sreda	Peter Alkant., spoznavavec; Etbin.
20	Četrtek	Janez Kan., spoznavavec; Felicijan; Vendelin.
21	Petek	Uršula in tovarišice, muč.; Hilarijon, opat.
22	Sobota	Kordula, m.; Fides (Vera); Marija Saloma.
23	Nedelja	23. pobinkoštna nedelja. Severin, šk.; Klotilda, muč.
24	Ponedeljek	Rafael, arhangel; Kristina.
25	Torek	Krizant in Darija; Krišpin.
26	Sreda	Evarist, papež, mučenec; Amadej (Bogoljub).
27	Četrtek	Frumencij, škof; Antonija, dev.; Vincenc; Sabina, m.
28	Petek	Simon in Juda, apostola; Cirila.
29	Sobota	Narcis, škof; Ida, devica. Hiacint, mučenec.
30	Nedelja	24. pobink. ned. Kristus Kralj. Alfonz Rodr.; Angel.
31	Poned.	Volbenk, škof; Krištof; Lucila.

☞ Prvi krajec dne 6. ob 21.05 (lepo ob severu, dež ob jugu).

☉ Ščip dne 14. ob 14.18 (spremenljivo).

☼ Zadnji krajec dne 22. ob 18.14 (dež).

● Mlaj dne 29. ob 15.56 (lepo).

OKTOBER IMA 31 DNI.

20. pobinkošna nedelja: Jezus ozdravi sina kraljevega uradnika. (Jan. 4.)
21. pobinkošna nedelja: Prilika o kraljevem obračunu. (Mat. 18.)
22. pobinkošna nedelja: Dajte cesarju, kar je cesarjevega. (Mat. 22.)
23. pobinkošna nedelja: Jezus obudi Jajrovo hčer. (Mat. 23.)
24. pobinkošna nedelja: Vihar na morju. (Mat. 9.)

ZAPISKI

Solnce stopi v znamenje škorpijona dne 23. ob 16.03. — Dan se skrči za 1 uro 43 minut.
Dan je dolg od 11 ur 42 minut do 9 ur 59 minut.

DAVKI: Plačaj peti obrok davkov od 10.—18.!

NOVEMBER

LISTOPAD

1	Torek	Praznik vseh svetnikov.
2	Sreda	Spomin vernih duš; Just, mučenec.
3	Četrtek	Viktorin, škof; Hubert, škof.
4	Petek *	Karel Boromejski; Vital; Modesta.
5	Sobota ☞	Caharija in Elizabeta; Emerik.
6	Nedelja	25. pobinkoštna. Zahvalna nedelja. Lenart.
7	Ponedeljek	Janez Gabriel Perb., muč.; Engelbert, škof.
8	Torek	Klavdij in tovariši, mučenci.
9	Sreda	Teodor (Božidar), mučenec; Teofil (Bogoljub).
10	Četrtek	Andrej Avelin, spoznavavec; Trifon.
11	Petek *	Martin (Davorin), škof; Mena, muč.;
12	Sobota	Martin, papež; Avrelj, škof; Livin, škof.
13	Nedelja ☺	26. pobinkoštna nedelja. Stanislav Kostka, spoz.
14	Ponedeljek	Jozafat Kunčević, škof, mučenec; Serapion, muč.
15	Torek	Leopold (Polde), kralj.
16	Sreda	Otmar; Neža (Janja) As.; Edmund, škof.
17	Četrtek	Gregorij Čudodelnik, škof; Saloma, devica.
18	Petek *	Odon, opat; Roman, mučenec; Hilda.
19	Sobota	Elizabeta, kraljica; Poncijan.
20	Nedelja	27. pobinkoštna nedelja. Feliks (Srečko).
21	Poned.	☾ Darovanje Marijino; Kolumban.
22	Torek	Cecilija, dev. muč.; Filemon; Maver, mučenec.
23	Sreda	Klemen (Milivoj); Felicita.
24	Četrtek	Janez od Križa, spoz.; Flora, devica; Krizogon, muč.
25	Petek *	Katarina, devica, mučenica; Jukunda, mučenica.
26	Sobota	Silvester, opat; Leonard P.; Konrad, škof.
27	Nedelja	1. adventna nedelja. Virgilij, škof; Bernardin.
28	Poned.	● Gregorij III., papež; Jakob M.
29	Torek	Saturnin, muč.; Gelazij, papež.
30	Sreda	Andrej (Hrabroslav), apostol; Konstancij, spoz.

☞ Prvi krajec dne 5. ob 7.50 (dež ali sneg).

☺ Ščip dne 13. ob 8.28 (deževno).

☾ Zadnji krajec dne 21. ob 8.59 (deževno).

● Mlaj dne 28. ob 1.43 (mraz).

NOVEMBER IMA 30 DNI.

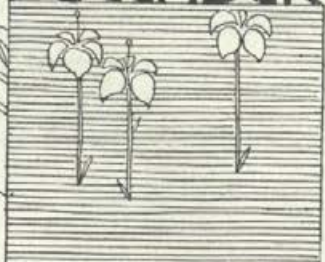
25. pobinkošna nedelja: Prilika o dobrem semenu in ljuliki. (Mat. 13.)
26. pobinkošna nedelja: Prilika o gorčičnem zrnu. (Mat. 13.)
27. pobinkošna nedelja: Prorokovanje o razdejanju Jeruzalema. (Mat. 24.)
1. adventna nedelja: O poslednji sodbi. (Luk. 21.)

Z A P I S K I

Solnce stopi v znamenje *strelca* dne 22. ob 13.10. — Dan se skrči za 1 uro 16 minut. —
Dan je dolg od 9 ur 57 minut do 8 ur 41 minut.

DECEMBER

GRUDEN

1	Četrtek	Edmund in tovariši, muč.; Eligij, škof.
2	Petek *	Bibiana; Pavlina, muč.; Hiromacij, škof.
3	Sobota	Frančišek Ksaverij, spoznavavec; Lucij, škof.
4	Nedelja ☽	2. adventna nedelja. Barbara, dev.; Peter Hrizogon.
5	Ponedeljek	Saba, opat; Krispin, mučenec.
6	Torek	Miklavž (Nikolaj), škof.
7	Sreda	Ambrozij, škof, cerkveni učenik; Agaton, mučenec.
8	Četrtek	Brezmadežno spočetje Marije Device.
9	Petek *	Peter Four.; Delfina; Levkadija, devica, mučenica.
10	Sobota	Lavretanska Mati božja. Melhiad.
11	Nedelja	3. adventna nedelja. Damaz, papež; Hugolin, pušč.
12	Ponedeljek	Aleksander, muč.; Epimah, muč.; Maksencij, muč.
13	Torek ☽	Lucija, dev., muč.; Otilija, devica.
14	Sreda †	K v a t r e. Spiridion, opat; Konrad Of.; Nikarij, šk.
15	Četrtek	Kristina, dekla; Valerijan.
16	Petek ††	K v a t r e. Albina (Zora), devica, mučenica.
17	Sobota †	K v a t r e. Lazar, škof; Vivina, devica.
18	Nedelja	4. adventna nedelja. Gracijan, šk.; Teotim.
19	Ponedeljek	Urban V.; Tea; Favsta.
20	Torek €	Kristijan; Evgen in Makarij, mučenca.
21	Sreda	Tomaž, apostol.
22	Četrtek	Demetrij in Honorat; Flavijan.
23	Petek *	Viktorija (Zmagoslava), devica.
24	Sobota ††	Adam in Eva; Tarzila; Irmina.
25	Nedelja	Božič. Rojstvo Gospodovo.
26	Ponedeljek	Štefan, prvi mučenec.
27	Torek ●	Janez Evangelist, apostol.
28	Sreda	Nedolžni otročiči; Kastor, mučenec.
29	Četrtek	Tomaž, šk.; David, prerok.
30	Petek *	Evgen, šk.; Liberij.
31	Sobota	Silvester, papež; Pavlina, Melanija.

☽ Prvi krajec dne 4. ob 22.45 (lepo).

☽ Ščip dne 13. ob 3.21 (sneg in vihar).

€ Zadnji krajec dne 20. ob 21.22 (dež in sneg).

● Mlaj dne 27. ob 12.22 (sneg in dež).

DECEMBER IMA 31 DNI.

2. adventna nedelja: Janez Krstnik v ječi. (Mat. 11.)
 3. adventna nedelja: Janez Krstnik pričuje o Kristusu. (Jan. 1.)
 4. adventna nedelja: Janez Krstnik oznanjuje pokoro. (Luk. 3.)
- Božič: Rojstvo Jezusovo v Betlehemu. (Luka 2.)

Z A P I S K I

Solnce stopi v znamenje *kozla* dne 22. ob 2.15. — Začetek zime. — Dan se skrči do 21. za 19 minut in zraste do 31. za 5 minut. — Najkrajši dan, najdaljša noč. — Dan je dolg od 8 ur 39 minut do 8 ur 25 minut.

DAVKI: Od 10.—18. plačaj zadnji obrok davkov. V tem mesecu daj potrditi obrtno dovoljenje.

O PRISTOJBINAH.

Pristojbine se plačujejo pri registrskem uradu, kamor je treba predložiti vsako pogodbo najkasneje 20 dni po njeni izstavitvi. Spisov, ki niso bili predloženi pravočasno v registracijo, ne moremo uveljaviti pred sodnijo, dokler ni bila izvršena registracija in plačana poleg pristojbine še velika kazen.

1. NAJVAŽNEJŠE O MENICAH.

Izterjevalno postopanje pri neplačanih menicah je zelo hitro. V nekaj dneh ima menični dolžnik rubež v hiši. Zato sedemkrat dobro premisli, preden podpisesh menico! Glede na pristojbine razlikujemo:

a) menice, ki zapadejo v plačilo najkasneje v 4 mesecih;

b) menice, kojih zapadlost leži med 4 in 6 meseci;

c) menice, ki zapadejo v plačilo po 6 mesecih;

č) menice, na katerih ni dneva zapadlosti (bianco menice).

Pristojbine za menice pod c) in č) so enake.

Pri menicah pod č) označimo zapadlost na sledeče načine:

1. na vpogled (a vista). Taka menica zapade v plačilo takoj, ko jo upnik predloži dolžniku.

2. določeno število dni ali mesecev po vpogledu. Če je plačilni dan n. pr. 1 mesec po vpogledu, jo mora dolžnik plačati 1 mesec po osem dnevno, ko mu je bila predložena na vpogled. Dan predložitve na vpogled mora dolžnik označiti in potrditi na menici s svojim podpisom.

Menični upnik mora menice z zapadlostjo pod 1) in 2) predložiti dolžniku najkasneje v 1 letu po dnevu izstavitve, sicer izgubi pravico do regresa, če menični dolžnik odreče plačilo.

3. menica in bianco. Na taki menici ostane prostor, kjer se napiše dan zapadlosti, prazen. Menični upnik predloži menico v plačilo, kadar hoče; izpolniti mu je treba le dan zapadlosti. Takih menic se moramo zelo varovati, posebno če ne vemo natančno, s kom imamo opravka.

Potrdila o prejemu menične svote ni treba še posebej kolkovati, ker je kolek že všteti v ceni menice.

Spodaj navedene pristojbine veljajo za menice izstavljene in plačljive v tuzemstvu, kakor tudi za menice, ki so bile izstavljene v inozemstvu in so plačljive v tuzemstvu, a niso bile v inozemstvu kolkovane

Za menice izstavljene v tuzemstvu in plačljive v inozemstvu, dalje za menice izstavljene in kolkovane v inozemstvu a plačljive v tuzemstvu, se plača le polovična pristojbina.

a) Menice, ki zapadejo v 4 mesecih, stanejo:

za zneske do L 200.—	L —.30
za zneske od L 200.01 do L 400.—	L —.50
za zneske od L 400.01 do L 600.—	L —.70
za zneske od L 600.01 do L 800.—	L —.90
za zneske od L 800.01 do L 1000.—	L 1.10

za zneske nad L 1000 — se plača L 1.— od vsakih L 1000.— ali odlomka od L 1000.—.

b) Menice, ki zapadejo med 4 in 6 meseci, stanejo:

za zneske do L 200.—	L —.50
za zneske od L 200.01 do L 400.—	L —.90
za zneske od L 400.01 do L 600.—	L 1.30
za zneske od L 600.01 do L 800.—	L 1.70
za zneske od L 800.01 do L 1000.—	L 2.10

za zneske nad L 1000.— se plača L 2.— od vsakih 1000 lir ali odlomka od 1000 lir.

c) č) Menice z zapadlostjo nad 6 mesecev in menice in bianco stanejo:

za zneske do L 200.—	L —.90
za zneske od L 200.01 do L 400.—	L 1.30
za zneske od L 400.01 do L 600.—	L 2.50
za zneske od L 600.01 do L 800.—	L 3.30
za zneske od L 800.01 do L 1000.—	L 4.10

za zneske nad L 1000.— se plača L 4.— od vsakih 1000 lir ali odlomka od 1000 lir.

Pri vseh menicah nad L 1000.— je treba doplačati še stalno pristojbino 10 stotnik za kolek pobotnice.

Nepravilno kolkovane menice nimajo pravne veljave.

2. KNJIGE.

Trgovski zakon predpisuje sledeče knjige:.

1. *Dnevnik* (Libro giornale).

Vsako polo (4 strani) kolkujemo s kolkom 10 st. Ta kolek prepečati registrski urad.

Prvo vidiranje pri tribunalu oziroma preturi stane:

do 200 strani	L 10.—
od 201 do 400 strani	L 12.—
nad 400 strani	L 35.—

Letno vidiranje:

do 200 strani	L 6.—
od 201 do 400 strani	L 12.—
nad 400 strani	L 35.—

2. *Inventarna knjiga* (Libro degli inventari).

Pristojbine za kolkovanje in vidiranje so enake kakor za dnevnik. Inventarne knjige pa ni treba predlagati v letno vidiranje.

3. *Kopirna knjiga* (Copialettere).

Kolek do 400 znaša L 3.—.

Za vsakih nadaljnih 100 strani ali odlomek 100 strani L 1.—.

Vidiranje pred začetkom rabe za vsakih 100 strani oziroma odlomek od 100 strani L 3.—. Kopirna knjiga se ne predlaga v letno vidiranje. Žadruge morajo imeti poleg navedenih knjig še:

1. *knjigo deležev*; 2. *zapisnik sej načelstva in nadzorstva*; 3. *zapisnik občnih zborov*.

Za kolkovanje in vidiranje veljajo ista določila kakor za inventarno knjigo.

Vse ostale najrazličnejše knjige, ki jih imajo trgovci ali zadruga, so proste pristojbin in vi-diranja.

3. *Hranilne knjižice kolkujemo*, da nalepimo na vsako polo (4 strani) kolek za 50 stotink.

Knjižice tekočih računov in posojilne knjižice kolkujemo, če ne obsegajo več kakor 5 pol, s kolkom za L 2.—; če obsegajo več kot 5 pol, kolkujemo vsako polo (4 strani) s 50 stot. Koleke lepe prepečati registrski urad.

4. *Računske izvlečke*, prepise računov, obvestila o bremenopisih in dobropisih na tekočem računu, potrdila o pravilnosti računskega izvlečka, kolkujemo s stalno pristojbino 20 st.

5. *Potrdila*, pobotnice, račune, sezname in podobne listine med zasebniki, zasebniki in trgovci, kolkujemo:

za zneske do L 100.— s kolkom L —,10; za zneske od L 100.01 do L 1000.— s kolkom L —,50; za zneske od L 1000.01 do L 3000.— s kolkom L 1.—; za zneske od L 3000.01 do L 6000.— s kolkom L 2.—; za zneske od L 6000.01 do L 10000.— s kolkom L 3.— itd. za vsakih 1000 lir ali odlomek od 1000 lir 30 stot, več. Kolek je treba vedno zaokrožiti na lire na vzgor. Za zneske nad 200.000 lir velja stalna pristojbina 60 lir.

6. *Prometne pristojbine (tassa scambio).*

S 15. julijem 1931. se je zvišala prometna pristojbina na izmenjavo blaga med trgovci, industrijalci in obrtniki od $1\frac{1}{2}$ odstotka na dva in pol odstotka, dočim so ostali v bistvu vsi prejšnji predpisi glede prometnih pristojbin nespremenjeni, tako da se tudi še nadalje plačuje za neobhodne življenske potrebščine navaden kolek.

Odmera prometnih pristojbin je sledeča:

za zneske do L 20.—	kolek L —,50
za zneske do L 40.—	kolek L 1.—
za zneske do L 60.—	kolek L 1.50
za zneske do L 80.—	kolek L 2.—
za zneske do L 100.—	kolek L 2.50

za zneske do L 200.—	kolek L 5.—
za zneske do L 300.—	kolek L 7.50
za zneske do L 400.—	kolek L 10.—
za zneske do L 500.—	kolek L 12.50

itd. za vsakih nadaljnjih L 100.— ali odlomek L 100 se doplača kolek L 2.50.

Če prometna pristojbina presega L 500.—, se mora plačati po poštnem tek. računu na pristojni registrski urad. Plačilo mora izvršiti izstavitelj računa.

Važno je, da mora trgovec izstaviti, najkasneje peti dan od dneva izročitve ali odpošiljave blaga, pravilno kolkovan račun v dveh izvodih, katerih enega izroči kupcu.

Odposlani kakor tudi prejeti računi morajo biti opremljeni s (tekočo) številko. Hraniti jih morata kupec in prodajalec za dobo petih let.

Potrdila o plačilu računa ali zneska na račun, napisana na pravilno kolkovanem računu, so prosta vsakega nadaljnega kolka.

Prometna pristojbina se računa tudi od zneska zaračunane ovojnine ali predplačanih prevoznih stroškov. Za ovojnino in prevoz v zvezi z blagom, ki je prosto prometnega davka, se ne plača prometna pristojbina, temveč se računa navaden kolek.

Tudi blago, ki se nakupi za uporabo v podjetju samem, je podvrženo prometni pristojbini (n. pr. pisarniške potrebščine).

Izmenjava blaga med centralo in podružnicami ni podvržena prometni pristojbini. Morajo pa biti podružnice pravilno vpisane v seznamu trgovske zbornice.

Blago, namenjeno za izvoz v inozemstvo, je prosto prometne pristojbine, vendar moraš prilepiti na račun navaden kolek.

Vsak trgovec, obrtnik, industrijalec, trgovska družba ali zadruga, ki je vpisana v davčnih seznamih v kategoriji B za obdačljiv dohodek v znesku nad L 15.000.—, mora otvoriti poštno-tekoči račun in vinkulirati v korist finančne uprave kavojo v znesku L 500.— oziroma L 1000.—, če obdačljivi dohodek v kategoriji B presega L 25.000.—.

Za les in živino veljajo posebna določila, ki se pa mnogokrat spreminjajo.

POŠTNE PRISTOJBINE

za kraljestvo, kolonije, in ljudovlado
S. Marino.

<i>Pisma</i> , navadna za vsakih 15 gramov	L —,50
» naslovljena na osebo, ki biva v domači občini	» —,25
» naslovljena vojakom in županstvom za vsakih 15 gramov	» —,25
<i>Dopisnice</i>	» —,30
<i>Dopisnice</i> naslovljene na osebo, ki biva v domači občini in dopisnice naslovljene vojakom	» —,15
» s plačanim odgovorom	» —,60
» s plačanim odgovorom v domači občini	» —,30

<i>Razglednice</i>	» —,30
<i>Obvestila</i> o rojstvu, smrti, poroki in slična	» —,15
<i>Trgovski računi</i> odprti, ki ne presegajo 15 gramov	» —,25
<i>Tiskovine</i> za vsakih 50 gr (do največje teže 2 kg)	» —,10
<i>Vzorci</i> brez vrednosti za prvih 100 gr	» —,35
» brez vrednosti za vsakih nadaljnjih 50 gramov (do največje teže 350 gramov)	» —,15
<i>Ekspresna pristojbina</i> , poleg običajne pristojbine	» 1.25

Ekspresne pošiljke se dostavljajo brezplačno le v mejah obveznega pošt. okrožja, izven tega se dostavljajo proti sledečim potninam: a) do 500 m » —.30	Reklamacije priporočenih in zavarovanih pisem, nakaznic in zavojev » —.40
b) nad 500 m za vsak km ali del istega » —.60	Poštna legitimacije » 2.—
Te potnine se pri slabem vremenu in za nočni čas zvišajo do dvojnega zneska.	Splošna določila. Nefrankirana pisma, nefrankirane dopisnice z daljšim besedilom, nefrankirani trgovski računi, rokopisi in vzorci plačajo globo, ki znaša dvojno svoto pristojbine. Nezadostno frankirani pa plačajo globo dvojne svote primanjkljaja. Nefrankiranih ali nezadostno frankiranih dopisnic ali razglednic, ki ne obsegajo več ko 5 besed besedila, pošta sploh ne odpošilja, kakor tudi drugih pošiljatev, ki zgoraj niso navedene.
Priporočitev (rekomandacija) poleg običaj. pristojbin » 1.25	Postnoležeča pisma morajo imeti pravi naslov prejemnika in ne izmišljenega. Naslovljena morajo biti na prejemnike, ki so dosegli 18. leto.
(Odkš. za izgubl. priporoč. pošiljke znaša L 25.)	Brzjavke, navadne 25 st. za besedo
Priporočitev za dopisnice in tiskovine » —.60	» najmanj (10 besed) . . . » 2.—
Zavarovanje pisem (denarnih), poleg običajne pristojbine in pristojbine za priporočitev za prvih L 200 . . . » —.80	» za vsako nadaljno besedo » 0.25
za vsakih nadaljnjih L 100 (ali odlomek) » —.30	» nujne plačajo trikratni znesek (10 besed) . . . » 6.—
Povratnice (ricevute di ritorno) . . » —.60	» za vsako nadaljno besedo » 0.75
Povzetje, stalna pristojbina . . . » —.50	Brzjavna nakaznica (poleg 25 stot. za vsako besedo) . . . » 3.—
Za poštno ležeče pošiljke razen običajnih pristojbin še » —.15	Brzjavna nujna nakaznica plača stalni znesek » 9.—
ako te pristojbine ne plača odpošiljatelj, plača naslovljenec . . . » —.30	in 75 st. za vsako besedo.
Zavoji do teže 1 kg » 2.50	Navadno obvestilo, da je došla brzjavka na svoj naslov . . . » 2.—
» do teže 3 kg » 5.—	Nujno obvestilo » 6.—
» do teže 5 kg » 7.50	Navadno obvestilo za brzjavno nakaznico » 3.—
» do teže 10 kg (vse brez navedbe vrednosti) » 12.50	Nujno obvestilo » 9.—
Pri zavojih večje obsežnosti 50% doplačila. Zavoji nad 10 kg se ne sprejmejo.	POSTNI PROMET Z INOZEMSTVOM.
Nujni zavoji do 1 kg » 7.50	Navadna pisma v Jugoslavije, Avstrijo, Češko-Slovaško, Rumunijo in na Ogrsko za prvih 20 gramov . . L 1.—
» » » 3 kg » 15.—	za vsakih nadaljnjih 20 gramov . . » —.75
» » » 5 kg » 22.50	Dopisnice v te države » —.60
Nad 5 kg teži zavoji se ne sprejemajo. Obsežnejši do 50% doplačila.	S plačanim odgovorom » 1.20
Zavarovanje zavojev, poleg običajne pristojbine za prvih L 200 » 1.—	Za Albanijo veljajo za pisma, dopisnice in priporočitve iste pristojbine kakor za notranjost kraljestva.
» za vsakih nadalj. L 100 ali ulomek istih » —.50	PRISTOJBINE ZA DRUGE DRŽAVE.
Zavarovani zavoji morajo biti zašiti v platno in šivi gosto zapečatani.	Pisma do 20 gramov L 1.25
Povzetje pri zavojih do L 100 . . . » —.60	» za vsakih nadaljnjih 20 gramov » —.75
Odškodnina za izgubljene navadne zavoje znaša L 25.	Dopisnice » —.75
Poštna nakaznica do L 25 » —.40	» s plačanim odgovorom . . » 1.50
» od L 25 do L 50 » —.80	Razglednice s samim podpisom . . » —.25
» od L 50 do L 100 » 1.20	» z daljšim besedilom . . » —.75
» od L 100 do L 200 » 2.—	Posetnice (5 besed) in druga obvestila o rojstvu, smrti, poroki . . » —.25
» za vsakih nadalj. L 100.— ali ulomek naslovlj. vojakom z najvišjim zneskom L 25 » —.20	Rokopisi do 50 gr. » 1.25
Brzjavne nakaznice poleg običajnih pristojbin za navadno nakaznico in za brzjavko še » —.50	» za vsakih nadaljnjih 50 gr. (do največ 2 kg.) . . . » —.25
Najvišja dovoljena svota L 1000.	

Vzorci do 100 gr.	» —.50
» za vsakih nadaljnjih 50 gr. do najvišje teže 500 gr.	» —.25
Tiskovine za vsakih 50 gr (do 2 kg)	» —.25
Priporočitev za pisma, dopisnice, tiskovine	» 1.25
Povratnice	» 1.25
Trgovske fakture odprte, do 20 g	» 1.—
Ekspressi	» 2.50
Povzette (poleg sorazmerne pristojbine 10 stotink za vsakih 100 lir in ulomek)	» 1.—

Poštne legitimacije	» 5.—
Pristojbina za poštneležeče pošiljke, ako plača odpošiljatelj	» —.20
» ako jo plača prejemnik	» —.30
Zavarovalnina za vsakih 100 lir	» 1.—
Pristojbine za zavoje niso za vse države enake.	
Vsa pojasnila glede pristojbin in potrebnih listin se dobe pri poštних uradih.	

SEJMI.

Ajdovščina — 10. januarja, 10. februarja, 10. marca, 10. aprila, 10. maja, 25. maja, 24. junija, 10. julija, 10. avgusta, 10. sept., 10. okt., 10. nov., 10. dec. Če je ta dan nedelja, se vrši sejmi in trg dan pozneje. — *Akvileja* (Oglej) — 26. do 28. marca, 11. do 13. julija, 19. do 21. decembra. — *Avče* — v nedeljo po 5. avgustu. — *Bazovica* — 20. dne vsakega meseca. — *Bistinja* — dan sv. Ane 26. julija. — *Boljunec* — 24. junija in 1. septembra. — *Bovec* — 19. marca, 4. julija in 29. septembra. — *Breginj* — prvi četrtek aprila in prvi četrtek oktobra. — *Brestovica* — 28. aprila, 3. julija, 17. oktobra. — *Buje* — zadnji torek v mesecu. — *Buzet* — tretji četrtek v mesecu. — *Cerkno* — sredpostni ponedeljek, zadnji ponedeljek v maju, prvi ponedeljek septembra in novembra. — *Cerovo* — 25. aprila, 16. maja, 26. junija, 12. julija, 16. avgusta. — *Cres* — 5. do 7. avgusta. — *Čepovan* — 24. junija, nedelja po 18. oktobru. — *Červinjan* — ponedeljek po sv. Martinu 3 dni. — *Črniče* — prvo nedeljo po sv. Vidu. — *Črni vrh* — sv. Jurija dan, v nedeljo po sv. Marjeti, v ponedeljek po malem Šmarnu, v nedeljo po sv. Martinu. — *Dežani* — 9. marca, 9. jun., 9. septembra, 9. decembra (živinski semnji). — *Devin* — 24. junija (konjski semenj). — *Divača* — 26. dan vsakega meseca. — *Dolina* — 4. julija. — *Dol-Otlica* — 25. maja (živinski), 6. septembra (živ.), 1. nedelja sept. (kramarski). — *Dornberg* — 15. sept. in vsakega 4. dne v mesecu (živ. in kramar. sejmi). — *Goče* — dan sv. Andreja (prašiči). — *Gorica* — vsak drugi in zadnji četrtek v mesecu, 16. marca osem dni, 24. avgusta 14 dni, 1. okt. osem dni, ponedeljek po sv. Andreju 14 dni. — *Gorjansko* — prvo nedeljo po sv. Mohorju. — *Gradišče ob Soči* — vsak drugi torek, 20. januarja, zadnjo soboto v mesecu, osem dni po veliki noči. — *Herselje* — vsak drugi dan v mesecu. — *Hrastovlje* — na praznik sv. Treh kraljev. — *Idrija* — velikonočno sredo (kram.); 16. maja (živ. in kram.); 15. okt. (živ. in kram.); 4. dec. (živ. in kram.); 21. dec. (samo kram.). — *Ilirska Bistrica* — prvi poned. meseca junija, poned. po sv. Juriju, prvi ponedeljek po malem Šmarnu, ponedeljek po sv. Martinu. — *Jelšane* — 1. aprila. — *Kanal* — ponedeljek pred sv. Martinom, 19. marca, sv. Jožefa dan (novl.). — *Klana*

na dan sv. Roka, 16. avg., dan sv. Jeronima, 30. septembra. — *Kobarid* — 9. marca, 13. junija, dan po rojstvu M. D. in ponedeljek po zahv. nedelji. — *Kojsko* — ponedeljek po sv. Juriju, poned. po posv. cerkva. — *Komen* — na dan sv. Jurija 24. apr., sv. Tilha (v Svetem), mal. Šmarna (v Tomaževici), sv. Ivana (v Volčjem gradu), sv. Križa (v Ivanjem gradu). — *Koper* — 21. septembra, 21. oktobra. — *Krmin* — 25. junija in 8. septembra po tri dni, vsak prvi petek v mesecu živinski trg. — *Kubed* — drugi poned. po rožnovski nedelji, ponedeljek po sv. Martinu. — *Labinj* (Albona) — 29. junija, 8. oktobra. — *Log* (pod Mangartom) — dan sv. Štefana, prvo nedeljo v avgustu. — *Log* (pri Vipavi) — 15. avgusta, 8. septembra. — *Loke* — veliki ponedeljek, 9. novembra. — *Lokovec* — sv. Petra in Pavla in prvo ned. okt. — *Matenja vas* — 24. jun. — *Marezige* — 4. nov. — *Milje* (Muggia) — 26. jun., 7., 8. in 9. okt. — *Monfalcone* (Tržič) — 20. marca in 6. decembra po dva dni. — *Moščenice* — 2. februarja, 29. novembra. — *Naborjet* — ponedeljek pred Vsemi svetimi. — *Nabrežina* — 5. aprila, 17. septembra, 27. oktobra. — *Novi Grad* (Castellnuovo) — 8. aprila, 8. junija, 27. novembra. — *Osp* — zadnjo nedeljo junija, prvo nedeljo novembra. — *Pazin* — 13. februarja, 2. avgusta, 6. oktobra, 6. decembra. — *Piran* — 24. aprila in 15. septembra po dva dni. — *Platinina* — sv. Jurija dan, 12. julija, na dan sv. Roka in sv. Andreja. — *Podgrad* (Istra) — 27. dec. — *Podraga* — v nedeljo po sv. Mohorju. — *Pontafelj* — 8. septembra — *Poreč* (Parenzo) — 21. novembra. — *Postojna* — 2. jan., 1. febr., 1. marca, 1. aprila, 1. maja, ponedeljek po vnebohodu, 1. junija, 1. julija, 1. avg., 24. avg., 1. sept., 1. okt., 18. okt., 2. nov., 1. dec., 3. dec. — *Povirje* — poned. po sv. Antonu Padov. in po sv. Frančišku Ksav. — *Prem* — ponedeljek po sv. Gregorju, ponedeljek pred malim Šmarnom, ponedeljek po sv. Uršuli. — *Prosek* — sv. Martina dan, 11. novembra, ako je ta dan nedelja, pa dan poprej. — *Rakitna* — ponedeljek pred sv. Gregorjem, četrtek po sv. Juriju, sv. Medarda, ponedeljek pred sv. Simonom in Judo. — *Renče* — prvi ponedeljek v septembru. — *Ricmanje* — sv. Jožefa dan. — *Rihemberg* — vsako 1. nedeljo po kvatrah; nedeljo po sv. Urhu (4. julija). — *Ročinj* — 11. novembra. — *Rovinj* (Rovigno) — 11.

do 20. novembra. — *Senožeče* — četrtek po binkoštih, ponedeljek po kvat. nedelji v septembru. — *Sežana* — dne 12. in 22. vsakega meseca (živ. semenj). 3. maja, 14. sept., 3. nov. V slučaju praznika se vrši semenj naslednji dan. — *Slap pri Vipavi* — 22. novembra, sv. Lucije dan. — *Slavina-Prestranek* — 24. junija (v Matenji vasi). — *Slivje* — 15. aprila, 26. sept. — *Spodnja Idrija* — 17. marca, 3. maja, 16. avg., ponedeljek po rožnivi nedelji, 11. novembra. — *Sveto pri Komnu* — 1. septembra. — *Sv. Anton (pri Kopru)* — ponedeljek po sv. Antonu Pad., 20. oktobra. — *Sv. Križ-Cesta* — 5. febr., 23. aprila, 2. avg., 14. sept., 5. nov., 26. dec., ponedeljek po sv. Rešnjem Telesu. — *Sv. Lucija (pri Tolminu)* 14. februarja, sv. Lucije dan, torek po veliki noči, torek po binkoštih, v nedeljo po 25. juliju, po 28. oktobru in 13. novembra. — *Sv. Mihael (Nadanje Selo)* — 30. novembra. — *Šmarje* — v tednu po jesenskih kvatrah, 3. febr., 22. nov. — *Šmarje pri Kopru* — 24. aprila, 8. sept. — *Stanjel* — 7. jan., 21. maja, 30. jun., 22. avgusta. — *Šturje* — 1. februarja, ponedeljek po beli nedelji, v sredo po nedelji rož. venca. — *Št. Peter na Krasu* — dne 10. vsakega meseca (živinski in kramarski sejmi). Ako je ta dan nedelja ali praznik, pa dan pozneje.

To so živinski in kramarski sejmi, tudi za kornje in prešiče. Na praznik sv. Petra in Pavla velik kramarski sejem. — *Št. Vid pri Vipavi* — 14. marca, sv. Vida dan. — *Sentviška gora* — na dan sv. Jožefa, sv. Vida, 15. junija, sv. Petra in Pavla. — *Tolmin* — 23. aprila, 21. septembra, nedelja po Rešn. Telesu, sv. Matevža 21. sept. in 16. vsakega meseca. — *Tomaj* — 29. junija. — *Trbiž* — prvo soboto v aprilu in okt., 30. junija, 16. oktobra. — *Tribuša (Dolenja)* — sv. Jakoba dan. — *Trenta* — sv. Ane dan, 8. septembra. — *Trnovo s Bistrica* — 16. febr., 16. aprila, 16. junija, 16. avg., 16. okt., 16. dec., ponedeljek po sv. treh kraljih, po sv. Petru in Pavlu in 19. oktobra. — *Turjak (Monfalcone)* — 20. aprila, 10. oktobra, 9. decembra po dva dni. — *Ukve* — zadnji ponedeljek v marcu in septembru. — *Vipava* — mesečni sejmi 20. vsakega meseca; pustni ponedeljek — *Volče* — nedelja po kresu in 6. novembra. — *Vodnjan* — 10. avgusta, 13. decembra. — *Volosko* — 16. maja, 26. julija, 16. avgusta. — *Vrémški Britof* — 15. avg. — *Vrh (Idrija)* — ponedeljek po tretji nedelji po veliki noči, 27. julija, 9. septembra. — *Vrhpolje (pri Vipavi)* — 22. januarja, sv. Primoža dan. — *Za gorje* — 10. marca, torek po binkoštih, 17. septembra, kvatrni ponedeljek pred božičem.

MERE IN UTEŽI.

Mere za dolžino. Osnovna mera za dolžino je meter. 1 meter (m) = 10 decimetrov (dm) = 100 centimetrov (cm) = 1000 milimetrov (mm). En kilometer (km) = 1000 metrov.

1 sczenj (klafta) = 1 m 89 cm 5 mm.

1 nemaška milja = 7 km 500 m.

1 angleška milja = 1 km 524 m.

Mere za površino. Osnovna mera za površino je štirijaški ali kvadratni meter. To je prostor, ki je 1 m dolg in 1 m širok.

Zemljišča se navadno računajo na are. 1 ar (a) obsega 100 štirijaških metrov (m²). Hektar (ha) = 100 arov = 10.000 štirijaških metrov (na primer njiva, ki je 100 m dolga in 100 m široka).

Oral obsega 20—25 arov, t. j. 2000—2500 m². En hektar = 4 do 5 oralov.

Mere za posode. Posoda, ki je 1 dm dolga, 1 dm široka in 1 dm visoka, drži točno 1 liter (l). En l = 1 dm³ (kubični decimeter).

1 hl = 100 litrov. — 1 deciliter (dl) = deseti del litra, 1 centiliter (cl) = stoti del litra.

1 kubični meter (m³) vsebuje 10 hektolitrov.

Uteži. Osnovna mera za težo je 1 gram (g). — 10 gramov = 1 dekagram (dg). — 1000 gramov = 1 kilogram (kg).

Decigram (dg) je deseti, centigram (cg) stoti, miligram (mg) pa tisoči del grama.

Kvintal ali stot ima 100 kilogramov. Tona ima 10 stotov ali 1000 kilogramov.

1 t = 10 q = 1000 kg.

1 kg = 100 dkg = 1000 g.

1 g = 10 dg = 100 cg = 1000 mg.

Mere za silo. 1 konjska sila (PH) = 75 kilogram-metrov, t. j. moč, ki vzdigne 75 kg v 1 sekundi 1 meter visoko.

Mere za čas. Osnovna mera za čas je 1 sekunda (1"). Minuta (1') ima 60 sekund. — 1 ura (1 h) ima 60 minut ali 3600 sekund. — 1 dan = 24 ur = 1440 minut = 86400 sekund.

POPOTNICA ZA NOVO LETO.

Koledar prihaja v naše domove kakor zvest prijatelj, ki pride vsako leto voščit za novo leto. Po stari, lepi navadi vam želi: Bog daj srečo! Saj po sreči hrepeni vsako človeško srce — pravo, globoko srečo pa zamore dati le Bog, zakaj on daje mir srca in pristno veselje.

Po vsem svetu se slišijo dandanašnji tožbe in vzdih, kakor da bi bila vsa zemlja ogrnjena v žalostne megle. Pa saj ni tako! Kdor ni črnogled mrmrač, kdor zaupa v božjo dobroto in z jasnimi očmi stopa pogumno naprej, ta bo vsak dan v letu zadel na iskrice veselja in sreče, ki mu jih Bog daruje. Saj so res hude skrbi, saj res vsak človek nosi svoj križ na rami, ta težkega lesenega, oni majcenega zatega, ta bolezen ali dušno rano v družini, oni dolgove ali skrbi za otročiče. Toda če znamo prav gledati, vidimo, da se nam spet in spet zabliskne v meglenem dnevu kaka vesela lučca. Naj naš koledar prižge mnogo lučk sreče v megli skrbi, naj vam bo kakor škatljica veselja, ki jo dobite v dar, da jo v novem letu večkrat odprete in se razveselite.

Bog daj srečo! Posebno prisrčno želimo srečo našim družinam, da bi v njih vladala prava ljubezen, ki vse prenese, vse odpušča...

In taka ljubezen je prava sreča! Da pa bo ta sreča v družinah svetila bolj in bolj, se morajo družine držati božje postave, ki je edina resnična in osrečujoča. Zato prinaša naš koledar za družine nekatere poglavitne misli iz nove, znamenite okrožnice papeža Pija XI., v kateri poglavar svete Cerkve po božjem razsvetljenju razlaga, kakšen bodi pravi krščanski zakon. Prebirajmo te misli večkrat, premišljujmo jih in utisnimo si jih globoko v srce, da bomo hodili po božji cesti — pa bo na naše družine rosila sreča.

Katoliška Cerkev, naša mati, nam naroča, naj letos prav posebno skrbimo za reveže. Koledar kot zvest prijatelj iskreno vošči revežem, sirotam, brezposelnim, ubogim materam, vsem žalostnim in potrjim, naj bi jih usmiljeni Bog, ki skrbi še za ptice pod nebom in za lilije na polju, potolažil in jim pomagal. Obenem pa se živo in dejansko spomnimo naročila: »Odpri srce, odpri roke — otiraj bratovske solze!« Zima trka na vrata brezposelnih družin, ki bodo morale prezebat in stradati kruha, če jim usmiljeni ljudje ne pomagajo. Pa smo jim dolžni pomagati, ker kar imamo, ni naše, ampak nam je Bog vse dal v oskrbovanje. Poskrbimo torej po močeh za siromašne otroke, za bedne bolnike, za družine, ki nimajo dovolj kruha ali oblačil, zakaj kar damo siromaku, damo Bogu. Naj se v tej zimi pokaže životvorna ljubezen krščanskih src!

Za vse ljudi pa ima kolednik v torbici čudodelno mazilo, ki pomaga prav gotovo za vsako težavo in bridkost. To skrivnostno zdravilo je podedoval po gorskih pradedih, ki so ga skrbno hranili in izročali iz roda v rod. To mazilo je vzdih iz globočin srca: »Čast Bogu!« Naj Bog v novem letu pošlje slaščice ali grenčice, gladkost in ostrost, zrnje ali trnje, rože ali šibe — vse sprejmimo z globokim, srčnim vzklikom: »Čast Bogu!«

V tem vzkliku naj se kaže, da je srce vdano Bogu, zakaj spoznalo je, da božja volja je najbolja.

Ta globoka vdanost, ta skalnata, moška pripravljenost, vse prenesti in vse z mirno dušo pretrpeti, ta je krepila in dvigala naše katoliške pradede, da so kljub zunanjim stiskam in težavam živeli kot pošteni, resnično svobodni ljudje. Tako naj tudi sedanji rod gre skozi novo leto s popolnim zaupanjem v Boga, ki skrbi za vsakega in za vse, — in v tem bo našel pravo srečo srca.

Vsem našim domovom, vsem našim vasem, vsem blagim namenom in dobrim ljudem — Bog daj srečo!

Slikal A. del Sarto.

JOŽEF JE BIL MODER, PRAVIČEN IN BOGABOJEČ MOŽ.
„GLEJ, DEKLA SEM GOSPODOVA!“ // IN JEZUS
JE NAPREDOVAL V MODROSTI IN
STAROSTI IN MILOSTI
PRI BOGU IN PRI
LJUDEH.

OKROŽNICA SV. OČETA PAPEŽA PIJA XI. O KRŠČANSKEM ZAKONU.

Zadnji dan leta 1930. je papež Pij XI. izdal okrožnico o krščanskem zakonu. V njej je spregovoril »vsej Kristusovi Cerkvi, da, vsemu človeštvu«. Zakaj vrhovni poglavar Cerkve, ki pa se s škofi nad 360 milijonov duš, sliši in vidi na svoji visoki apostolski straži boljše kot vsak drugi človek, kaj se dogaja v naši dobi. Njegov pogled obsega ves človeški rod. Sveti Duh papeža krepi in razsvetljuje, da posebno ostro, jasno in hitro spozna nevarnosti, ki grozijo vernikom. Poleg tega pa so vsi škofje dolžni vsakih pet let predložiti papežu obširno in natančno poročilo o verskem stanju svojih škofij; v teh poročilih seveda tudi opišejo svetle in senčne strani življenja.

Pastir narodov je spregovoril človeštvu, da ga opomni na največjo nevarnost, ki mu grozi — namreč na razpad zakona in družine. Zato je naša dolžnost, da tu povemo nekatere poglavitne misli iz te okrožnice.

Družina razpada. Brezverno meščanstvo je že dolgo let oznanjalo, da je krščanski, neločljivi zakon neumnost, neznosna ječa, ki jo je treba odpreti. Zato so brezverni meščani zahtevali, naj država vpelje razporoko. Tudi mnoge delavske družine razpadajo; kjer gine vera, se družina ruši. V sovjetski Rusiji celo država sama razglasa, da hoče družino razdreti. Tudi v kmečki stan, v katerem je družinsko življenje še trdno in zdravo, so se zalezle strupene zmote. Pa še je, posebno v katoliških deželah, velikanška večina ljudi zvesta družini. Toda pogubne zmote se širijo med nje in grozijo polagoma razkrojiti družino. Zato je vrhovni pastir glasno povedal in določil, kakšna je resnica o zakonu, in kateri nazori o njem so zmotni.

Papeževa okrožnica ima tri dele. V prvem delu pojasni papež, kaj je krščanski zakon. V drugem delu razloži in pobije moderne zmote o zakonu. V

tretjem delu okrožnice pa navaja sredstva za pravi, čisti zakon med kristjani.

O bistvu zakona.

»Zakona niso ustanovili, ne prenovili ljudje, ampak Bog. Ne od ljudi, ampak od samega Stvarnika narave, od Boga, in od prenovitelja narave, od Kristusa, je zakon s postavami zavarovan, utrjen in povzdignjen.« Zato so postave o zakonu božje postave; veljajo za vse ljudi do konca sveta. Ne država in ne zakonci jih ne morejo brez greha spreminjati ali kršiti.

»Sveto zvezo pravega zakona ustanovljata hkratu božja in človeška volja.« Bog je zakon ustanovil, določil je njegov namen, dal je postave, ki se jih zakonci morajo držati. Človek pa se svobodno odloči, ali stopi v zakon ali ne, ali si za zakonskega druga izbere to osebo ali ono.

Bog je zakonu dal tri dobrine: zadrževanje, zvestobo, zakramentalno vez in milost.

Otroci — dar božji.

Na prvem mestu zakonskih dobrin je torej otrok. Stvarnik človeškega rodu si je izbral ljudi za pomočnike pri razmnoževanju življenja, ko je v raju postavil zakon in dejal prvim staršem: »Rastita in množita se in napolnita zemljo!« (Gen 1, 28). Otroka ustvari božja volja s sodelovanjem staršev. Zato je treba otroka »z ljubeznijo sprejeti, z dobroto negovati in z boga-boječnostjo vzgajati.«

Sveti oče potem pristrčno govori o nalogah staršev:

»Krščanski starši naj poleg tega pomislijo, da njih naloga ni le skrbeti za razširjanje in ohranjanje človeškega rodu na zemlji, ampak da rodijo Kristusovi Cerkvi potomstvo, da ustvarjajo sodržavljane svetih in domačine božje, da se ljudstvo, posvečeno če-

ščenju Boga in našega Zveličarja, množi od dne do dne.« — »Če to preišljuje krščanska mati, bo mogla razumeti, da veljajo o njej v višjem in tolažbe polnem zmislu besede našega Odrešenika: »Žena, ko porodi dete, ne misli več na bridkost, od veselja, da je človek rojen na svet.« Dvignila se bo nad vse bolečine materinskega poklica, nad vse skrbi in težave, in se bo mogla ponašati v Gospodu z vencem otrok. Oba zakonska pa bosta v teh otrokih, ki sta jih sprejela z zadovoljnim in hvaležnim srcem od Boga, videla od Boga njim zaupani talent, ki naj ga ne uporabljata le v svojo lastno korist, ampak tako, da ga ob sodbi s prirastkom vrneta Gospodu.«

Otroka pa je treba tudi **vzgajati**. Otrok potrebuje leta in leta pomoči za dušo in telo. Zato mora pa starše vezati nerazdružna vez, ker le tako je mogoča skupna medsebojna pomoč in vzgoja otrok. Pristna in popolna zvestoba moža in žene, ki sta združena do smrti v sveti in čisti ljubezni — to je podlaga krščanske družine.

Zvestoba.

Ko ženin in nevesta skleneta zakon, si pred Bogom prisežeta, da bosta drug drugemu do smrti zvesta. Prvi pogoj zvestobe je popolna enotnost zakona, ki jo je Stvarnik sam odredil, ko je hotel, da bi bil zakon le med enim možem in eno ženo. Kristus je to enotnost zakona odkrito učil, ko je rekel: »Zatorej mož in žena nista več dva, ampak eno telo.« (Mat 5, 28.)

Zakonska zvestoba pa naj raste in se krepí iz globoke, čiste ljubezni, kakor pravi apostol: »Možje, ljubite svoje žene, kakor je tudi Kristus Cerkev ljubil!« (Efež 5, 25.) Ta ljubezen ima za podlago globoko nagnenje duš in se na zunaj kaže v dejanju, zakaj ljubezen se dokaže z deli. Zakonca naj si drug drugemu pomagata; v prvi vrsti pa morata meriti na to, da si pomagata izoblikovati notranjega človeka, tako da po skupnem življenju od dne do dne napredujeta v pravi ljubezni do

Boga in do bližnjega. To je celo prvi vzrok in namen zakona kot skupnosti in družnosti za vse življenje.

V taki po ljubezni utrjeni družini pa mora vladati pravi red. Mož imej prvenstvo nad ženo in otroci, žena pa bodi voljno in neprisiljeno podrejena in pokorna možu. Ta pokorščina pa ne jemlje svobode, ki po vsej pravici pristoji ženi kot človeški osebi in kot soprogi, materi in družici. Mož je gospodar družine in glava žene, žena pa bodi pokorna možu ne kakor dekla, ampak kakor družica, tako da bo njena pokorščina Bogu všeč in častna. Zakaj mož je glava družine, žena pa njeno srce.

»To so torej stvari.« — pravi sveti oče — »ki jih obsega zakonska zvestoba: enotnost, čistost, ljubezen, častna in plemenita pokorščina. Kolikor besed, toliko koristi za zakonca in zakon, ki varno čuvajo in množijo mir, dostojanstvo in srečo zakona.«

Zakon je zakrament.

Da je zakon zakrament, pomeni, da je zakonska zveza nerazdružna in da je Kristus povišal in posvetil zakon v podelilno znamenje milosti.

Nerazdružno trdnost zakonske zveze poudarja Kristus sam z besedami: »Kar je Bog združil, tega naj človek ne loči« (Mat 19, 6) in: »Vsak, kdor se loči od svoje žene in se oženi z ločeno od moža, prešuštuje« (Luk 16, 18.)

Koliko dobrega izvira iz nerazdružnosti zakona! Če mož in žena vesta, da sta do smrti nerazdružno zvezana, bosta že od vsega početka skušala živeti v ljubezni in potrpežljivosti. Nič se enemu ni treba bati, da bi ga drugi v nesreči, bolezní ali starosti zapustil. Tudi za zaščito in vzgojo otrok je najboljše poskrbljeno, če oče in mati do smrti živita v nerazdružnem zakonu, ker z združenimi močmi lažje nosita težka in dolgotrajna bremena za vzgojo otrok. Pa tudi za vso človeško družbo je nerazdružnost zakona velika dobrota. Skušnja namreč uči, da je neomajna trdnost zakona bogat vir poštenega življenja in neizkvarjene nra-

nosti. Ako pa se družine ohranijo poštene in neizkvarjene, sta zavarovana tudi sreča in blagor države. Iz zdravih, poštenih družin raste in se hrani država.

Kristus je nerazdružni zakon svojih vernikov povišal v pravi in resnični zakrament. Ko krščanski ženin in nevesta odkritosrčno privolita v zakonsko zvezo, si odpreta zaklad milosti, iz katerega moreta zajemati nadnaravne moči za zvesto, sveto in vztrajno izpolnjevanje zakonskih dolžnosti in nalog do smrti. Kakšne pa so te milosti? Prvič zakrament sv. zakona pomnožuje onim, ki ga vredno prejmejo, posvečujočo milost; potem pa jim daje posebne stanovske milosti, da morejo globoko občutiti, spoznati, krepko držati, uspešno hoteti in v dejanju izvrševati posebne dolžnosti, namene in naloge družinskega življenja. Tako jim zakrament daje na primer milost potrpežljivosti, milost moči, milost modrosti in druge posebne milosti. Seveda se te milosti ne razlivajo kar same v polni meri vanje, ampak morata zakonca pošteno sodelovati z molitvijo in pobožnim življenjem.

Če premišljamo te vzvišene dobrine zakona, — zarod, zvestobo, zakrament — moramo občudovati božjo modrost, ki je z neomadeževano in sveto zakonsko zvezo tako bogato poskrbela za čast in srečo zakoncev, kakor tudi za ohranitev in razširjanje človeškega rodu.

Zmote o zakonu.

Z ostrimi besedami se papež v drugem delu okrožnice pritožuje nad modernimi zmotami o zakonu, ki se širijo po časopisih, knjigah, glediščih, radiju itd. Poglavitna zmota je ta, da zakona ni postavil Bog, marveč da so si ga izmislili ljudje. Zmotni preroki oznanjajo, da torej človek načela o zakonu lahko preminja, kot se mu zdi, češ da ni za zakonsko življenje nič odgovoren Bogu. Zato, pravijo, se zakon sme razdružiti, sme mož zapustiti svojo pravo ženo in živeti z drugo, se zarod sme omejevati, se nerojeni sme-

jo ubijati... In ti odposlanci satanovi zahtevajo, naj država te zmote v svojih postavah prizna in potrdi.

Na to pravi papež: »Mi torej, ki Nas je hišni oče postavil za čuvarja svoje njive in ki Nas strogo veže sveta dolžnost paziti, da dobrega semena ne zaluži plevel, Mi smatramo, da je sveti Duh Nam govoril one tehtovite besede, s katerimi je apostel Pavel opominjal svojega ljubljenelega Timoteja: »Ti pa stoj na straži... Spolni svojo službo... Oznanjaj besedo, nastopaj, bodi prilično ali neprilično; prepričaj, svari, opominjaj z vsem potrpljenjem in učenjem.« (2 Tim 4, 2—5.)

Glavna korenina vseh zmot je v krievem nauku, da zakona ni postavil Bog in da ga ni Kristus povišal v zakrament, marveč da so ga iznašli ljudje. Kako hudo se motijo tisti, ki ta nauk oznanjajo, smo dokazali že, ko smo govorili o bistvu in namenu zakona.

Prva pogubna posledica zmotnega nazora, da je zakon zgolj človeška ustanova, so zmote zoper zarod. Mnogi si drznejo otroka imenovati nadležno breme zakona; taki navajajo zakonce, naj se umetno obranijo otrok. Katoliška Cerkev sredi tega propadanja nje nravnosti v znamenje svojega božjega poslanstva mogočno dviga svoj glas in iznova proglašča: Kdor se umetno brani otrok, smrtno greši, ker dela proti božji in naravni postavi. Ni ga vzroka, ki bi dovoljeval preprečiti spočetje.

Cerkev dobro pozna in globoko občuti vse, kar se govori o zdravju matere, ki je v smrtni nevarnosti. In kdo bi mogel brez sočustvovanja na to misliti? Koga ne bi prevzel največje občudovanje, ko vidi, da se mati junaško izpostavi skoraj gotovi smrti, da bi otroku, ki ga je spočela, ohranila življenje? Kar je ona pretrpela, da bi popolnoma dovršila dolžnost materinstva, to bo edino neskončno bogati in usmiljeni Bog mogel povrniti, in sicer gotovo ne le s polno, ampak z zvrhano mero.

»Srce nam stiskajo tudi tožbe tistih,

ki jih tare huda revščina in ki imajo velike težave s prehrano otrok,« piše papež. — Toda ni tolike težave na svetu, da bi mogla odpraviti božje postavve, ki prepovedujejo po bistvu slaba dejanja. Tudi velja jasna resnica, da Bog nič nemogočega ne zapoveduje.

Nato papež ostro obsoja zmoto, da se življenje nerojenih sme uničiti. Bog edini je gospodar življenja, nihče drugi. Življenje je sveta stvar. Umor nedolžnega otroka je strašen zločin. Ne skrb za zdravi rod, ne skrb za preživljanje družine ne dajeta nikomur pravice, da bi nedolžnega otroka umoril. Zakaj ne sme se delati hudo, da pride dobro.

Papež zaključuje ta del z besedami: »Tisti pa, ki vladajo narodom in dajejo postave, ne smejo pozabiti, da so dolžni s primernimi postavami in kaznimi ščititi življenje nedolžnih, in sicer posebno še tistih, ki se ne morejo braniti. Ako javne oblasti teh malih ne bodo ščitile, ampak jih celo s svojimi postavami in odredbami prepuščale in torej izročale zdravnikom in drugim, da jih morijo, naj ne pozabijo, da je Bog sodnik in maščevalec nedolžne krvi, ki vpije z zemlje v nebesa.«

Papež se potem obrača proti **zmotam zoper enotnost in nerazdružljivost zakona**. Moderni lažnivi preroki trdijo, da »napredek človeštva« zahteva, da se prizna človeku popolna svoboda, da izživi svoje strasti. Zato smatrajo zakonsko zvestobo za zastarelo in omejeno neumnost ter zahtevajo, naj se vse kazenske postave glede zakonske nezvestobe proglasijo za neveljavne.

Plemeniti zakonci že po naravnem čutu te izmišljenine zometujejo in zaničujejo kot prazne in sramotne. Ta glas narave potrjuje božja zapoved: »Ne prešuštvuj!« in Kristusov izrek: »Vsak, ki gleda žensko, da jo poželi, je že prešuštvoval z njo v svojem srcu.« Nobena reč veljavnosti te božje zapovedi ne more oslabiti. Zakaj kakor je eden in isti Jezus Kristus, včeraj in danes isti na veke, tako ostane eden in isti Kristusov nauk.

V zvezi s tem govorijo zmotni učitelji o telesni, gospodarski in socialni osamosvojitvi žene. Uče namreč, da naj žena bo po svoji volji prosta brez men soproge, bodisi zakonskih, bodisi materinskih; to pa je grd zločin! Potem oznanjajo gospodarsko osamosvojitve žene, češ da sme žena tudi brez vednosti moža in proti njegovi volji imeti svoje gospodarske posle in jih samostojno voditi, ne da bi se mešnila za otroke in moža in družino.

Slednjič učijo, naj žena socialno postane samosvoja, češ da naj se oprosti skrbi za hišo, otroke in družino, da se bo mogla prosto vdajati svojim nagnenjem in se posvetiti tudi javnim službam in opraviлом.

»Toda to ni prava osamosvojitve žene,« pravi papež, »ni tista pametna in častna svoboda, ki pristoji poklicu krščanske in plemenite žene in soproge. Nasprotno, to je pokvara ženske naravi in plemenitega materinstva ter prevrat vse družine, ki jemlje možu ženo, otrokom mater, domu in družini vedno čuječo varihinjo. Ta napačna svoboda in nenaravna enakost z možem je za ženo pogubna. Zakaj če žena zapusti svoj prestol, ki jo je v družini nanj dvignil evangelij, bo kmalu prišla v staro sužnost in bo postala, kar je bila pri paganih, golo orodje moža.«

Nato svetj oče obširno obravnava **zmote proti dobrini zakramenta**. Današnji prevratniki družabnega reda uče, da je zakon povsem svetna zadeva, pri kateri nima Kristusova Cerkev nič opraviti. Nadalje pravijo, da se mora zakon oprostiti vsake nerazdružne vezi, da se mora ločitev zakona ali razporoka ne le dopuščati, ampak s postavo potrditi. Po tem krivem nauku sledi, da ne bo zakon imel nič svetega in se bo prišteval svetnim in civilnim zadevam.

Proti tem zmotam postavlja papež besedo božjega Zveličarja: »Kar je Bog združil, tega naj človek ne loči« in »Vsak, kdor se loči od žene in se oženi z drugo, prešuštvuje; in kdor se oženi z ločeno, prešuštvuje.« (Luk 16, 18.) To je nepremakljiva božja postava, ki je ne morejo nobene človeške postave oslabiti.

Proti tem zmotam postavlja papež besedo božjega Zveličarja: »Kar je Bog združil, tega naj človek ne loči« in »Vsak, kdor se loči od žene in se oženi z drugo, prešuštvuje; in kdor se oženi z ločeno, prešuštvuje.« (Luk 16, 18.) To je nepremakljiva božja postava, ki je ne morejo nobene človeške postave oslabiti.

Pripomočki za obnovo zakona.

Zdravnik, ki hoče ozdraviti bolno telo, najprej natančno preišče, kje tiči bolezen, kakšna je in zakaj je nastala. Potem določi zdravila. Tako tudi papež najprej ugotovi zmote o zakonu, potem pa v tretjem delu okrožnice pove, kakšni so pripomočki, da se te zlorabe odpravijo in da se zakonu vrne dolžna čast.

Najprej je potrebno, da vsi premišlujejo božjo zamisel o zakonu in se skušajo po njej ravnati.

Najmočnejši vzrok, da se greši proti svetim postavam zakona, je nebrzdana moč poželjivosti. Kako naj to strast krotimo? Človek se mora podvreči Bogu, pa bo z veseljem doživel, kako se z božjo milostjo poželjivost in strasti podvržejo njemu. Kdor pa se upira Bogu, bo moral z žalostjo doživljati notranji boj, ki mu ga povzročajo nasilne strasti. Podlaga pravemu krščanskemu zakonu je, da mož in žena vedno prosita božje pomoči, pogosto prejemata svete zakramente in da vsekdar in v vsem gojita in ohranita iskreno bogovdanost. Da pa bosta vedno hodila po pravi poti, morata verno in ponižno poslušati glas Cerkve, po kateri govori Kristus Gospod. Niz kakor ne gre, da bi kristjan tako ošabno zaupal svojemu lastnemu razumu, da bi pritrdil le temu, kar je sam spoznal, in da bi mislil, da Cerkev, ki že 1931 let uči in vodi vse narode, ne pozna sedanjih razmer ali potreb. Pravi kristjan se v vseh rečeh, ki zadevajo vero in nravnost, dà voditi od svete božje Cerkve po najvišjem pastirju, rimskem papežu, ki ga zopet vodi Jezus Kristus.

Spet in spet poudarja sveti oče, da je zakon zakrament, da je neizčrpen zaklad nadnaravne milosti. Krščanskim staršem, ki pretežko nosijo breme svojega stanu, kliče papež besedo, ki jo je zapisal apostol Pavel svojemu učencu Timoteju, ko je ta omagoval pod skrbmi, trudom in sramotnim preganjanjem: »Spominjam te, da poživiš božjo milost, ki je v tebi po polaganju mojih rok. Zakaj Bog nam ni dal du-

ha boječnosti, ampak moči in ljubezni in razumnosti« (2 Tim 1, 6—7). V težkih stiskah naj se zakonci posebno goreče zatekajo k Bogu, da jim podeli novih moči.

Ker je zakon svet in težak stan, je treba zanj dobre priprave. Trden temelj srečnega zakona, pa tudi razsulo nesrečnega se pripravlja že v otroški in mladostni dobi v dušah dečkov in deklic. Zakaj kdor je pred zakonom iskal le samega sebe in stregel poželenju, za takega se je bati, da se tudi v zakonu ne bo poboljšal in da bo moral žeti, kar je sejal: v domači hiši žalost, medsebojno preziranje, prepir, stud nad skupnim življenjem; in vedno bo iskal in našel le samega sebe s svojim nebrzdanim poželenjem.

Zato naj zaročenci stopajo v zakon s čistim in pobožnim srcem. To bo tudi pomoglo, da bodo ljubljenim otrokom res starši po božji volji: da bo oče res oče, mati res mati, da bo po njih nežni ljubezni in vztrajni skrbi domača hiša tudi v veliki revščini in sredi te solzne doline otrokom kakor sladek spomin na raj, ki je bil vanj Stvarnik postavil prve starše. — Zaročenci naj imajo pred očmi Boga, ko si izbirajo zakonskega druga. Izberejo naj si osebo, ki jo čisto in globoko ljubijo. Pri tem naj vprašajo tudi starše za svet in naj ga ne prezirajo, da bodo obilneje deležni božjega blagoslova.

Skrb za družine v siromaštvu.

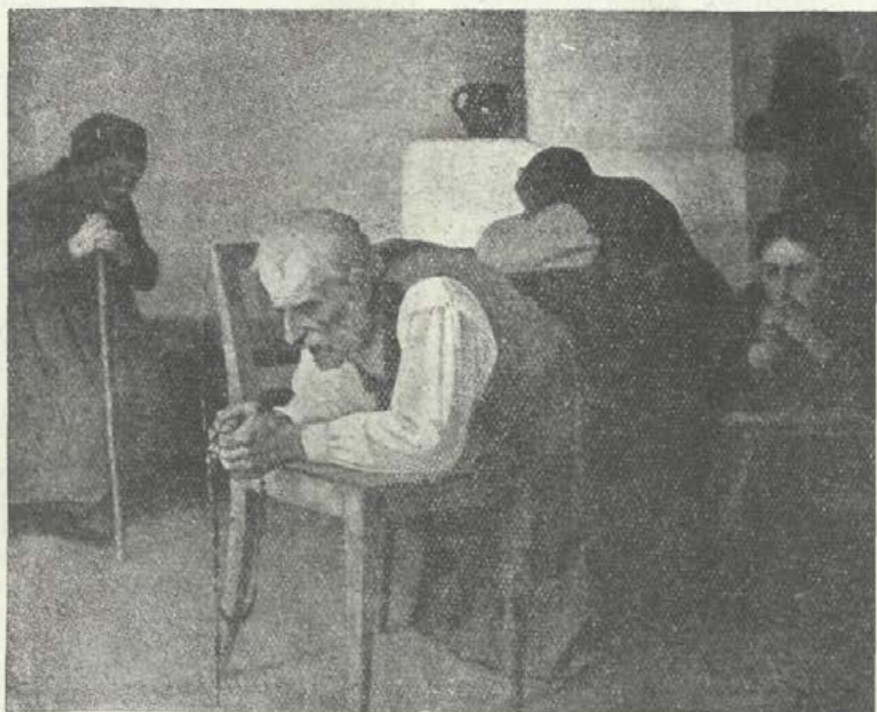
Papež potem z ganljivimi besedami govori, kako naj se pomaga družinam, ki so v gospodarskih stiskah in veliki bedi. Najprej je treba delati na to, da se družabne in gospodarske razmere v državah tako uredijo, da bo vsak družinski oče mogel zaslužiti, kar je za preživljanje družine potrebno. — Potem naj se ustanavljajo društva za pomoč revnim družinam. — Če pa to ne zadostuje, potem so bogati po vesti dolžni, da pomagajo ubožnejšim. »Kdor ima premoženje sveta in vidi brata v pomanjkanju, pa svoje srce pred njim zapre, — kako more biti ljubezen božja v njem?«, pravi apo-

stol. (1 Jan 3, 17). — Ako pa zasebna pomoč ne zadostuje, je dolžnost javne oblasti, da dopolni nezadostne moči zasebnikov in da pomaga družinam v bedi.

Ob koncu se papež obrača na voditelje držav s prošnjo, naj ob sklepanju postav o zakonu imajo pred očmi nauke Cerkve, ki so božji nauki. Država naj sodeluje s Cerkvijo, da se družinsko življenje ohrani zdravo ali da se obnovi. Tako sodelovanje bo v veliko korist za državo in za nravno moč narodov. Za zgled takega sporazuma navaja sv. oče lateranski koncordat, v katerem se čita tudi sledeča določba: »Italijanska država, ki hoče zakonu kot temelju rodbine vrniti do-

stojanstvo, kakršno se sklada s tradicijami naroda, priznava civilne posledice zakramentu zakona, kakor ga ureja cerkveno pravo.«

O sklepu sveti oče naroča škofom vsega sveta, naj »vsem članom Kristusove družine« sporočijo njegove nauke o krščanskem zakonu. »Podeli sveti Duh, Bog ljubezni, luč srce in moč duš, da bi to, kar smo v tej okrožnici razložili o svetem zakramentu zakona, ... vsi dobro razumeli, radevolje sprejeli in z božjo milostjo vršili, da bo tako v krščanskih zakonih znova oživela in vzcvetela Bogu posvečena rodovitnost, neomadeževana zvestoba, neomajna trdnost, svetost zakramenta in polnost milosti.« —

Zvečer se zbere družina in moli — za svoje duše, za svoj dom, za sorodnike in za faro, za vso krščansko Cerkev, da Bog vse blagoslovi in pripelje v večno življenje.

EMANUEL FILIBERT VOJVODA AOSTE. ~

Dne 4. julija 1931. je v kraljevem dvorcu v Turinu izdihnil svojo dušo Emanuel Filibert Savojski, vojvoda Aoste. Umril je poveljnik III. armade, ki se je borila v svetovni vojni ob Soči in na žalostnih puštinjah Doberdobske planote — in njegova smrt je pretresla srca tisočernih bivših bojevnikov in vsega ljudstva Italije.

Emanuel Filibert Savojski, vojvoda Aoste, je bil poznan in ljubljen širom vse Italije, še preden je postal poveljnik bojujoče se III. armade. Kraljevska postava, moška energija, ki se je družila v njegovem obličju s pravično blagostjo, podedovani duh viteštva, odsevajoč iz njegovega značaja, vse te visoke vrline so mu pridobile spoštljivo ljubezen vsega ljudstva. Svojo mladost in zrela leta je preživel v Turinu, potem v Firencah, ki so kraljica lepih umetnosti, in še v čudalepem Neapeljnu pod južnim solncem. Povsod so ga obkrožale prisrčne simpatije, združene z globoko vdanostjo do savojske hiše.

Ko je vladarjevo povelje postavilo vojvodo na čelo armade na soški fronti, so se živo pokazale velike vrline vojskovodje, ki je znal vlti svoji vojski zaupanje in jo voditi v težkem boju. Vojvoda Aoste je bil velik vojak pa tudi velik, blag človek, priprost v občevanju z navadnimi vojaki, ljudomil in viteški s poraženim nasprotnikom.

Njegova smrt je bila vedra. Dva dni je vojvoda, oblečen v svetlozeleno obleko bojevnikov, obdan od veličastja smrti, sprejemal veterane III. armade, ki so prihiteli, se zadnjič poklonit svojemu vodji. Dne 23. julija so ga sinovi in bratje položili v ra-

kev in vojvoda je nastopil svojo zadnjo pot. Želel je počivati sredi tisočernih bratov, ki spijo na velikanskem pokopališču na griču kraj Redipulje

— poveljnik, ki je svojim zvestim zvest še v smrti. Krsto je v slovesnem sprevedu po Turinu spremljal vladar s člani kraljeve hiše, vrhovni oblastniki države in zastopniki inozemskih držav ter stotisočglava gajnjena množica. Drugi dan zjutraj je žalni vlak prispel v Redipuljo.

Tu je stalo morje ljudi, nad njim je plapolalo na stotine zastav. Grobna tišina. Iz vlaka izstopi kralj, nato

pa vdova vojvodinja Aoste, zavita v žalni pajčolan, spremljana od sinov. Sprevod zavije na grič sv. Elije; v gostih vrstah stoje ob straneh trume bivših bojnikov, skupine vojnih pohablencev, vdov, sirot; zastave se sklonijo, topovi grmijo v poslednji pozdrav velikemu poveljniku. Krsto položijo pred kapelico v spomeniku, kjer bo začasno počivala. Vojaški škof monsignor Bartolomassi opravi sv. mašo zadušnico. Zdi se, da tisoči mrtvih vojakov vstajajo iz kraških grobelj in tam z okrvavljenih polj ob

Soči, da vidijo ta prizor. Z neba odmeva pesem stoterih motorjev z letal, ki prinašajo mrtvemu pozdrave. Slednjič se ob 10. zjutraj, medtem ko do njo zvoki bojne himne in ko vsi navzoči, od kralja do zadnjega pešca, stoje v pozoru, krsta polagoma spusti v grobnico.

Križ večnega miru žari nad velikanskim pokopališčem na griču svetega Elije. Noč in dan gori v spomeniku velika rdeča luč v spomin padlim, kakor da bi tam plapolala duša ljudstva, ki bdi nad svojimi dragimi.

VELIKI POLET ČREZ OCEAN. — RADO BEDNARIK.

V januarju lanskega leta je 11 italijanskih letal (hidroplanov) preletelo zračne daljave iz Orbetella čez Atlantski ocean do brazilske prestolice Rio de Janeira; vsega skupaj okoli 10 tisoč štiristo kilometrov.

Ta stavek ne pove dosti. A če pomislimo, da je prvič v zgodovini človeštva kar cela skupina letal žmogla tolikšne daljine in še preko oceana (3000 km), tedaj zadobi ta polet pod vodstvom letalskega ministra Itala Balba pravi pomen.

Italo Balbo, ki je bil tedaj še letalski podminister, je zasnoval to zamisel že v marcu 1929. Ko je postal minister, je vse moči vrgel v to. Pod vodstvom znanega tečajnega letalca Umberta Maddalene so zbrali prostovoljce v Orbetellu. Skozi 5 mesecev so se noč in dan učili do potankosti spoznavati motorje in zrakoplovne vede. Za polet so izbrali hidroplan znamke »S(avoia) 5«. Javnost je le malo vedela o drznem načrtu. Medtem so na ladjah »Alice« in »Aosta« vzdolž vse zračne proge razmestili zaloge s 30.000 kg bencina, 15.000 kg olja in z živili ter vsem potrebnim. Na odprtem oceanu je nadmestovalo skladišča pet vojnih ladij.

17. decembra 1930. je že bilo v Orbetellu vse pripravljeno. Na valih se je pozibavalo 14 hidroplanov, težkih po 5000 kg, opremljenih s posebnimi brezžičnimi aparati in električnimi na-

pravami. Njih povprečna hitrost znaša po 170 km na uro.

»Atlantski oddelek« je razdeljen na 4 vode po 3 letala: črni, beli, rdeči in zeleni vod. Vsak ima posebno geslo. Poleg sta še dve »letali — delavnici«, ki nosita vse potrebno za morebitna popravila. Posadka je že nestrpna, ker čaka že par dni na ugodno vreme. Vremenska poročila so danes dobra. Brž vržejo še zadnje vreče pošte na letala, na drogu zavihra državni prapor — zadnje stiskanje rok — in v motornih čolnih odrzbi posadka k strojem. Ob 7.45 je Balbovo letalo že v zraku. Letala plovejo v vodih v obliki klina, ves oddelek pa je razvrščen v obliki križa.

Prva postaja je v Kartageni na Španskem, 1200 km daleč. Ko je zračno brodovje preletelo Sardinijo, je zašlo v nevarne viharje. Oblaki in morje so se zgrnili v mračno motnjavo. Vavlovj do 5 m visoki, gorje če trešči letalo navzdol! 6 letal je moralo pristati na Majorki (Balearski otoki), 8 jih je predrlo skozi vihar do pristajališča Los Alcazas pri Kartageni. 20. decembra je pa bil že ves oddelek v Kartageni, čakajoč lepega vremena za drugi del poti do Kintre na zapadni afriški obali. Daljava je 700 km. To je bila najkrajša proga. Iz Kintre ali Kenitre v francoskem Maroku so se letala dvignila 23. decembra. 8 ur so letela skozi

razbeljene peščene oblake, nekaj novega za letalce, do 1600 km oddaljenega mesta Villa Cioneros v španskem Rio de Oro. Od tu je junaške letalce vodil četrti del zračne poti 1500 km ob afriški obali do kraja Bolama v portugalski Gvineji.

Tukaj so letalci preživeli božič ob bogatih darovih iz domovine. Glavni polet čez Atlantski ocean je bil določen na 5. januar, ko je bila polna luna. »Atlantski oddelek« se je v Bolami pozdravil z odposlancem »afriškega oddelka«, ki je pod poveljstvom Francisa Lombardija krožil okoli Afrike.

V Bolami so naskočili ocean. Z letal so odstranili vse, kar ni bilo prav nujno potrebno. V vsakem letalu so bili le po štirje možje: 2 pilota, 1 motorist in eden radiotelegrafist. Skrbno je bilo vse pripravljeno, a vendar je ocean terjal pet žrtev. Ko so se letala dvignila iz bolamskega pristana, se je eno letalo hipoma vžgalo zaradi kratkega stika in z velikanskim zubljem treščilo v morje, ki je za vedno zagrnilo stotnika Boera, poročnika Barbicintija in podčastnike: Nensija, Imbastarija in Foisa. Drugo letalo pa se je močno pokvarilo in ni moglo nadaljevati poleta. Kruta usoda pa ostalim ni vzela poguma. 3000 km so imeli pred sabo do mesta Porto Natal na brazilski obali. Vetrovi in viharji so se upirali motorjem in ljudem. Dvoje letal je moralo pristati na odprtem morju pri otočju Fernando Noroula. Tovaršiško so jim priplule na pomoč vojne ladje. Tik pred ciljem so pa valovi zagrnili eno letalo ob ladjo in ga docela poškodovali. Enajsto letalo so pa v Natalu popravili, da se je moglo pridružiti ostalim na zmagovitem poletu ob brazilski obali. V Balaji so po 1000 kilometrskem poletu pristali. Od tu jih je še čakalo 1350 km do Rio de Janeira. Na zadnjem kosu poleta je drznim zmagovalcem Atlantika prišlo nasproti brazilsko zračno brodovje. Veličastno brnenje 11 italijanskih in petih brazilskih letal je obrnilo 15. ja-

Pot Balbovih letalcev — iz Italije v Brazilijo

nuarja popoldne na milijone oči v sinjino neba nad Rio de Janeirom. V lepih lokih so krožila letala 18 minut nad ciljem, v krasni pristan brazilске prestolice so pa plule s polno paro vojne ladje, ki so bile na oceanu pomagale letalcem. Spričo ploskajoče in vzklikajoče množice, ob gromenju topov so se pozdravili italijanski letalci in mornarji. Najvišji predstavniki države so čestitali Balbu. Le s težavo je vojaštvo med množico odpiralo pot avtomobilom z letalci.

Pol ure po pristanku je brzojav že poslal v domovino poročilo o zmagi. Naslednje jutro je zračni minister zbral letalce in mornarje ter jim prebral pohvalno brzojavko vladnega načelnika Mussolinija.

Slovesnosti in veselice na čast junaškemu oddelku so se vrstile druga za drugo. Brzojavi so donášali čestitke iz vseh delov sveta.

Letalce je sprejel tudi predsednik brazilске republike dr. Getulio Vargas. Vlada pa je izrazila željo, da bi kupila 11 letal, ki so se na poletu tako izkazala. Za vsak stroj je plačala po 870.000 lir.

Domovina je še čakala, da proslavi svoje sinove. 7. februarja opoldne so se letalci vkrcali na parnik »Conte Rosso« in odpuli rodni zemlji in svojcem nasproti.

ŽITNA BITKA.

Že sedmo leto se vodi v naši državi žitna bitka, ki jo je zamislil in velikopotezno začrtal načelnik vlade Mussolini. Po njegovih smernicah vodi žitno bitko osrednji odbor strokovnjakov, katerim stoje ob strani posebni odbori v vsaki izmed 92 italijanskih dežel.

Otvoritev žitne konference v Rimu meseca januarja 1931.
pod predsedstvom načelnika vlade Mussolinija.

Bitka za žito ima namen, napraviti Italijo glede krušnega žita neodvisno od inozemstva. Vsakemu Italijanu daj domača gruda dovolj velik kos kruha. Razen Francozov ne povžije noben narod na svetu toliko krušne moke (v obliki kruha ali testenin) kot italijanski. Letno potrebo za vso državo (okoli 42 milijonov ust in za setev) računajo na letnih 85 milijonov kvintalov ali okoli 200 kg na osebo. Torej toliko je treba pridelati, če nočemo kupovati žita v inozemstvu.

Ali je to mogoče? Letno se obseje v Italiji okoli 5 milijonov hektarjev (1 hektar = 1 ha = 10.000 m² = nekaj manj kot 3 njive) zemljišča s pšenico. Če bi pridelali na vsakem hektarju v

srednjem po 17 kvintalov, potem bi pridelali potrebnih 85 milijonov kvintalov. Najvišji srednji pridelek pšenice v Italiji pa je bil dosedaj okoli 14 kvintalov na hektar, torej 3 kvintale pod potrebo. Ali bo mogoče dobiti še potrebne 3 kvintale?

Če pogledamo pridelke posameznih dežel Italije, ugotovimo, da je mnogo dežel, ki pridelajo v srednjem nad 17 kvintalov na hektar, provinci Brescia in Cremona pridelati pa celo nad 25 kvintalov — imajo pa tudi v resnici rodovitno zemljo. Naše Julijske dežele pridelajo manj kot znaša srednji pridelek in vendar so dosegli posamezni naši kmetovalci že pridelke od 30 in celo 40 kvintalov zrna na hektar. Treba je pač poslje obdelovati po

navodilih strokovnjakov, ki vodijo žitno bitko. Ti nočejo, da se razširi površina setve, temveč da se na isti površini pridelek zviša. To pa je le mogoče, če se zemljišče dobro obdela, pravočasno obseje s prvovrstnim semenom in primerno gnoji. V tem zmislu se vrši med kmeti živahna propaganda, ki je dosegla že lepe uspehe. Srednji pridelek se stalno viša, kmečke množice umneje gojijo žito — žitna bitka napreduje iz leta v leto! To pa je v posebno korist kmečkega stanu.

Umni kmetovalci naj se v lastno korist in v blagor skupnosti udeležujejo te velike in važne pobude, ki je žitna bitka, tega pomembnega dela, da se vsem oskrbi naš vsakdanji kruh.

MOJSTRA ELEKTRIKE. RADO BEDNARIK.

TOMAŽ ALVA EDISON.

Malo ljudem je Stvarnik dal veliki dar, da z izrednimi iznajdbami in odkritji pospešijo napredek človeštva. Sedanja doba se pa lahko ponaša z dvema velikanoma: prvi je Tomaž Edison, drugi Viljem Marconi.

Edison v svoji delavnici.

Kdo ne pozna gramofona, kinematografa, električne žarnice? Vse te znamenite iznajdbe in še 1325 drugih so plod izrednega Edisonovega talenta. V revni družini se je rodil 11. februarja 1847., v kraju Milan v državi Ohio v Severni Ameriki. V šoli ni kazal kakih talentov, le mama, bivša učiteljica, je spoznala, kaj tiči v Tomažku in ga je v prostih urah poučevala.

Z 12 leti si je fantek že moral služiti kruh kot prodajalec časopisov v vlaku. Usmiljen železničar mu je odstopil

kotiček v blagovnem vozu. Tu je imel svojo kramo, s katero je zaslužil okoli 15 lir dnevno. Nekaj časa je šlo tako, kar ga neki prijatelj črkostavec opozori, da bo v listu »Free Presse« izšla novica o veliki bitki pri Shilohu, kjer je bilo 60.000 mrtvih in ranjenih. Edison je brž najel še tri fante, nakupil v upravi 1500 izvodov lista in prosil na postaji, naj na vse vmesne postaje brzojavijo to novico, ki se nahaja v »Free Presse«, na prodaj v vlaku pri Tomažu Edisonu po 5 centov. Za Edisonove izvode so se v vlaku kar trgali. Tedaj je Edison spoznal pomen brzojava.

V tistem času je v Detroitu šel na boben nek hotel. Strojček za tiskanje jedilnih listov je kupil Edison in začel kar v vlaku pisati, urejati, tiskati in prodajati list z novicami, ki jih je nabral med vožnjo po progi. Tako so na prvi postaji kmalu zvedeli, kaj se je zgodilo novega n. pr. v Detroitu. Podjetni dečko je imel tak uspeh, da je vsak teden odrinil materi po 1 dolar. Nekega dne je imel pa smolo. V kotu, kjer je tiskal, je delal tudi kemične poskuse. No, in nekoč se mu je pri tej zabavi nekaj vžgalo, da je začel voz goreti. Njegov zaščitnik železničar je tako neusmiljeno treščil Edisona in njegovo kramo ven, da je fant ostal za vse življenje popolnoma gluha. Nadaljeval je tiskanje svojega lista, dokler ga ni neki postajenačelnik, kateremu je rešil sina iz smrtne nevarnosti, vzela za brzojavnega uradnika. Ponoči je pa utrujeni fant večkrat zaspal, zato so mu ukazali, da mora vsake pol ure oddati določen brzojavni znak. Kaj naredi Edison? Na uro obesi utež in kakor se je kazalec pomikal, tako je vsake pol ure sprožil električni tok in oddal določeno znamenje. Ko so Edisonu prišli na sled, so se čudili bistroumju, a so ga poslali. Z zadnjimi beliči si je kupil knjige znanega učenjaka Faradaya o elektriki; naučil se jih je skoro na pamet. Potem pa se je prav suh izkrcal v Njujorku, k sreči

so ga kmalu sprejeli za brzozavnega uradnika na borzi. Tretji dan so se v uradu pokvarili oddajni aparati. Ravnatelj si je pulil lase, pa pride Edison in spravi vso reč v dveh urah v red. Sedaj je bil na konju. Imel je toliko plače, da si je lahko kupil knjige. Kmalu je iznašel, bolj po lastnem bistroumju, kot pa s pomočjo računalnja, boljše aparate za brzozav. Brž se je ustanovila družba za prodajo novih izumov. Edison pa si je uredil pri Njujorku posebno delavnico, kjer mu je par inženirjev in delavcev pomagalo pri poskusih. Med tem časom se je tudi oženil s svojo tipkarico. Na dan svatbe je zginil. Prijatelji ga iščejo in najdejo v delavnici pri strojih in poskusih. L. 1876. pa zapusti Njujork in si zgradi v Menlo Parhu velike delavnice za poizkuse. Cela vrsta iznajdb je prišla na dan: 1878. je izumil fonograf ali gramofon, 1879. električno žarnico, 1889. kinematograf, malo pozneje govoreči kino, vmes pa vrsto raznih iznajdb, ki so obogatile na desetine raznih trgovskih družb in na stotine milijonarjev. Edison pa je ob svoji smrti zapustil komaj en milijon dolarjev. Odlikovanja in slavo je prejemal z vseh delov sveta. Grenkosti mu je svet pa tudi precej prizadjal. Preden se je kaka nova iznajdba uveljavila, je moral po par tisoč potrositi po sodnijah, da se je ubranil zavistnih tekmecev, ki so ga tožili, češ da jim je izum ukradel. Zase ni veliki mož skoraj ničesar potrosil, ker je živel le znanosti, do katere se je dokopal brez vsake šole. Le mati mu je v zgodnji mladosti dajala prve nauke v pisanju, branju in računstvu.

Tega velikega duha, dobrotnika človeštva, ni več. 18. oktobra 1931 ob 3 in pol zjutraj je Bog poklical k sebi 84-letnega učenjaka; on, ki je človeštvu vžgal električno luč, ni poznal luči prave vere, večkrat pa je dejal, da čuti nad sabo neko višje bitje, ki ga navdihuje. Naj to večno bitje, ki ga mi poznamo kot pravega Boga, prižge Tomažu Edisonu večno luč mističnosti!

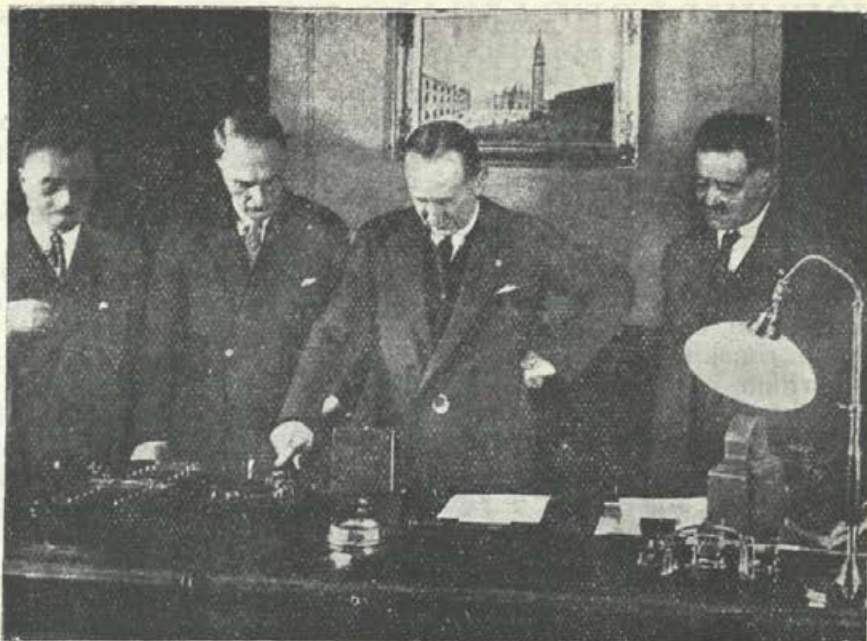
VILJEM MARCONI.

Bridka vest o Edisonovi smrti je še najbolj zadela njegovega prijatelja in v znanosti vrstnika Viljema Marcónija. Vsakdo ve, da je ta mož iznašel brezžični brzozav in še sto drugih izumov, ki so s tem v zvezi.

Marconi je poseben ljubljenec usode, rojakov in sveta. Njegova mati Annie Jameson je po rodu Irka, oče Jože pa je bil precej premožen meščan v Bolonji. Tu se je l. 1874. veliki italijanski izumitelj rodil. Mladega Viljema so poslali v šole najprej v Firenco, potem pa v Livorno na tehnično šolo. Brž se je Marconi poprijel elektrotehnike in prosil mamo, da mu je zanjo najela še posebnega profesorja. Ko je imel Marconi 20 let, je s starši šel v Biellese pod Alpami. Ob pogledu na veličastni gorski zid mu je šinila v glavo misel, kako da se ne bi dala človeška misel prenesti preko visokih gora. In res je že naslednje leto v očetovi vili naredil na razdaljo 50 m prve poskuse brezžične telegrafije. L. 1896. je mladi izumitelj dal svoj izum patentirati. Toda tedanja italijanska vlada ga ni znala ceniti, zato se je z materjo odpravil na Angleško. Domovini pa je kljub temu hotel ostati zvest, čeprav so ga Angleži vabili v armado, obetajoč mu denarja in slave. Medtem je vneto izpopolnjeval svoj izum. L. 1901. je naredil prvi večji poskus, ko je poslal brzozavko čez ocean 3600 km daleč. Ob izbruhu svetovne vojne je Marconi prišel s svojimi dragocenimi aparati domov v Italijo. Imenovan je bil za stotnika in je neizmerno koristil armadi. Kralj ga je še posebej odlikoval z imenovanjem za senatorja.

Po vojni je Marconi bil za zastopnika Italije na mirovni konferenci v Parizu. Po materi je imel dosti znanstva med Angleži, njegov izbrani nastop in pa sloves svetovnega izumitelja sta mu odprla vsaka vrata in je domovini dosti koristil.

Edinole znanosti se je pa posvetil po vojni, ko je kupil ladjo »Elektro« in jo opremil za svoje poskuse. Na njej je prekrizaril širna morja ter

Senator Marconi vžiga preko oceana žarnice nad kipom Kristusa Kralja v Rio de Janeiru. — Okoli njega njegovi glavni pomočniki: admiral Pession in markiz Solari.

ustanavljal radio-postaje ob obalah oceanov. V njegovi knjižnici vise slike z lastnoročnimi podpisi kralja, kraljice, angleškega in španskega kraljevskega para in Nj. E. Mussolinija, ki mu je zapisal: »Al Senatore Marconi, mago degli spazi, domatore dell'etere.« (»Senatorju Marconiju, čudodelniku daljav, gospodovalcu ozračja.«)

L. 1909. je prejel Noblovo nagrado za fiziko, nad 30 visokih šol ga je imenovalo za častnega doktorja. Toda preden se je njegov izum uveljavil, se je Marconi moral boriti doma in v svetu. Ko je pa brezžični brzojav, radio, brezžični telefon, brezžično odajanje fotografij spojilo daljne de-

žele, je ves svet jel obsipati duhovitega moža s častmi. Pravo zmago je učakal, ko je z majhnim pritiskom na električen gumb iz Rima vžgal na tisoče žarnic na razstavi v Sidneyu v Avstraliji. Marconi je tudi postavil posebne radio-aparate v Vatikanu. Ko je sv. oče prvič govoril po radiju vsemu svetu, je javno pohvalil Marconijev izum, ki spaja vse človeštvo. Na praznik Kristusa Kralja je pa Marconi osupnil vso Ameriko, ko je v Vatikanu pritisnil na električni gumb in z brezžičnimi električnimi valovi vžgal luči, ki obsevajo veličastni spomenik Kristusa Kralja nad brazilsko prestolico Rio de Janeirom.

Koliko se ceni kmečka žena.

Kmetijski list »Zemlja« v Njujorku je razpisal nagrado za tisto ženo, ki bo najbolje odgovorila na vprašanje: Koliko denarja je vredna kmečka žena? — Prvo nagrado je prejela kmetica, ki je napisala: »V 30 letih mojega zakona sem pripravila možu in družini 235.000 obedov,

spekla sem nad 33 tisoč hlebcev kruha, zredila na tisoče kokoši, izdelala 5450 funtov masla in porabila 36.000 ur s pranjem in snaženjem. Cenim, da je moje delo vredno 115.000 dolarjev, a v resnici nisem prejela ni enega. Toda kljub temu je bilo lepo in še danes bi rada znova začela.«

BOLJŠEVIKI PREGANJAJO KRISTJANE. ~~~~~

Komunistična stranka v Rusiji vodi srdit in velikopotezen boj proti veri. Zgodovina človeštva ne pozna tako grozovitega preganjanja kristjanov, kot se vrši v Rusiji že štirinajst let. Škof D'Herbigny, ki je preoblečen skrivaj prepotoval Rusijo in je sedaj predsednik papeškega Vzhodnega zavoda v Rimu, trdi, da preganjanje kristjanov pod rimskimi cesarji Nero, nom, Tiberijem, Dioklecijanom ni bilo tako strašno, kot je preganjanje, ki ga vršijo komunisti proti kristjanom v Rusiji.

Postave proti veri.

Sovjetska Rusija je izdala zelo stroge postave proti veri. Prva važna postava je »odlok ljudskih komisarjev o ločitvi cerkve in države in o ločitvi šole od cerkve,« ki je izšla 23. januarja 1918. Poglavitne določbe te postave pravijo: Odpravljena je verska prisega; prepovedan je verski pouk v vseh šolah, javnih in zasebnih; *prepovedano je, dajati verski pouk osebam, ki niso še dosegle 18. leta;* odpravijo se vse državne podpore cerkvi; verske družbe ne smejo sprejemati obveznih podpor od strani vernikov; nobena cerkvena družba ne more imeti lastninske pravice; vse premoženje cerkvenih in verskih družb se zapleni v korist države.

Po tej postavi so vse šole postale brezbožne. V nove šole je vlada uvedla knjige, ki se norčujejo iz vere, tajijo Boga, sramotijo Marijo Devico. Staršem je pod kaznijo prepovedano, poučevati svoje otroke v verskem nauku, dokler ne dosežejo 18. leta; mati ne sme moliti s svojimi otroci! Učitelji imajo ukaz, naj šolske otroke izprašujejo, ali jih starši učijo moliti. Če otrok očeta ali mater izda, vtaknejo starše v ječo, otroka pa vzamejo iz družine in pošljejo v državni zavod. Po navedeni postavi je komunistična država uropala verskim družbam, pravoslavnim, katoličanom, mohamedan-

cem in drugim, vse cerkvene stavbe, cerkvene šole, cerkveno opravo in posodo, knjižnice, zvonove, vse premoženje.

Še bolj krivična in ostra je postava, ki jo je komunistična država izdala 4. aprila 1929. Ta zakon prepoveduje cerkvi, da ne sme dajati gnotne podpore svojim vernikom. Po vsej državi so prepovedane vse verske družbe; prepovedani so posebni verski sestanki za otroke, mladeniče in ženske. Verski pouk je v vseh javnih in zasebnih šolah pod hudimi kaznimi prepovedan.

»Brezbožniki.«

Boljševiki so napovedali najostrejši boj Bogu. Iztrgati hočejo iz src Boga. To je eno najvažnejših, poglavitnih načel komunističnega nauka. Kdor veruje v Boga, ne more biti pravi komunist; komunisti morajo biti brezbožniki. Komunizem oznanja, da hoče ustvariti srečnejšo človeško družbo na zemlji, in sicer na podlagi materializma, to je na podlagi brezbožnosti. Ker pa vera pravi, da je poslednji namen človekov, da se v onostranskem, večnem življenju zveliča, zato hočejo komunisti vero iztrebiti. Njihovo sovražstvo proti veri je uprav satansko.

V prvi dobi boljševizma, ki je trajala pet let (od leta 1917. do 1922.), so boljševiki surovo in krvavo preganjali cerkev. Zaplenili so vse cerkveno premoženje, zaprli okoli 37.000 farnih šol, pomorili veliko število škofov, duhovnikov in vernikov. Po mestih so uprizorjali ogabne predstave in procesije, v katerih so sramotili Boga, Marijo in svetnike. Poleg tega so na vso moč podpirali razpad pravoslavne krščanske cerkve in so proti njej z nekaterimi nevrednimi duhovniki ustanovili boljševiško »živo cerkev«, ki pa je kmalu zaspala. Kurili so spore v cerkvah, da bi se verske družbe med seboj razjedle; tako so ščuvali ruske verske ločine (sekte) proti pravoslavni cerkvi, protestante proti ruskim

cerkvam itd. V tej dobi krvavega preganjanja je na stotisoče kristjanov prelilo kri za krščansko vero.

štela v maju 1931. po sovjetskih poročilih nad štiri milijone članov. To združenje ustanavlja »celice« (majhne

Procesija brezbožnikov v Moskvi za božič. V duhovniška oblačila našemljeni brezbožniki nosijo mesto križa rdeče zvezde.

Okoli leta 1923. so boljševiški voditelji spoznali, da to nasilje ne vodi do pravih uspehov. Vodja protiverskega delovanja žid Jaroslavski je svaril svoje pristaše: nikar ne delajte mučenicov. Od l. 1923. do 1928. se je protiversko delovanje vršilo bolj tiho. Zato pa je komunistična stranka l. 1925. ustanovila »Zvezo brezbožnikov«, ki so začeli po mestih in vaseh, v tovarnah in med kmeti živahno in borbeno propagando proti veri.

Toda l. 1929., ko so komunisti uvideli, da krščansko ljudstvo noče zavreči vere in da ima njihovo protiversko delovanje le šibke uspehe, so spet začeli grozovito preganjanje. Ta protiverski boj je tako vsestranski, premišljen, urejen in tako globok, da se mu posebno mladina težko ustavlja. Šola in kino, čitalnice in društva, vse časopisje, državni uradi, komunistična stranka, strokovne delavske organizacije, državne bolnice in otroški zavodi — vse to vodi divjo in neprestano propagando proti Bogu in veri.

Glavna armada v boju proti veri je »Zveza bojnih brezbožnikov«, ki je

skupine zaupnikov) po tovarnah in po vaseh; te celice naj zanesejo v družine sovraštvo do vere. Njihova posebna naloga je, preganjati duhovnike, ovajati goreče kristjane ter siliti prebivalstvo, naj zahteva, da se cerkve zaprejo. Tisoči zaprtih cerkva so priče, kako znajo nasilni brezbožniki skupaj z državnimi oblastniki strahovati verne množice, da se uklonijo njihovim zahtevam. Gorje občin, ki bi se uprla volji brezbožnih agitatorjev! Ne smemo pozabiti, da so brezbožniki veljavni in vplivni komunisti. Vsi voditelji stranke in vsi najvišji oblastniki Rusije so bojeviti brezbožniki, ki močno podpirajo boj proti vsaki veri. Kdor se tej protiverski gonji ustavlja, kdor brani krščansko vero, tega vržejo v ječo, ali ga izženejo v Sibirijo, kjer dela kot kaznjec v rudnikih ali v gozdovih, dokler ga kužne bolezni, ostro podnebje ali lakota ne položijo v grob. Trije ruski begunci, ki so v januarju 1931. zbežali na ladji, otovorjeni z lesom, v Anglijo, skriti med tramovi, so pod prisego izjavili, da je v severno-ruskim goz-

dovih več stotisoč političnih kaznjencev, ki živijo v nečloveških razmerah. Med njimi je mnogo krščanskih mučenikov, duhovnikov in vernikov. Možno, naj Bog tem našim bratom pomaga v njihovem trpljenju!

Komunisti pa še vedno trdijo: »V Rusiji vlada popolna verska svoboda!«

Toda vi komunisti ste v Rusiji zaprli 18.000 cerkva; nekatere ste porušili, ostale pa ste spremenili v gledališča, komunistične zborovalnice, muzeje! To ni svoboda, ampak suženstvo.

Komunisti, ki jih je v Evropi sram svojih zločinov, ugovarjajo: »Delovno ljudstvo je zahtevalo, da se cerkve zaprejo!«

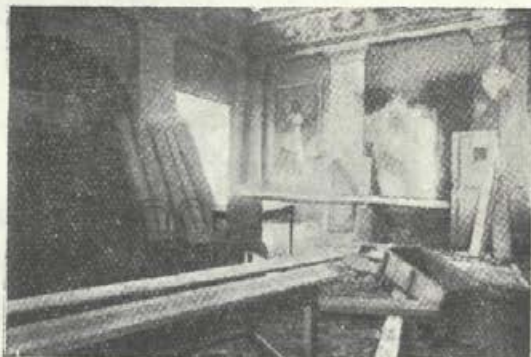
Resnica je pa ta: Ko so se po mnogih vaseh zbrali kmetje, da branijo svojo cerkev, so komunisti poslali nad nje rdeče miličnike, ki so kmete s puškinimi kopiti in včasih tudi s streli razgnali, potem pa udrli v cerkev in jo izropali. Taka je svoboda delovnega ljudstva pod komunizmom! Kmete in delavce, ki so hoteli braniti svoje versko prepričanje, so boljšeвики postrelili, vrgli v ječe ali poslali v sibirsko pregnanstvo.

Ruski komunisti divjega preganjanja kristjanov doma nič ne skrivajo. Treba je le brati sovjetske liste, kako strastno zahtevajo, naj se cerkve nasilno zaprejo in naj se izolirajo (zaprejo ali preženejo) duhovniki in verniki, ki širijo verske resnice. In res trdijo poznavalci Rusije, da tam vsak dan umirajo krščanski mučeniki v ječah, v izgnanstvu na otokih, v rudnikih in gozdovih.

Kadar starši pravijo: »Moj sin!«

Zborovanje komunistične internacionale (združenja vseh komunističnih strank na svetu) je 16. novembra 1924. izjavilo: »Nobena revolucija se ne bo obnesla, dokler bosta obstojala družina in družinski duh. Družino treba nadomestiti s komunistično stranko, kjer bo ugasnila ozkosrčna ljubezen do staršev, do otrok. Kadar starši pravijo »moj sin!« ali »moja hči!«, to zanje pomeni, da imajo pravico, vzga-

jati otroke po svoji volji. S stališča komunizma starši nimajo te pravice. Otrok je last družbe, torej komunistične stranke.«

Cerkev v Kazanu, zdaj mizarska delavnica.

Te protinaravne zmote skušajo ruski komunisti tudi spraviti v življenje. Družino je treba uničiti! Zato so izdelali postavo, ki pravi, da se zakon med možem in ženo sklene v navadno pogodbo, ki se lahko poljubno prekliče. Danes se poročita in vpišeta na občini, jutri gre mož (ali žena) na urad, pogodbo prekliče — in zakon je razdrt! Postava dovoljuje tudi odpravo plodu in državne bolnišnice zastoj opravljajo to morilno delo.

Žrtev tega razpada družine so v prvi vrsti žena in otroci. Družina lahko vsak dan izgubi očeta — če gre ta na urad preklicat ženitno pogodbo. Iz razdrtih zakonov rastejo otroci brez doma, milijoni sirot, lačnih, zapuščenih, ki živijo z beračenjem in tatvino. Računajo, da je v Rusiji šest milijonov otrok brez doma. Ti milijoni sirot so strašna obtožba proti komunizmu.

Komunisti kvarijo otroke.

Komunisti so se vrgli na mladino. Napeli so vse sile, da si jo vzgojijo v čistem komunističnem duhu. Po njihovih računih zahaja v komunistične šole (drugih ni) dvanajst milijonov otrok. Med otroci zbirajo komunisti »rdeče pionirjev«, stare 8—14 let, ki jih ljudstvo imenuje »rdeče hudičke«; teh je približno dva milijona. Njih glavna naloga je, ubiti v otrocih-tova-

riših vero, zasmehovati Boga, sramotiti Marijo. Iz teh vrst naj zrastejo bodoči voditelji brezbožnega komunizma. Eno glavnih sredstev, da otroke odvrnejo od vere in cerkve, je, da že zgodaj skušajo zbuditi v otrocih spolno strast. V šolah jo dramijo in dražijo s slikami in branjem. Spolna čistost se javno žigosa kot neumnost in buržujski predsodek.

Kristus deček. — (Ruska slika.)

»Kraljestvo božje«, izvrstno informirani in krasno pisani mesečnik za vzhodna vprašanja, prinaša vrsto izvršnih prizorov iz komunistične šole.

V mestu Kremenčugu je učitelj brezbožnež v šoli vprašal učence: »Kdo veruje, da je Bog? Dvignite roke!«

Trije, štirje, pet jih plaho dvigne roke. Dve že spotoma upadeta. Le troje krščanskih junakov je v vsem razredu. Učitelj jih zaničljivo pogleda, potem pa vpraša:

»Kdo ne veruje v Boga? Dvignite roke!«

Dvigne se rok kot je dreves v gozdu in ves razred krikne s silnim vriščem:

»Hura, Bog je propadel, Boga ni.«

Gorje Rusiji, ko odrastejo ti otroci! Toda prvi rod ruske mladine je že šel skozi brezbožno šolo. Kdor je imel ob revoluciji 6 let, jih ima danes dvajset. Velik del te mladine je prepojen z divjim sovraštvom proti veri.

Nedolžna ruska mladina se v šoli vadi nečistosti; učitelji jo navajajo k preklinjanju, nesramnemu govorjenju. Deklice in dečki se slajajo k posebnim šolskim večerom, kjer je strogo prepovedano, da bi bili učitelji in starši navzočni. Brezbožni učitelji otroke zlobno ščuvajo, naj ovadijo svoje starše, če jih doma učijo moliti, ali če jim govorijo o Jezusu in Mariji, o nebesih, o krščanskem življenju. Učitelji otrokom razlagajo, da sta po korščina in spoštovanje do staršev ostanka buržujske sužnosti. Učijo jih, da je nespameten tisti otrok, ki svojo mater sluša, spoštuje in ljubi, ker to da so »meščanski predsodki.«

Ta komunistična »vzgoja« je tako satanska, da lahko rečemo: Pošten človek komunistične vzgoje ne more zagovarjati! Komunizem ruši družino, ponižuje ženo v vlačugo, ropa otrokom starše, ubija vsako srčno kulturo. Komunizem hoče iz človeka napraviti žival. Nad množicami ljudi — živali pa naj vlada država, to je skupina najbolj brezobzirnih in srditih brezbožnikov.

Komunizem je strahovita nesreča za Rusijo in za ves svet, posebno še za slovanske narode.

Kaj bo z Rusijo, s tem ubogim, nesrečnim ljudstvom, ki zdihuje po svobodi? Ali se bo po skrivnostnem dopuščenju božjem grozni požar boljše vizma razširil po ostalih deželah Evrope? Bog ne daj tega! Molimo za bratsko krščansko ljudstvo v Rusiji, da bi ohranilo v tem viharju vero in se v trpljenju prerodilo ter zadihalo v pravi svobodi. V tem duhu vzdihujmo s sveto Cerkvijo: »Odrešenik svetá, reši Rusijo!«

OČKA PRIPOVEDUJE . . .

Ali poznate našega očko? Ne! Saj sem vedel, da bo kaj takega. Zares škoda, da ga še niste videli.

Ej, to je prijazen naš očka!

Takole na večer, ko se zlato solnce poslavlja od lepe Trnovske doline, presediva z očkom po cele ure tam gori pod zeleno Drago. On pripoveduje, jaz pa poslušam.

To vam zna pripovedovati o starih časih! No in včeraj popoldne je bil prav posebno židane volje in da bi se mu še bolj prikupil, sem mu prinesel zavojček dobrega tobaka. Nabasal si je vivček pa začel:

»Ta lepa dolina, ki jo vidite pred sabo, je bila nekdanj vsa pod vodo. Velikansko jezero je mirno ležalo ob vznožju teh hribov in še sedaj se vidijo velike železne »rinke« tamle v »lokah« in v šembijskih skalah, kjer so bajé privezovali čolne. No, kako je jezero počasi izginilo, ne vem, a res je pa, da je bilo in da ga sedaj ni več. Pa je bolje tako! Ali bi ne bilo škoda, da bi ta krasna, rodovitna dolina ležala pod vodo, kaj?«

»Pa kako da veste vse to?« sem ga radovedno pobaral.

»I glej ga.« se je razvnel očka — »dober spomin imam, pa star sem že, star, sapramiš, saj imam že devet križev pa sedem let povrh. In vozaril sem od majhnega po Kranjskem in po Hrvaškem, pa sem marsikaj slišal. To je bilo takrat v tistih zares lepih časih. Kdo vam je kaj vedel o »motosbilih« in o »letriki« in pa o tistih čudnih železnih pticah ali o »luftoplavih«, kakor jim že pravite. Lepo se je živelo takrat. Lačni nismo bili močnika in črnega kruha, pa tudi nismo poznali potrate. Zato sem pa tako zdrav! Ob največjih praznikih so nam mati spekli ajdovih štrukljev z orehi. Pa iz lesenih skledic smo jedli. Rešetarji so nosili okoli suho robo, dali ste jim en groš pa ste dobili lepo leseno skledico in še žlico povrh. Sedaj pa je treba nesti na njivo košaro samih krož-

nikov in žlic in vilic in nožev, da Bog pomagaj! Potem pa sam kupljen kruh in pa še kake torte za nedelje! No, in ljudje tarnajo, da se ne da živeti. Seveda, kdor hoče dandanes »fino živeti«, ne bo shajal. Saj pravim: Pamet, pamet, pa »rambrelo« za dež! Naše punce pa bodo šle kmalu plet na njivo z rokovicami. Z »rambrelo« že tako in tako hodijo. Vam gre med zimo v Trst služiti, tam se razvadi, poleti pa ne ve več, kako se prime v roko »sapon« in se obrača na njivi, kakor Turki kadarkadar pride v našo cerkev.«

Bal sem se, da se bo očkovo ogorčenje in tarnanje zavleklo do noči, zato sem ga podražil:

»Očka, ampak tisto pa menda le ni res, da je bil nad Bistrico grad?«

»Kaaj, da ni bilo tam gradu, jejhata vendar, kdo vam je pa to rekel! Kaj pada je bil grad, pa še kakšen! Trdnjavi je bil podoben, zato da so bili graščaki bolj varni pred sovražnimi naskoki. Kdo ga je sezidal, sam Bog ve. A star pa je le bil, star, saj je l. 1291. umrl zadnji grof Alok (Alochus). To so bili dečki tisti graščaki! Vsi v železnih oklepih, z dolgo sulico v roki, širokim, ostrim mečem ob strani, za njimi pa je šla cela vrsta za boj in pretep kar rojenih hlapcev, pa hajd na sosednjega graščaka ali pa proti Turkom. O bistriškem gospodu Aloku pravijo, da je rad hodil štajercem na pomoč in pa Madjare je imel prav posebno na piki. No, pa je pošteno plačal vse tiste glave, ki jih je razbil Madjarom. Nekdanj so ga le ti zahrbtno napadli, braniti se siromak ni mogel več: en zamahljaj s sabljo in glava se je zakotalila po tleh. Grad pa je prehajal iz roke v roko, dokler ni razpadel. Blizu tam je bilo posestvo nekega Petra Marostonija. Kraju so pravili »Zemlja« in odtod priimek »Zemljakovi«, ker so poprej gotovo bivali tam za obdelovanje »Zemlje«. Pa tudi Marostoni je zginil. Njegova hči ali kaj je že bila, se je baje poročila z nekim Oberburgom. Še sedaj

se vidi nagrobni spomenik oberburških potomcev pri sv. Petru.«

»Očka, kdaj pa je trg Bistrica nastal?«

»To pa je bilo tako: Najprej so se tam nastanili žagarji. Prekupčevalec lesa Rosario Coureau (Kuró), videč ugoden kraj za žage, si je pri tem največ prizadel. Tako so se v Bistrici največ žagale tri milimetrske žaganice, ki so sploh dobile ime: »bistriške žaganice«. Rosario jih je razprodajal največ v Messino, Katanijo in Palermo. Počasi so se nastanili še drugi posestniki in Bistrica je prišla kmalu do ugleda. Prijazno cerkvico sv. Jurija so skoro gotovo sezidali še grofi in v njej so tudi lepo izdelani grajski stoli z grbom in letnico 1668. Sploh trdijo, da hranijo v župnišču v Trnovem pergament, kjer stoji belo na črnem, da je bila bistriška cerkev dekanijska in šele potem, ko so Trnovci sezidali lepo župnišče, se je dekan preselil v Trnovo in tudi dekanijski sedež. Bistričani pa so dekanu darovali pol Vidma zato, da bo prišel vsako soboto maševat v Bistrico.

Drugega kaj posebnega o Bistrici ne vem. Samo to, da je l. 1858. prenočila v Bistrici pri Ivetovih cesarica Marija Ana, ko je šla v Opatijo počivat. Kako smo gledali dolgo vrsto kočij, ki so se pomikale proti Bistrici! Pa tudi Vilhar je rad zahajal v Bistrico. In nekaj je Bistričanom takole zapel:

Mi smo taki korenjaki,
da imamo srca tri:
Za Karlince in za vince
in za karte — mi smo mi!
Naše pile, vedno čile
nam pa dnarcev služijo ...

naprej sem pa že pozabil ...

Očka se je globoko zamislil. Gotovo se mu je tožilo po tistih lepih mladih letih, gotovo se mu je zahotelo po starem, poštemem in priprostem življenju. On, 97 letni starček, se je čutil kakor tujec med tem novim svetom in vrvenjem in prenovljanjem.

»In o Trnovem ali kaj veste, očka?«

»Vam bom pa še o Trnovem kaj povedal. Dosti ne bo, ker so že stare, stare stvari.

Tukajle nad nama je stal velik, velik grad. Morda so ga sezidali še Rimljani. Gotovo je pa tu gori bilo več bivališč, morda cela naselbina, ker še vedno najdejo toliko grobov in orožja. Saj je lansko leto našel neki profesor nagrobne plošče in v grobu kar vrsto loncev polnih pepela. Bil je pač pepel zgorelih trupel. Kdo je bil gospodar tega gradu, se ne ve. Vas Trnovo je stala prvotno vsa okoli cerkvice sv. Trojice. In ker je bilo čudno veliko trnja tam okoli, je vas dobila ime Trnovo. Kjer je sedaj farna cerkev, je bila takrat le majhna cerkvica. Ker je bil ves hrib en sam gozd lepih, košatih cerov, so imenovali to cerkvico »Sv. Peter v Cerovju«. Ko so pa začeli zidati hiše bolj sem, so povečali cerkev, jo povzdignili v farno in tudi lepi, senčnati cerov gozd je izginil.«

Ali solnce se je že jelo skrivati na zahodu. Pa sem rekel: »Očka, noč bo, pojdiva!« — »No pa saj res, pojdiva, da naju ne ujame noč!«

Po poti mi je očka še povedal, da so Šembije najstarejša vas v teh krajih in da so nosili tja pokopavat celo iz daljnih Lož.

In o Premskem gradu, kjer se je rodil naš pesnik Kette, mi je marsikaj povedal. Posestniki so bili nekaj časa takozvani »Porcia«. Tudi sodnija je bila tam. Kolikokrat so tam pele pale po hrbtih malopridnežev! Neki Barakov Janez, ki je šel na tuje in se vrnil s frakom ter bil nemalo ponosen na svoj oguljeni trdi klobuk, je nekaj rogovilil okoli hiše čez enajsto uro. To je bilo tam, kjer je sedaj gasilski dom. No, konec je bil tak, da so mu jih prisodili 25. Pa ga je zdravnik priznal za nezmožnega tolike kazni in je bil oproščen. Tudi je bilo »parizerjem« (voznikom) strogo prepovedano pokati z bičem pred sodnijo. Neki parizar se je spozabil in našteji so mu jih kar na mestu 5 gorkih po hrbtu.

Pri sv. Petru v Cerovju je zazvonilo zdravomarijo.

SREDNJEVEŠKI TRST.

Trst smo si navajeni misliti kot veliko obmorsko mesto in svetovno znano пристanišče. Pa tako velik in pomemben je postal šele v zadnjih 200 letih. V starih časih je bil razmeroma zelo majhen. Zgodovinarji sodijo, da so na hribu Sv. Justa v starem veku imeli nekako gradišče Karni, po katerih se je dežela imenovala Karnija. Karnija se še današnje dni imenuje dežela v hribih za Vidmom; Mala Karnija (latinsko »Carniola«) se je pa nazivala dežela ob Savi in Ljubljnici, kateri so Slovenci ime prekucnili v »Kranjsko«.

Ko so Karni bivali na hribu Sv. Justa, seveda niso vedeli nič za Justa. Če so vedeli za ime Trsta, nam tudi ni znano. V zgodovino je stopil Trst, ko so Rimljani z vojsko zasedli te dežele. Akvilejo (Oglej) so ustanovili l. 182. pred Kr. Par let pozneje (178.) so prvič opustošili in zasedli Istro. Na razvalinah karnijskega sela, kjer je zdaj Trst, so sezidali utrjeno majhno mesto. Rekli so mu »Tergeste«. Kje so to ime pobrali in kako so ga iz prvotnejše oblike spremenili, ni zapisano nikjer. Sledovi zidav pa nam povedo, da so Rimljani Trst povzdignili. Imeli so močno obzidje, notri pa templje, trge in celo gledališče. Tudi vodo so si napeljali tam od Boljunca. S seboj so prinesli latinsko govornico in pisavo. Ko se je širom širnega carstva raznesla vera v Kristusa, so se tudi v Trstu polagoma kristjanili. Več vnetih pristašev Kristusovih je tudi v Trstu rimska sodnija natezala in cvrla — Justa so s kamnom za vratom potopili v morje — a božja vera je vendar zmagala. V tisti dobi pa se je začel tudi propad vsemožne države; razcepila se je v dve polovici, vzhodno s Carigradom in zapadno z Rimom.

Preseljevanje narodov.

Poldivji narodi so z ruskih planjav drli drug za drugim na zapad in uničevali rimsko delo. V petem stoletju

so prišli v Italijo Goti, Vandali, Svevi, Huni in drugi narodi. Huni so l. 452. po Kr. razdejali Oglej (Akvilejo). Najbolj dolgo so vladali v Italiji vzhodni Gotje (Teoderih Veliki!). Takrat je bil Trst prvič pod germansko oblastjo. Cesar Upravda (Justinian) iz Carigrada je Gote pregnal iz Italije. Potem so pridrli vanjo Langobardi l. 568. Ti so menda razdejali starorimski Trst. Za Trst se je takrat nehal stari vek. Cesarska oblast v Carigradu je sicer ostala, a bila je šibka, mesta po Istri in Italiji so se skoraj le sama vladala. Iz lagun so začele rasti Benetke. V Istro so začeli vdirati Slovenci ter se razlili po deželi tja do reke Tilmenta (Tagliamento), na istrskem polotoku do Dragonje. Latinska mesta niso mogla dežele ubraniti. Meščani so si polagoma zgradili porušene zidove in se za njimi zavarovali. Tako je prišlo do tega, da je bila dežela naseljena od Slovencev, mesta pa od Latincev. Meščani so v obširni meri ohranili pravno lastništvo okoličanske zemlje, obdelovali pa so jo novi naseljenci, ki so se na nji trdno usedli in udomačili ter davke in dajatve odrajtovali. Tako je bilo obojim prav.

Trst pod vladno škofov.

V 8. stoletju po Kr. so germanski Franki v Galiji prišli do velike moči. Saj po njih je Galija dobila ime »Francija«, katero še nosi. Frankovski vladar Karel Veliki je l. 800. dobil rimsko cesarsko krono in zavladal tudi čez naše dežele. Z njim se je začela trajna uredba Evrope in višek srednjega veka. Istra je postala mejna grofija. Mesta so imela tedaj malo svoboščin, vladali so fevdalni grofje in baroni. L. 948. — čez 18 let bo tisočletnica — je cesar Lotar II. tržaškim škofom podelil baronsko fevdalno oblast čez Trst in okolico. Za upravo mesta je škof imel posebnega zastopnika, ki se je navadno imenoval »gastaldo« ter je bil župan in sodnik ob-

enem. Davki so se plačevali škofu. Škof je imel tudi pravico kovati svoj denar. Škof je lahko dajal posamezne dele ozemlja v fevd drugim osebam. Po ti poti so zlasti goriški grofje razširili svojo moč po Krasu in celo v Istro.

Stolp Kukerna, obnovljen.

Meščanstvo v fevdalni dobi ni imelo veliko politične moči, vendar ni bilo brez organizacije. Predvsem so bili organizirani obrtniki v stanovskih zvezah; taka zveza se je še pod carigrajsko vlado nazivala po grško »schole«; te besede sled je ostala v Trstu na Škorklji (Scol-cola); še ves srednji vek so se tržaški cehi zvali »scole«. Poleg stanovskih zvez je meščanstvo imelo svojo »sosednjo« (vicinia), kjer so se vsi gospodarji zbirali na posvete posebno glede uprave skupnega zemljišča in mestnega reda. Sosednja je tudi volila starešine-upravitelje ter župane. Ti sicer niso imeli politične in zakonodajne moči, toda z

razvojem meščanskega reda in blagostanja so postali vedno bolj ponosni ter jeli odrivati škofa in galdarda. Škofje so se kot svetni baroni udeleževali vojskâ, delali dolgove in lezli v denarne zadrege. Bogato meščanstvo je posojalo denar, toda s pogojem, da škof odstopi razne davčne in sodne pravice mestnemu svetovalstvu in županu. Podoben je bil razvoj drugod po Italiji in Evropi. Mesta so dvigala greben. Zveza lombardskih mest je v vojni premagala cesarja Friderika Rdečebradca. Razcvitale so se mestne republike, Benetke so postale velesila. Tudi Trst je želel postati samosvoj. Škof Brissa di Toppo se je prerivanja naveličal in je prodal mestnemu svetovalstvu svoje baronske pravice l. 1295. Tako je postal Trst neposredno cesarski, to se pravi samostojen.

Samostojno srednjeveško mesto.

Srednjeveški Trst je zrastel na grobljah rimskih stavb. Zavzemal je torej zelo majhen prostor. Stopite z mano k Sv. Justu, pa vam pokažem. Koj za cerkvijo je bil mestni zid, tam kjer pride cesta med gradom in cerkvijo na vrh. Prostor, kjer stoji grad, je bil v srednjem veku zunaj ozidja. V zgodovinskih virih se najde ime tega prostora zapisano »Caboro« in »Chaboro«. Latinska ta beseda ni, pa tudi iz besede »taboro« jo je težko razložiti po jezikoslovnih pravilih. Naj bo, kakor hoče, tržaško ozidje je imelo tam svoj zaključek. Tam je bil samostan benediktin in cerkev sv. Servula. V poznejši dobi se je samostan podrl, cerkev tudi, Benečani pa so zgradili mogočno okroglo trdnjavo, ki še stoji. Pozneje so cesarji vzeli to stavbo za vogal sila obsežne utrdbe, katera še vedno stoji. Od okrogle beneške trdnjave pogledj po bregu naravnost navzdol proti Öhlerju — komu ni znana ta veletrgovina oblek na kursu — v ti črti je šel srednjeveški mestni zid. Sredi brega je še ohranjen stolp Kukerna, obnovljen pred par desetletji. Blizu dna so bila mestna vrata Donota in v dnu vrata v Riborgo. Riborgo je bila glavna ulica starega me-

sta. Zunaj mestnega zida, kjer je zdaj korzo, palače in trgovine, je bilo močvirje in morje. Mestni zid je tekel nekako tam, kjer se vleče notranja črta sedanjih hiš na borznem trgu. Majhna vrata so vodila skozi mestni zid na morje — »Portizza«; nanjo spominja večni prehod z borznega trga v staro mesto pri hišni številki 5. Glavni mestni trg je bil nekako tam, kjer je zdaj, le da je bil bolj noter pomaknjen in dosti manjši. Kjer je zdaj trg in Lojdova palača, je bilo starega mesta obzidano pristanišče. Pristanišče je imelo z morja le ozek vhod, katerega so ponoči z verigami zaprli; dva stražnika sta morala vsako noč varovati. Nekoč se je zgodilo, da so Benečani hoteli ponoči vdreti, da bi Tržačanom sol pobrali, a straža je naredila tak vrišč, da so smatrali za bolj umestno jo popihati proč. Zunaj na morju je bil skalnat otočič, imenovan Čuk (Cucco). Sedaj to ni več otok; s pomolom je zvezan s postajo pri Sv. Andreju, na njem pa stoji stari pristaniški svetilnik. Od glavnega trga gre ulica Sv. Sebastijana in ulica Cavana. Tam so še sledovi starega mesta. Kjer gre potem v breg ulica Madonna del Mare in San Michele, tam je šel tudi mestni zid v reber proti Sv. Justu.

Niti v označenih mejah ni bilo srednjeveško mesto vse s hišami zazidano. Starešinstvo je rado videlo, da so se vnanji ljudje priselili ter zidali hiše. V mestnem pravilniku iz l. 1350. je posebno poglavje, ki določa, da mora vsak bogatejši tujec, ako hoče v Trstu bivati, zgraditi hišo v grajski četrti pri Sv. Lovrencu. Meščani, ki so tam zidali, so dobili prostor zastonj in še posebne olajšave. Grajska četrt (quartierium Castelli) je bila pod Sv. Justom in skoro brez hiš.

Ker smo že omenili dve mestni četrti ali »kvartirje«, naj omenimo še drugi dve: tržna četrt (mercato) je bila tik za mestno hišo, Cavana pa tam, kjer je zdaj ulica tega imena. To je bilo vse dobro pozidano; tod so bile palače imenitnejših mož, javne tržnice, gostilne in kar je takega.

Rekli smo že, da so se Slovenci na-

selili v tržaški okolici že v 7. stoletju. Ko so se ustalili in z meščani pobotali za mirno sožitje, so se posluževali tudi pravice, naseliti se v mestu samem. Tam so postali ne samo poprečni meščani in hišni posestniki — gostilne so bile prav mnoge v njihovih rokah — ampak so se nekateri povzdignili med višji plemiški sloj, postali so »patriciji«.

Priljubljeni ženski imeni sta bili Majdina in Vida. Vida je prešla v slovensko narodno pesem, ki peva: »Le pa Vida je pri morju stala...«

Mogočna republika sv. Marka.

V zunanji politiki je bila za srednjeveški Trst glavna zadeva beneške vojne. Republika z lagun si je podvrgla istrska obalna mesta Piran, Izolo, Koper itd., zato je težila tudi za posestjo Trsta. Le-ta je pa imel tako zemljepisno in gospodarsko lego, da je bil dovolj močan za obrambo, prešibak za napad. Benetke so posebno želele dobiti solni monopol v Jadranu. Pri Kopru in Piranu so imele velike soline. Tržačani pa so tudi proizvajali sol in z njo trgovali. Imeli pa so soline blizu mesta na prostoru med sedanjo ulico Geppa in Korzom. Velike soline so imeli v Žavljah (»in Zaulis«), pozneje sta Briščak in Travnar napravila soline pod Ščedno. Te naprave so Benečanom delale škodo in kakor hitro je prišlo do kake vojne, so najprej z gorečnostjo razdrli tržaške soline, in zaplenili na morju s soljo naložene jadrnice. In vojne so bile pogostne, kajti čeprav so l. 1202. Tržačani prisegli zvestobo, so ob prvi ugodni priliki nanjo pozabili. Da bi se lažje branili, so se podvrgli oglejskim patriarhom. Habsburški vojvode so iz Gradca sem z zanimanjem gledali to prekucavanje in se jeli mešati v prepir. Tako so se Tržačani podvrgli vojvodi Leopoldu l. 1382. Pa tudi ta ni bil dovolj močan, da bi zagotovil trajen mir. Nekaj časa so Benečani zares držali Trst v rokah z oboroženo močjo in zgradili ono utrdbo, ki smo jo omenili, ter še eno ob morju. Obdržali pa se niso trajno.

Upor Marka Ranfa.

V notranji politiki srednjeveškega Trsta je bila vodilna črta težnja za mestno avtonomijo, kar smo že omenili. Ko so se odkupili izpod škofovske svetne oblasti, so morali prestati še eno nevarno preskušnjo. Neki bogat patricij Marko Ranfo (Ramfo) se je hotel povzdigniti za kneza-vladarja. Tako bi Trst dobil absolutistično vlado in dinastijo. To namero so pravočasno odkrili. Razburili so se strašno, udrli na trg Cavana, kjer je bila Ranfova hiša, jo podrli do tal, pobili družino, kar so je dobili v roke, ostale pa vse pregnali za večne čase. Ko so l. 1315. sestavili prvi zakonik ali pravilnik avtonomne občine, so vtaknili noter hude preklice čez vso Ranfovo žlahto. Še v novem pravilniku iz l. 1350., češkar izvirkni je še dobro ohranjen, je (v II. knjigi, 25. poglavje) določba: vsakemu članu Ranfove družine, če bi se vrnil v mesto in bil zasačen, se odseče glava »tako, da odleti od života« in ženska se sežge. Kdor ubije kakšnega Ranfa, dobi 400 malih beneških lir, če izroči živega, pa samo 200. Kdor bi se pečal z Ranfi, jim dajal potuho ali z njimi dopisoval, izgubi glavo in premoženje. Tržačani so bili torej zares hude krvi.

Bere se o srednjeveških Tržačanih, da so bili tudi bojeviti. V že imenovanem pravilniku so določbe, da meščani ne smejo prodajati orožja tujcem in posojevalci denarja ne smejo jemati od meščanov orožja v zastavo. Če zazvoni plat zvona z velikim občinskim zvonom, morajo vsi moški, stari 15—60 let, prihiteti pred občinsko hišo z orožjem in se predstaviti županu ali sodnikom. Neki drugi paragraf prepoveduje orožne igre v dolini Podnarto (Pondares) ali pod Sv. Mihelom. Poseben paragraf prepoveduje dvoboj (»provam aliquam seu probationem«). Občinska uprava je imela posebno orožarno in vsak župan je imel dolžnost nakupovati raznovrstno orožje, dokler ne bo vsakega po 200 kosov v zalogi. Občina je imela v oblasti dva trdna gradova:

Mohovo in Mohovljane. Prvi je bil nad Borštom in se v starih virih piše »Mucho«, redkeje »Mocho«. Ker je bil socerbski grad one čase pod beneško oblastjo, je bil mohovski mejna trdnjava. Nemci so ga kasneje preimenovali v »Fünfenberg«, kar je nerodno skovano. Ljudstvo je v novejši dobi rekalo »Robida«. Druga tržaška trdnjava je bila pri današnjem Kontovelu. Pravilnik iz l. 1350. ima za kraj in grad pisane oblike: »Moncholano«, »Moncolano« (v 6. sklonu latinske sklanjave) ter dvakrat »Mocholani« (v rodilniku). Sodim, da je bil v ustih domačega prebivalstva tudi tisti grad Mohovo, vas pa Mohovljane.

Ob svojem času so Tržačani dobili tudi socerbski grad v posest; pa tudi nasprotno se je zgodilo, da so Mohovo izgubili. Bilo je l. 1463., ko je komandant Golob sramotno izdal mohovski grad Benečanom. Že v začetku 15. stoletja so Tržačani kupili v severni Istri ilirski Novi grad (Castelnuovo, Podgrad), pa tudi tega so kasneje v bojih izgubili.

Gospodarske razmere.

Iz večkrat imenovanega pravilnika nam odsevajo tudi srednjeveške gospodarske razmere Trsta. Njegovo gospodarstvo je moralo prehranjevati s podložno deželico vred morda kakih 8000 oseb. Večji del so živeli od lastnega pridelka. Vino je bilo izvozni predmet. Na vino in vinogradništvo se nanaša vse polno naredb. Domač izdelek je bila tudi sol, ki se je prodajala daleč v zaledje. Namesto nje se je dovažalo zlasti s Kranjskega žito. Za domačo porabo so mleli žito v številnih mlinih ob potokih, kateri danes teko skriti pod cestnim tlakom v morje.

V okolici je še današnje dni znana beseda »sovtarji«. To so poljski varuhi. Z latinsko besedo so se imenovali »saltarii«. Pravilnik iz l. 1350. določa, da se deli vse ozemlje na 7 saltarij, ki jih pa že pravilnik sam zove stare (saltarias antiquas). Prva je bila od Grljana do »Steleta« (vsekako na

zapadu občinske meje), imenovana Grundelera; druga je bila Mohovljanska od Grljana do mesta; tretja Kolonjska je bila do poti v Šempolaj (tako se je imenoval Sv. Ivan); četrta, nazvana »de Merlaso« ali »de Melarsio« je bila od Šempolajske poti do Ricmanj in proti mestu do Sv. Marije Magdalene; od tu do potoka Jaščevca (rivum Ghossi) je bila žaveljska saltaria (de Castiglono); od potoka Jaščevca do vzhodnih meja je bila brdanska saltarija (della Berda); okoli šentvidskega vrha v bližini mesta je bila sedma saltarija. Na vsakem označenem okrožju je bilo po več varuhov, ki so morali temeljito varovati. Le enkrat v tednu so smeli spat v mestu, toda pokazati se oboroženi županu ali njegovemu namestniku, kadar so v mesto prispeli in kadar so ga zapuščali. Služba je trajala vsako leto od sv. Petra do prihodnjega sv. Jurija. Varuh je smel vzeti za svoja usta par grozdov, a ne več ko štiri ter z ene in iste trte. Poštenemu človeku ni smel braniti, da si vzame do troje grozdov ali par jabolk za v usta. Če je kaka oseba poprosila varuha, je smel tudi sam dati toliko. Iz te priproste doščbe veje duh krščanskega solidarizma, ki ga dandanes že mnogi ne bi umeli.

Meje tržaškega ozemlja v srednjem veku označuje mestni pečat iz srednjega veka z besedilom: »Sistilanu Publica Castilir Mare certos dant mihi fines.« Meje občine (fines) so šle torej na zapadu v tistih časih do Sezljana. Po Krasu je bila za mejo velika cesta (Publica), nekako tako kakor še dandanes. »Castilir« je bilo gradišče nad Ključem. Od tam je šla meja čez Ricmanje do morja. Na tem ozemlju so v srednjem veku nastale vasi.

Srednjeveški Trst ni prenehal brž tisti dan, ko je Kolumb našel Čehe na otoku Haiti, to pa zato, ker je še v novem veku (od 1492. dalje) beneška republika obdržala vso moč na morju. Toda ravno odkrita pot v Ameriko in druga odkrita pot okoli Afrike v Indijo pomeni začetek beneškega propada. Španija je postala prva morska velesila, z njo združena Avstrija je postala mogočna na suhem. L. 1617. se je končala zadnja vojna med Avstrijo in Benečijo. Kakih 100 let pozneje je dobil Trst prosto luko. Začel je trgovati na daljavo, bogateti in se širiti po travnikih, njivah in vinogradih in še morje samo je odrinil daleč od nekdanjega brega. Kar je bilo v srednjem veku ponosni in častitljivi Trst, je zdaj majhno in zatohlo »staro mesto«.

Srednjeveški stolp »Pusterla« v Trstu.

ZANIMIVA ZGODBA ŠKOFA MATEVŽA RAVNIKARJA. V. Š.

Leta 1859. je izšel v Ljubljani Vodnikov album, slovenska in nemška knjiga, ki jo je izdal dr. E. H. Costa. Knjiga ni bila v razprodaji po knjigarnah, zato utegne danes biti jako redka. V njej je nemški sestavek z naslovom »Der Invalide. Episode aus dem Leben eines berühmten Kranjers«, to se pravi »Pohabljenec. Prigodba iz življenja znamenitega Kranjca«. Pisatelj ni imenovan. Zgodba sama pa je na moč zanimiva, zato jo objavljamo v slovenski, precej podmačeni obliki.

S Francozi v vojno.

Spomladnega jutra 1834. leta je prišel v ljubljanski »Hotel zum Elephanten« nek bolj čudno vojaško oblečen mož. Pripovedoval je, da je po rodu iz Litije, da so ga Francozi, — ki so vladali v naših krajih od 1809. do 1813. — vzeli v vojsko, da se je bojeval na Laškem in na Španskem. V bitki je zgubil eno roko. Leta 1814. da je prišel v francosko mesto Lyon ter preživel v ondotnem invalidnem domu 20 let. Poudarjal je, da se mu ni slabo godilo; kupčeval je s tiči in si prihranil nekaj sto frankov. Hipoma se ga je polastilo domotožje, prešinilo ga je hrepenenje po domovini. Zapustil je invalidni dom, Lyon, francosko državo in se odpravil peš proti domu. Na Kranjskem so mu pravili, da je Matevž Ravnihar škof v Trstu; zato je sklenil, da pojde v Trst, ker je upal, da mu utegne škof priskrbeti kako primerno službo.

S postiljonom v Trst.

Invalid se je odpeljal iz Ljubljane s pošto. Spotoma je moral večkrat poštni voz menjati in vsakemu postiljonu je šlo 20 krajcarjev, tako da ga je stala vsa vožnja s hrano 2 goldinarja in 20 krajcarjev. V Trstu je izstopil v gostilni »Al caval bianco«, to je bilo v bližini sedanje kavarne Fa-

bris. V gostilniškem hlapcu je pohabljenec spoznal bivšega vojaka invalida, ki ga je vzel brezplačno v svojo sobo, da bi prenočil. Naš invalidni potnik se je preoblekel v civilno in šel po kosilu k vratarju škofijske palače, da bi vprašal, kdaj škof sprejema. »Jutri ob 10. uri«, tako mu je odgovoril.

Sprehod v Ščednem.

Naš invalid, ki si je bil predpoldne ogledal mesto, jo je sedaj udaril naravnost proti Ščednemu. Med mestom in Ščednim je prišel do skupine delavcev, ki so popravljali tlak. Istočasno je zagledal dva duhovna gospoda, ki sta hitela proti mestu ter prišla tik do delavcev. Eden teh spodov je nosil temnorjavo suknjo, črn telovnik, vijoličast naprsnik, vijoličaste nogavice ter nizke čevlje s srebrnimi zaponkami. Bil je to mož srednje velikosti in krepkega telesa. Obraz je bil bolj okrogel ko dolg ter precej temen. Čelo visoko, oči so se naravnost bliskale. Kazal je 60 let. Njegov tovariš je bil še mlad mož, kazal je kvečjemu 30 let, bil je majhne postave in oblečen kakor sploh takrat vsi duhovni gospodje.

Škof Matevž Ravnihar na sprehodu.

Čim so delavci zagledali gospoda, so vstali, se postavili vojaško v vrsto. In ko sta se mimoidoča duhovna gospoda prijazno nasmehnila, so si delavci sneli kape ter se spoštljivo poklonili.

Naš popotnik se je primaknil k prvemu delavcu ter začel: »Anti to ni sam...« kar ga delavec prekine in reče: »Naš gospod škof je to. Skoro vsak dan naredi s kaplanom ta sprehod. Vi si ne morete misliti, kako dober hodec je.« Nato naš invalid: »Pa kako ostre in iskre oči ima!« Delavec: »Naj bodo oči take ali take, vendar ga ni bolj prijaznega in dobrotnega

srca od njegovega. Tri leta je v Trstu in kaj vsega je že storil. Oče je vsem, ki so v stiskah, in sam sebi marsikaj odreče, da more bližnjemu pomagati.«

Te besede so ugrele našega invalida, ki je vzkliknil: »Na takega škofa ste lahko ponosni in ga po pravici čislajte.« Nato delavec: »Vsi pametniki ga spoštujejo, ubožci ga ljubijo, a vendar so tudi taki, ki ga ne marajo, češ da gospod škof ne da zadosti na čast in dostojanstvo.«

Po takem pogovorjenju se je naš invalid poslovil od delavcev ter obiskal bližnje štedno. Zvečer je še večerjal v izbi gostilne »Al caval bianco«, nakar je mirno legel v trdni zavesti, da njegova pot v Trst ne bo brez koristi.

Pri škofu na obisku.

Drugi dan se je naš invalid lepo praznično opravil. Ob 9^{3/4} je že bil v škofijski čakalnici. Tam je bilo več drugih gospodov, ki so vsi želeli govoriti s škofom. Naš invalid je bil ponizej in je čakal celi dve uri. Ko je bil zadnji gost, je sluga vprašal po imenu, nakar je zginil v škofovsko sprejemnico. »Koliko jih je še zunaj« je vprašal škof. Sluga: »Monsinjor, samo še eden. Pravi, da je invalid, da je služil na Francoskem, da je prišel iz Kranjskega in da se piše Mihael Stendler.« »Stendler?« je vprašaje ponovil škof Ravnihar, »ali je povedal, iz katere vasi da je?« »Ne, Vaša milost,« je odgovoril sluga Franc, »ni mi povedal.« »Pripelji ga brž.«

Ko je invalid vstopil, je stal nasproti škofu, ki ga je radovedno meril z bliskajočimi se, a tudi prijaznimi očmi. Vprašal je: »Vi se pišete Stendler. Odkod ste?« »Rodil sem se v Litiji ob Savi, milostivi gospod knez in škof.« »Ne imenujte me kneza, jaz sem priprost škof in nič več,« je škof milo odvrnil ter nadaljeval: »Vi ste torej iz Litije. Ali je bil župnik Jurij Stendler, včasih kaplan v Vačah, vaš sorodnik?«

»Da, gospod škof, on je bil brat mojega očeta in torej moj stric.«

»Vaš stric, pravite?« je škof ginjevo vzkliknil in je kar najbolj ljubeznivo gledal v invalida. »Da,« je odgovoril po kratkem odmoru; »podobnost se ne da tajiti.« »Milostivi gospod škof,« je rekel invalid, potegnivši šop pisem iz žepa, »tu imam še lastnorodno pisano pismo pokojnega strica, ki mi je pisal leta 1809. v Ljubljano, ko sem postal trgovski pomočnik.«

»Res je,« je odvrnil škof, »to je njegova pisava. Vaš plemeniti stric je bil moj dobrotnik. Kot kaplan na Vačah me je podpiral, ko sem še pasel, počeval me je in me bodril za vsak napredek. Njemu se moram zahvaliti, da sem šel v šole in da sem danes to, kar sem.« Pri tem je v škofovem očesu zablestela solza in tudi invalid je bil ginjen.

»Sedite,« je dostavil škof ter tudi sam sedel. »Povejte mi, kaj želite od mene; kajti Jurija Stendlerja nečak ne sme v meni najti nehvaležnosti.«

Presenečeni invalid je rekel: »Milostivi gospod škof, sam ne vem, kaj bi začel. Meni manjka, kakor vidite, leva roka, ki sem jo zgubil v vojni leta 1814. Potem so me sprejeli v ljubijski invalidni dom; preživljal sem se s tičjo kupčijo in prislужil sem si par sto frankov. Kar me zgrabi domotožje po domačih hribih in tako sem prišel pred 10 dnevi. V Litiji ne živi noben sorodnik več. Pač pa sem slišal o Vas, da ste čislali mojega strica in da imate dobrotljivo srce. Opogumil sem se do Vas. Bog Vam povrni, če mi pomorete do kake službe, ki bi jo opravljal z eno samo roko.«

»Kaj bi Vas najbolj veselilo? Vi ste bili trgovski pomočnik. Torej trgovina.«

Škof Ravnihar si je ogledal še vsa spričevala, je vstal ter zaključil: »Pojdite sedaj v gostilno, kjer ste pustili svojo robo, ter jo prinesite na škofijo. Danes ostanete pri meni na kosilu in Vas bom predstavil svojemu 86-letnemu očetu.«

Stendler od veselja in ganotja ni vedel kaj bi. Z roko si je obrisal solzo, ustnice niso znale povedati, kar je v srcu čutil.

Čez nekaj dni je po škofovem naročilu sluga Franc spremil invalida v neko ulico starega mesta; odprl je majhna vrata pod oboki, izročil ključ Stendlerju ter mu rekel: »Gospod škof so mi naročili, naj Vam izročim ključ in naj Vam povem, da je vse, kar je v trgovini, Vaša last; tudi najemnina je za polovico leta vnaprej plačana. Vi ste sedaj gospodar vse robe in želim Vam dobro srečo.«

Presrečni Stendler je bil tako za-

vzet, da ni dal besede od sebe; vse se mu je zdelo kakor sladka sanja. Solze so se mu vlile, stisnil je Francetovo roko.

Ko se je drugi dan podal k škofu, da bi se mu zahvalil, je padel predenj, a škof ga je dvignil ter ga odrezal: »Nič več! Nobene besede o tem, lju- bi moj Stendler; zakaj s tem, da sem vam pomagal, se čutim prav tako sreč- nega kakor vi.«

ORJAŠKI KROTILEC LEVOV.

V Mačkovljah poleg Doline pri Trstu je dne 19. junija 1841 prišel na

Tiče Zobin sedi, njegov brat Jože zraven njega.

svet izredno krepak deček, ki so ga krstili za Matijo. Oče Anton Zobin in mati Marija sta bila korenjaškega dečka prav vesela in vaščani so ga hodili občudovat. Komaj je shodil, je

že gospodaril med vaškimi paglavci, ki so se pokoravali njegovi veliki moči. Ker je bil vedno lačen in mu do- mači kruh ni zadostoval, si ga je pri- beračil po hišah. Ko je zorelo sadje, so vsi vedeli, da nobena jabolana ali hruška, nobena figa in črešnja ni pre- visoka, da ne bi ji lačni Tiče prišel do vrha.

Pripovedujejo, da je deček nekdam z drugimi fantki peljal voz »čop« (dr- va iz čokov posekanih dreves) v bliž- nje mestece Milje. Tovarišem je za- ukazal, naj ga peljejo na vozu in v strahu so ga slušali in ga peljali po mestnih ulicah. To pa je bilo nekate- rim Miljankam le preveč in začele so Tičeta zmerjati, kaj da ga ni sram, da se pusti voziti od šibkih dečkov. Tiče skoči z voza, zagradi voz s svojimi ži- lavimi rokami, ga naloži na hrbet in nese po mestu. Miljani so kar obstali in dolgo gledali za orjaškim fantom — »ara, ara!« — »čo, čo!«

Ko je deček zrastel v mladeniča in je plačal fantovsko, ni več hotel iskati tolažbe sitnemu želodcu po tujih de- blih. Lotil se je vsakega še tako na- pornega dela in ga igraje izvršil. Ker pa mu je bilo vsako kmetiško delo prelahko, je poskusil svojo srečo v tr- žaški ladjedelnici. Kar so morali dvi- gati ali nositi štirje delavci, je Tiče storil sam. Tako je robotal do vojaš- kega nabora. Ko je stopil pred nabor- no komisijo, so zdravniki kar strmeli, videč pred seboj velikana, ki je bil

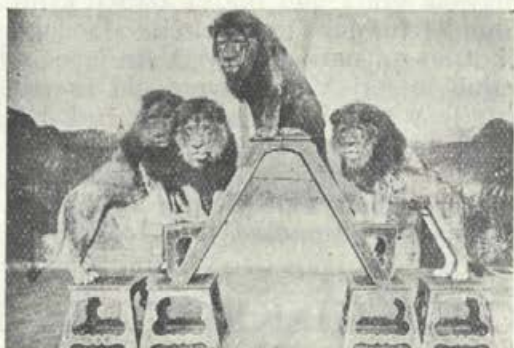
popolnoma pravilno razvit. Potrdili so ga h konjenici. Menda da bi krotil ogrske konjiče.

Iz njegove fantovske dobe pripovedujejo mnogo junaških dejanj. Zmogel je z golima rokama zadržati dva para konj na mestu, da se niso mogli niti ganiti. Nesel je lodrico (sod) vina na hrbtu, kakor kdo drugi barigelco (posodico za vodo pri košnji). Ko je prišel h konjenici na Ogrsko, je ukrotil najbolj iskre in muhaste konje, da so postali pod njim krotki kot jag-njeta.

Ko je služil vojake, je dobil pismo, da mu mati umira. Dali so mu dopust. Pa je prišel prepozno, matere ni več našel žive. Prišel je na pokopališče ravno, ko so pogrebci hoteli spu-stiti krsto v grob. Ko so ljudje Tičeta zagledali v lepi, rdeči vojaški obleki, so se mu vsi ginjeni umaknili. Tiče je stopil do truge, zadrhl svoje močne prste pod pokrov, žebli so odnehali in pokazalo se je obličje mrtve ma-tere. Tičetu sta spolznili dve debeli solzi iz oči, obrisal si jih je z rokama, pokleknil, mater poljubil, pokropil in odmolil kratko molitev. Potem je s pestjo pokrov spet zabil. Po pogrebu je zginil in od takrat je smatral, da ne spada več v preproste razmere rodne vasice, marveč da mora po svetu.

Po vojaški službi je prišel v Trst. V nekem slavnem cirkusu je videl velikana, ki je kot rokoborec kazal svoje moči. Tičeta je zasrbelo, potipati tega velikana. Ponudil se mu je, naj se mečeta. Spoprijela sta se na odru kakor dva leva. Pa ni trajalo dolgo in Tiče je položil slavnega borilca na tla. Premaganec je bil ves rdeč od sramu in jeze, da ga je kmet spravil pod se. Po kratkem odmoru se je spustil v drugi boj s Tičetom. Ta pa je še bolj nežno položil tekmeča na deske. Občinstvo je ploskalo in vpilo. Saj je odkrilo novega junaka! Premagani je videl, da se s Tičetom ni šaliti. Če ga Tiče tretjič premaga, bo njegove slave in službe konec. Pokliče torej Tičeta na stran in mu prav prijazno reče: »Tu imaš dve sto goldinarjev! Daj se 'od

mene premagati in priporočil te bom ravnatelju, da te sprejme v službo v cirkus.« Tiče, ki še nikoli ni imel to-

Tiče kroti svoje učence, leve.

liko denarja pri sebi, je veselo sprejel. Dovolil je, da ga je tekmeč prevrnil.

Tiče je postal sluga v cirkusu. Pa kmalu so ga že jeli mikati levi. Opazoval je, kako krotilci postopajo z njimi. Predrzno je ponoči zahajal v kletke medvedov, levov, tigrov. Kmalu je postal izvrsten krotilec v Hagenbeckovih zverinjakah ter potoval z njimi po svetu. Časopisi so prinašali slike, kako se Tiče bori z medvedom, pa oba ostaneta nepremagljiva.

Ko je prišel z zverinjakom na Dunaj, je povabil brata Jožeta, naj ga pride gledat. Vozila sta se po Dunaju v lepi kočiji, ko dva generala. Kako je znal Jože potem doma to pripovedovati! Parkrat je Tiče prišel domov na oddih. Takrat se je pojedina vrstila za pojedino in vesela družba je naraščala od dne do dne. Tiče pa je pripovedoval o svojih potovanjih po svetu.

To se je ponavljalo več desetletij. Toda malo pred svetovno vojno se je pojavil v Mačkovljah nenavaden bešrač. Visok je bil, močan, kosmat ko medved, raztrgan, bos — in nem, mustast. Prišel je na vrata Zobinove hiše — in Jože Zobin je prestrašen v solzah spoznal svojega brata Tičeta.

Kaj se je bilo zgodilo? Revež ni mogel povedati, le momljal je in z znamenji kazal, da je lačen. Potem je hodil od hiše do hiše in prosil hrane.

Ves izmučen je zvečer legel pod lipo ob studencu. Okoli njega se je nabrala gruča ljudi, ki so ga ginjeni pomi-
lovali.

Ni kazalo drugega, kakor da je žu-
panstvo nesrečneža izročilo tržaški
bolnici. Po mnogem pozvedovanju se
je dognalo, da je spomladi 1908 raz-

jarjen tiger v cirkusu v Budimpešti
napadel Tičeta in mu polomil rebra.
Velikan je padel v nezavest in izgubil
govorico. Izročili so ga njegovi ženi
Magdaleni Buszanski-jevi. Pa kmalu
se je vrnil v domovino — popolen si-
romak. Umrl je reven in pozabljen v
tržaški bolnišnici 23. decembra 1908.

Zadnje besede slavnih ljudi.

Marija Stuart, nesrečna kraljica an-
gleška, na morilnem odru: »Povejte
mojim prijateljem, da umiram kot do-
bra katoličanka.«

Napoleon I. je vzdihnil: »Francija v
orožju, čelo armade.«

Washington, prvi predsednik Zdru-
ženih držav Amerike: »Dobro gre!«

Nelson, sloveč angleški admiral:
»Hvala Bogu, storil sem svojo dolž-
nost!«

Walter Scott, angleški pisatelj: »Ta-
ko mi je, kakor bi se prerajal.«

Solovjov Vladimir, veliki ruski mo-
droslovec: »Težka je služba za Go-
spoda.«

Ana Boleyn, krasna ženska, ki jo je
vzel angleški kralj Henrik VIII., ko je
zavrgel svojo pravo ženo, je stopila na
morilni oder z besedami: »Slišala sem,
da rabelj zna svoje rokodelstvo; imam
tako kratek vrat.«

Goethe, velikan nemških umetni-
kov, je zaklical: »Več luči!«

Rimski cesar Avgust: »Ploskajte,
prijatelji, komedija je končana!«

Henrik VIII., angleški kralj, prega-
njavec katoliške Cerkve, je dejal
zdravnikom: »Dam vas obglaviti, če
ne rečete, da me rešite!« In je izdihnil.

Kralj Viktor Emanuel II., ki je zedi-
nil Italijo, je umrl z besedami: »Sinovi,
moji sinovi!«

Ko je umiral Giuseppe Garibaldi,
sta prileteli na okno dve taščici. Nie-
gova žena ju je hotela odpoditi, Ga-
ribaldi pa je dejal: »Pustite ju, morda
sta moji dve deklici, ki me prihajata
pozdravljat. Ko me ne bo več, ne za-
pustite ju in dajajte jima jesti.«

Šest vasi in 39 cerkvic za rabljene znamke.

Misijonsko središče v Belgiji je po-
zvedovalo, koliko dobička so vrgle
zbirke odpadkov, ki jih prirejajo pri-
jatelji katoliških misijonov v tej de-
želi. Zbirali so rabljene znamke, stani-
jol in svinčene zamaške. V 30 letih
je misijonstvo pridobilo s tem okoli
pol milijona zlatih frankov. Samo za
rabljene znamke so misijoni izkupili
300.000 frankov. S tem denarjem so v
afriškem Kongu zgradili šest vasi, eno
bolnišnico in 39 misijonskih naselbin
s cerkvicami.

Čudež človeškega telesa.

Ko je Stvarnik vzal grudo zemlje in
ustvaril človeka po svoji podobi, je
storil velikanski čudež. Človeško telo
je čudovito sestavljena enota! V njem
je 105 kosti in 500 mišic. Čreva so dol-
ga 8 metrov, kri odrastlega človeka
tehta približno 14 do 16 kg. Srce ima
povprečno 15 cm v premeru; bije 70-
krat na minuto, 4200krat na uro, sko-
raj 36 milijonkrat na leto. Vsak uda-
rec srca požene okoli 44 gramov krvi.
Srce je motor, ki požene vsako uro
122 kg krvi, to je skoro 60 stotov na
dan! Vsa kri našega telesa se v treh
minutah preljuje skozi srce. Človeška
pljuča vsebujejo navadno pet litrov
krvi; povprečno dahnemo 1200krat na
uro, pri čemer porabimo tri hektolitre
zraka. Koža sestoji iz treh plasti; na
vsakem kvadratnem centimetru kože
je 1200 znojnih luknjic. Možgani, kjer
je središče živčevja, so podobni elek-
trični centrali, ki oddaja povelja na-
šim udom in vsem telesnim delom, da
se gibajo.

VULKANI. RADO.

Ni je na svetu bolj veličastne, pa tudi strašnejše sile kot so izbruhi ognjenikov. Že v starih dobah se je človeštvo treslo pred ognjenimi gorami. Pa tudi moderni človek je kljub vsem tehničnim iznajdam skoro brez moči, ko se začne valiti iz žrela ognjena reka, uničujoč vse, kar zaloti na poti.

Vezuv: po izbruhu l. 1897. nagrmadena lava.

V naših krajih, koder ni vulkanskih pojavov, se ljudje radi sprašujejo, kaj so sploh vulkani. Beseda vulkan pride od latinskega imena Vulcanus, tako se je zval rimski bog ognja, o katerem so verjeli, da piha na meh v gorah, iz katerih se kadi in iskri. Ime vulkan se splošno rabi za ognjenik.

O postanku vulkanizma si pa zemljelovci še danes niso povsem na jasnem. Človek pri besedi vulkan nehote misli na stožčasto goro, iz katere se kadi. Pa ni vedno tako. V Prednji Indiji, v Severni Ameriki in tudi drugod se razprostirajo ravnine, pokrite z ognjeniškiimi izmečki. To se pravi, da je zemeljska skorja počila in lava t. j. raztopljeno kamenje je privrelo ter pokrilo cele ravnine. Jasno je torej, da je morala biti v zemeljskem osrčju velika vročina (do 20.000 °C), ki je stapljala kar plasti hribin. Ko se je zemlja ohlajala, je trdna skorja prevlekla žarečo podlago, ki se je vedno bolj krčila tako, da je ostala le tu pa tam še kaka žareča votlina polna lave.

Kakšna sila pa pahne to lavo ven?

Tudi to ni natanko dognano. Gotova sila je med drugimi tale: ponekod se površina zemlje ugrezne. Ker je zemlja okrogla, pritiska usad tudi na stranske sosedne plasti. Če so te mehke, kot je n. pr. lava, jih iztisne ven. Druga sila, ki povzroča izbruhe, je voda. Če pride voda v dotiko z žarečim gnezdom, kot sem ga omenil zgoraj, se razvijejo silne pare, ki odnesejo pokrov nad žarečo lavo in lava privre ven.

Pri takih izbruhih se nakupičijo ognjeniški stožci z zelo strmimi pobočji in z odprtino na vrhu. Majhna žrela se pa odpirajo tudi po pobočjih. Ognjenik Etna na Siciliji bruha večnoma iz teh stranskih žrel, ki jih je par sto. Ognjeniki se vzpenjajo visoko pod oblake. Nam najbolj znani Vezuv je visok kot naš Kucelj (okoli 1200 m), Etna (3300 m) ima na vrhu vedno belo sneženo kapo. Ta je najvišji vulkan v Evropi. Na azijskem polotoku Kamčatki je pa ognjenik Ključevskaja Sopka, velikan s 4916 metri. Vse pa presega Cotopaxi v južnoameriški republiki Ekvadorju: nič manj ko 6940 metrov so izmerili do njegovega vrha, to je za osem naših Svetih gor.

Ognjenikov je več vrst. Najbolj znani so *navadni* ognjeniki kot je n. pr. Vezuv. Mnogo teh ognjenikov je že ugasnilo. Sicer pa se nikdar ne ve, kdaj jim tajne sile zopet vzplamenijo. Odtod tudi številne žrtve ob nenadnih vulkanskih izbruhih. Vezuv so do l. 79. pr. Kr. smatrali za navadno goro. Šele tedaj je pokazal svojo moč in zasul s pepelom, blatom in kamenjem najlepša mesta ob vzhodu.

Druga vrsta vulkanov so *blatni* vulkani. Lep primer za nje je Stromboli ob severni obali Sicilije. V žrelu kipi prav do vrha nekaj blaten lug. Stvarjajo se mehurji, ki se razpočijo, in v zrak švigne steber redkega, razbejlenega blata. To se ponavlja vsake pol ure. Blatnih vulkanov je dosti v Avstraliji.

Tretja vulkanska vrsta so *gejzirji*; to so nekaki vreli vodometi. Na zunaj so podobni vodnjakom. Ko so mirni, lahko pogledaš vanje in vidiš, kako se voda kuha. Ker se voda na dnu gejzirjev segreje na več kot 100 stopinj C, na vrhu pa voda ni še toliko razgreta, se spodaj razvijejo pare, ki potisnejo zgornjo plast vode v visokem curku navzdol. Pri gejzirju v Jellowstonskem parku v Sev. Ameriki se izbruhi redno ponavljajo. Največji gejzirji so pa na otoku Islandu.

Vrh Etné z observatorijem.

Prav posebni vulkani so na Havajskem otočju sredi Tihega oceana. Tu se dviga 4100 m visoka gora Mauna Loa. Na vrhu stožca je skoro en kilometer široko žrelo. In ta skleda je prav do roba polna kipeče lave, ki žari v prekrasnih, ostrih barvah. Preko roba lava ne prekipi. Le kje po pobočju si odpre okno in se počasi vleče ven. Ta ognjenik, kakor tudi vse druge na svetu, obišče vsako leto na tisoče tujcev. Tako so ognjeniki

obenem lep vir dohodkov za okoličane. Za obisk Vezuva potrosiš, če greš peš od vznožja gor, najmanj 25 lir, ker je treba — vstopnice.

Zanimivo je, kako se izbruhi vrše. Navadno se že prej začne zemlja tressti; v gori hrope in golči, ko da se velikani mečejo. Hipoma se začuje pok in stožčeva kapa odleti. Iz žrela bruhne para, dim in švigajo curki ognjene lave. Vmes priletajo ven za glavo veliki kosi žarečega kamenja (bombe), ki švigajo na stotine metrov daleč. Iz temnega oblaka nad stožcem se vliva ploha, strele švigajo in na okolico padajo drobni kosi lave in pepel. Pod glavnim žrelom se odpirajo stranska, iz katerih se samo kadi. Ognjena reka leze navzdol. Peklo se je odprlo!

V avgustu l. 1883. je silen izbruh odnesel pol ognjenika Krakatoa v Sundski cesti v malajskem otočju. Stolp pepela se je dvignil 11 km visoko; eksplozijo so čuli 3000 km daleč; morje je tako vzvalovalo, da so se valovi lomili celo ob afriški obali; pepel je zaneslo v tako visoke zračne plasti, da je par let krožil okrog zemeljske oble in celo svetlobo pomračil. Na tem primeru lahko premerite, kakšne skrivne moči spe v osrčju zemlje.

Ko se divje sile ukrote, je pokrajina pokrita s temno, vročo skorjo, ki je zadušila vse življenje pod sabo. Bog ve kateri potomci bodo razkopali to lavo in začudeni odkrili pokopano življenje pradedov...

HUDOBNA KOZA.

Deklica rože je trgala,
v pisan šopek jih zlagala —

Koza poredna priteče do nje,
šopek dehteči ji pojé.

DA MI BOŠ PRIJATELJ.

Teško je, živeti brez prijateljev. Prav hudo pa je, živeti in občevati z ljudmi, ki te ne marajo, ki kažejo, da si jim zoprni. Kako si pridobiš srce, ki kuha jezo nate ali te celo zaničuje?

Ena poglavitnih potez vsakega človeka je, da želi, da drugi ljudje njegovo osebnost cenijo in spoštujejo. Še več: človek hrepeni, da bi samega sebe pred svojo vestjo mogel spoštovati. To si treba zapomniti. Nasprotujočega ti človeka pridobiš, njegovo jezo razpršiš, če mu pokažeš, da ga resnično spoštuješ. To ni lahka reč; a živa vera, ki nam da moč za krotkost in potrpljenje, nam zelo pomaga, da v notrini srca vzljubimo in spoštujemo tudi svoje sovražnike. Kristus, ki blagoslavlja svoje mučitelje in moli za one, ki so ga gnali v smrt, je večni, najsvetlejši zgled take ljubezni, ki vse premaga. Prava ljubezen do nasprotnega človeka — to je prva reč.

Toda če hočeš omehčati in si pridobiti sovražno srce, je treba, da svoje spoštovanje do njega pokažeš tudi z dejanji.

Velikemu ameriškemu državniku Franklinu se je nekdanj posrečilo, da je svojega dolgoletnega nasprotnika spremenil v zvestega prijatelja skoraj čez noč. Franklin je bil tedaj še mlad tiskar; ravno so ga izvolili za tajnika državne zbornice. Zelo ugleden poslanec ga je v dolgem govoru silno napadel. In ko sta se srečavala, se je on delal, da Franklina ne vidi. — Franklinu je to sovrašтво zelo peklo. Kaj naj stori? V svojih spominih pripoveduje: »Nasprotstvo tega izobraženega in plemenitega moža mi je bilo neprijetno. Toda nikakor se mu nisem hotel prisliniti s kakim nemožatim poklonom. Premišljal sem in se odločil za sledečo pot:

Vedel sem, da ima moj nasprotnik v svoji knjižnici zelo redko in nenavadno knjigo. Pisal sem mu vljudno pismo, da želim to knjigo brati, in ga prosil, naj mi jo posodi za par dni. Takoj mi jo je poslal in čez osem dni

sem mu jo vrnil s kratkim, toplim zahvalnim pisemcem.

Ko sem se kmalu potem srečal z njim v zbornici, me je mož nagovoril, kar se je prvič zgodilo, in sicer prav ljubeznivo. Od tedaj je vedno bil pri vseh možnih prilikah pripravljen, mi priti na pomoč. Postala sva velika prijatelja in to zvesto prijateljstvo je trajalo do njegove smrti.«

Kdo še ni opazil, da ljudje zelo radi delajo majhne usluge, posebno če jih vprašaš za svet in pomoč v rečeh, ki jih ljubijo in na katere so ponosni? Franklin si je sovražnika izpremenil v prijatelja, ker mu je pokazal, da spoštuje njegovo delo in da veruje v njegovo dobroto. Tu je ključ do srca: da pripomoreš, da nasprotnik sebe spoštuje ali da ohrani dobro mnenje o sebi.

Na drugi strani pa pogledjmo vase in se vprašajmo: Ali nam včasih ni težko biti prisrčen prijatelj človeku, ki nam je napravil velike dobrote? Zdi se nam, da smo dobrotniku mnogo dolžni in ta dolg nas teži. Zato se včasih razmerje med dobrotnikom in onim, ki je dobroto sprejel, čudno ohladi.

Zato je zelo važno, da ko komu napraviš veliko dobroto, storiš to zelo obzirno, ponižno. — Poznal sem župnika, ki je študentu plačeval mesečnino v zavodu z besedami: »Vidiš, fant, moj župnik me je vzdrževal v šolah; posojaj mi je, zdaj vračam tebi. Ko ti zrasteš, posojaj dalje revežem.« — Zelo važno je tudi, da dobrotnik pomaga, da obdarjeni povrne svoj dolg. Zato naj ga zaprosi za kako uslugo, za kako delo. S tem doseže, da se obdarjeni ne bo čutil ponižanega in ga obenem opogumi, da svoj dolg poravnava.

Živel je kmet, ki je opazil, da se njegov najljubši prijatelj, zidar, oddaljuje od njega. Kmetu je bilo močno žal, da bi izgubil tako ljubega prijatelja. Ker je ravno nameraval prezidati hlev, je prijatelja zaprosil, naj pregle-

da njegove načrte. Zidar je načrte odnesel, jih predelal ter jih vrnil z mnogimi popravami. Od tega dne se je staro, pristržno prijateljstvo obnovilo.

Kdor hoče človeka pridobiti, mu

mora pokazati, da ceni njegovo delo, da spoštuje njegov značaj, da veruje v dobroto njegovega srca. Najlažje si pridobiš srce, če ga zaprosiš za pomoč v taki reči, ki ga razveseljuje.

Najbogatejše ljudstvo.

To pa so gotovo Amerikanci! Hm, toda tudi v Ameriki je poleg sila bogatih ljudi par milijonov popolnih nemaničev; kdor ne verjame, naj si le gre ogledat strašna predmestja revščine v Njujorku ali v Čikagi! Toda na svetu je narodič samih milijonarjev, tako bogat, da ima vsaka družina okoli pol milijona lir dohodkov na leto. To težko ljudstvo so Asagi, indijansko pleme v Severni Ameriki, ki živijo v veliki dolini v severni Oklahomi. Ti rdečkožci so zadeli terno, ko so v njihovi dolini odkrili močne petrolejske vrelce. Velike družbe za kameno olje so jim odkupile pravico, da izrabljajo te dragocene studence, in jim zato plačujejo letno okoli 10 milijonov dolarjev (200 milijonov lir) najemnine. Ker šteje rod Asagi 406 družin z 2100 dušami, pride na vsako družino okoli 25.000 dolarjev, to je pol milijona lir.

Petelin oznanja dan.

Petelin je pradavno znamenje luči in ognja, ker poje že pred solničnim vzhodom in oznanja luč. Zato postavljajo petelina na cerkvene zvonike. Tam petelin ne kaže samo, od katere strani piha veter, ampak naj pomeni Odrešenika, ki prinaša luč resnice in nas vodi iz temnice greha v solnični dan božje ljubezni. Prvi kristjani so zato radi klesali v nagrobne spomenike podobo petelina, ki naj pomeni, da bo kristjan vstal iz temnega groba in šel v večno jutro božjega življenja.

Plačilo za pridnega bravca.

Neki knjigoljub je kupil v Londonu pri nekem starinarju za par novcev staro povest »Pavel in Virginija«, ki je pred stoletjem bila zelo sloveča, a jo dandanes le še redkokdo bere.

Knjigoljub je potrpežljivo prebiral staro zgodbo; ta redka potrpežljivost se mu je pa splačala. Ko je prišel do zadnjih strani, je opazil, da sta bili dve od njih zlepljeni skupaj; skrbno ju je razlepil in našel med njima več bankovcev v skupni vrednosti 900 funtov (81.000 lir). Zraven je bil s svinčnikom popisan listič: »Potrpežljivi bravec, prijatelj te knjige, ki si ji do konca sledil, ti zaslužiš to plačilo!« — O ko bi se bravcem našega koledarja taka pripetila! Pa mi nismo bogati, da bi mogli sipati med koledarske strani bankovce; potem pa tudi upamo, da koledar ni tako dolgočasen, da bi morali bravec za nagradami podžigati, naj ga berejo...

Pravo sredstvo.

Zamorski mornar Kim je močno obolel. Prenesli so ga v vojaško bolnico v Kingstownu na otoku Jamajka. Tam mu je bilo tako všeč, da je sklenil, da bolnice ne zapusti več. Četudi so se zdravniki prepričali, da je zamorec popolnoma ozdravel in da samo še hlini bolezen, se ga vendar niso mogli otresti. Zamorec je trdil, da ga boli v trebuhu in zdravniki mu niso mogli dokazati, da je zdrav. Slednjič se je mlad zdravnik ponudil, da zamorca spravi iz bolnice. Šel je k mornarju, potegnil iz žepa kos vrvice in ga molče zmeril od nog do glave. Zamorec je začudeno vprašal zdravnika, zakaj ga meri. Zdravnik mu je z globoko resnostjo pojasnil: »Jemljem mero za tvojo rakev. Pri nas je namreč tako: ko smo zdravniki gotovi, da je bolnik neozdravljiv, mu skrajšamo dolgo hiranje in trpljenje. Da ne zgubimo časa, se rakev že en dan pred smrtjo da v delo. In zato sem te zmeril...« je končal s pomenljivim in pomilujočim pogledom ter odšel iz sobe. Še tisti večer je zamorec izginil.

Sto let je že minilo od rojstva velikega moža, ki je vse svoje moči in svoje obširno znanje žrtvoval za napredek slovenskega ljudstva. V marsikateri panogi kulturnega življenja je položil temelj, dva rodova sta zrla nanj kot na vodnika, učitelja in sodnika, a vendar je danes Levstikov pomen močno zabrisan. Malokdo se v polni meri zaveda, kaj bi bilo, če bi ne bilo Levstika. Morda je to napačno predstavo o njem povzročila razcepljenost njegovega dela in njegovo nestalno življenje. Pa naj bo že kakorkoli. Dolžni smo, da se vsaj ob stoletnici spomnimo nanj in na njegovo delovanje, čigar sadove uživamo še danes.

Fran Levstik se je rodil 28. septembra 1831. v Sp. Retjah pri Velikih Laščah na Dolenjskem. Ko mu je bilo enajst let, je šel v Ljubljano v šolo. Z odhodom od doma se je pričelo njegovo nemirno življenje, ki je trajalo trideset let. V Ljubljani je bil nekaj let v ljudski šoli, potem pa v gimnaziji, ki jo je dovršil l. 1853. Mature ni napravil. Bal se je matematike, ki bi mu utegnila pokvariti odliko, zato se k maturi ni javil. L. 1854. je vstopil v nemški viteški red, čigar predstojništvo ga je poslalo v semenišče v Olovec na Moravsko. Radi svojih pesmi, ki so medtem izšle v Ljubljani, je moral semenišče čez nekaj mesecev zapustiti. Na poti z Moravskega proti domu se je ustavil na Dunaju. Prišedši domov je bil šest let za domačega učitelja (pri grofu Pacetu in pri pesniku M. Vilharju). Od Vilharja je šel v Trst, kjer je tajnikoval takrat ustanovljeni čitalnici. V začetku l. 1863. je Vilhar začel v Ljubljani izdajati političen list »Naprej«. Za urednika je poklical Levstika, ki se je z veseljem lotil časnikaštva. A bili so takrat strogi tiskovni zakoni, ki so Levstika in Vilharja že prvo leto spravili na zatožno klop. Vilhar je moral nekaj tednov sedeti, Levstik je bil oproščen. »Naprej« seveda ni več izhajal. Naslednje

leto je Levstik postal tajnik književne družbe. To službo je opravljal eno leto. V decembru 1865. pa ga je ljubljanski škof imenoval za urednika slovensko-nemškega slovarja. Stroške

Levstik

za izdajo slovensko-nemškega in nemško-slovenskega slovarja je bil prevzel idrijski rojak škof A. A. Wolf. Nemško-slovenski del je uredil M. Cigale (doma iz Črnega vrha nad Idrijo), manjkal je še drugi del. Levstik je posvetil slovarju vse svoje moči. Hotel je sestaviti obširno, korenito in znanstveno utemeljeno delo, za katero bi bil seveda potreboval mnogo časa. Občinstvo pa je postajalo nestrpno, češ, da se za slovar mudi. Levstik je moral odstopiti. V februarju 1870. je šel na Dunaj, kjer je začel izdajati šaljiv list »Pavliha«. V tem listu je hudo prijemal vse, ki niso delali po načelih, tem-

več so svoje delo in prepričanje ob vsaki sapiči spreminjali. Kar se je raznesla vest, da je Levstik plačan od avstrijske vlade. To je moža, ki je bil poosebljena poštenost, strašno zadelo. »Pavliha« je bil izvrsten list, a je doživel samo sedem števil. Povedal je bil marsikatero resnico, ki je bila tako bridka, da je naročniki niso prenesli. Po prenehanju »Pavlihe« je Levstik pomagal na Dunaju pri urejevanju slovenskega dela državnega zakonika.

Stalno in primerno službo je dobil Levstik šele v septembru 1872. Imenovan je bil za uradnika ljubljanske licejske knjižnice. Življenje se mu je ustalilo, vedna skrb za vsakdanji kruh je izginila in zadnja svoja leta je lahko preživel v miru. Umrl je 16. novembra 1887.

Levstik je v teku svojega življenja izvršil velikansko delo. Bil je pesnik, pisatelj, kritik, jezikoslovec, časnikar in politik. Pesmi je pisal že v srednji šoli. Takoj je pokazal izredno pesniško nadarjenost. Ko je l. 1854. zagledala beli dan knjižica Levstikovih pesmi, so se dijaki kar pulili za njo. A to zbirko pesnik ni imel sreče. Zapečatili so jo založniku in Levstik je moral iz olomuške bogoslovnice.

V Olomucu je Levstik prevedel znameniti Kraljevodvorski rokopis, to je zbirko ponarejenih staročeških pesmi, katere je takrat še skoro vsa javnost smatrala za pristne. Pesnikovanja ni Levstik nikdar čisto opustil. Svoje stare pesmi je vedno popravljil in pilil. Nekaterikrat mu je kak globok doživljaj odprl nov pesniški vir. Zadnja leta svojega življenja je pisal predvsem ljubke otroške pesmice. Malo imamo pesnikov, ki bi tako znali zadeti pravi otroški izraz.

L. 1858. je Levstik napisal pravo mojstrovino jezika in vsebine povest »Martin Krpan«, prvo slovensko povest trajne in res umetniške vrednosti. Martina Krpana pozna gotovo vsakdo. Vsakdo je že užival silno preproste, jedrnate, a vendar tako krasne opise pokrajine, dunajskega mesta in cesarskega dvora ter se čudil Levstikovi moči izraza. Človek kar vidi pred sa-

bo tega silnega, preprostega moža, ki s svojo močjo in pogumom reši Dunaj, cesarja in državo. Sijajno so vpo- dobljene tudi razmere na cesarskem dvoru (seveda s kmetiškega opazovališča), cesar, cesarica, minister Gregor in vsa dvorna gospoda. Martin je otel državo, a minister Gregor bi ga bil rad dal zapreti radi kupčije s prepovedano soljo. Kratkovidnost državnikov stare vrste nasproti velikemu dejanju preprostega človeka! Zaključni stavek pove več kot debele knjige. — »Srečno hodi!« pravi cesar, minister Gregor pa nič. — »Martin Krpan« je mejnik v slovenski prozi, začetek prave pripovedne umetnosti.

V času, ko je Levstik preživljal svoja mladeniška leta, se je slovensko leposlovje pravzaprav šele začelo razvijati. Imeli smo pač Vodnika in velikana na Prešerna, mnogo slovničarjev in pisateljev naučnih in nabožnih knjig, a manjkalo je še marsikaj. Oglašali so se mnogi mladi in stari pesniki in pisatelji in mašili vrzeli. Slovstveno gibanje je bilo živahno. Slaba stran tistih let je bila ta, da so vse vprek hvallili, naj je bilo dobro, manj dobro ali zanič.

Velikih mož pa ni bilo (Prešeren je bil že umrl). Italijanski slovstveni zgodovinar De Sanctis pravi nekje, da tvorijo pisatelji in pesniki v časih, ko ni duševnih velikanov, družbe za vzajemno hvalo. Čut za razlikovanje med dobrim in slabim nekako otopi ali pa celo izgine. Take razmere se od časa do časa pojavljajo pri vseh narodih. Vedno mora priti kdo, ki odločno pove, da je to dobro, ono pa slabo. Pri nas je bil tak mož Levstik. Ker je bil sam pesnik in izvrsten poznavalec jezika, je lahko sodil o lepoti pesmi in leposlovja sploh ter o čistosti sloga. Istega leta, kot je izdal svojega »Krpana«, je objavil tudi svoje misli o jeziku tedanjih pisateljev. Pokazal je na njihove najbolj pogoste napake in hkrati pot, po kateri naj hodijo, da se bodo naučili pravilnega pisanja. V drugi razpravi iz istega leta je opozoril pisatelje na domače snovi, o katerih ni pisal do takrat še nihče. Deseti

bratje, tihotapci, turški boji, rokovnjači so bili še neobdelano polje, po katerem je pozneje pod Levstikovim vplivom oral Jurčič. Levstikova beseda je bila vedno stvarna, čeprav včasih ostra. V teku let se mu je posrečilo, da je močno zboljšal in izčistil okus beročega občinstva, ki se ni več klanjalo imenu, temveč delu, umetnini.

Čas, v katerem je pisal »M. Krpana«, je bil najplodovitejši v njegovem življenju. Pozneje je imel preveč drugega dela in skrbi, da bi se mogel posvetiti izključno pripovedništvu in pesnikovanju. Baval se je namreč s politiko, časnikarstvom in telovadbo. Povsod je bil mož na mestu.

V življenju so Levstiku mnogo nasprotovali. Nekateri so ga celo strastno sovražili, ker jim je povedal v obraz marsikako grenko resnico. Mladina je pa vedno šla za njim. Z njegovo smrtjo je legel v grob mož velike učenosti, trdnega značaja, skrajne nesebičnosti, poštenosti in resnicoljubnosti.

Deklica in ptič.

Deklè je zajemalo v vedro vodé,
v vedro kovano vodice hladné;
pogleda se v vodo, uzre si obraz,
začudi se svojemu licu ta čas:
»Lepote, ki jo na obrazu imam,
za tri gradove bele ne dam!«

Po vejici skakal je ptiček vesel
in deklici mladi peti začel:

»A kadar bi eden pravi prišel,
všo tvojo lepoto zastonj bi imel!«

»Kar poješ mi, ptiček, to sama je laž,
a ujeti ne morem te, perje imaš.«

»Da moje peruti imela bi ti,
danès preletela bi hribe, dolí;
a kjer bi se tebi po volji dobil
in najsi ubožec največji bi bil,
pod tremi gradovi mu streho podaš,
katero na svojem obrazu imaš.«

To rekel je ptiček ter letel iz vej,
iz vej pod nebo, pod nebom naprej.

Deklè za njim gleda in reče mu to:

»A kaj, ko bilo vse res bi takó?
Ptič leta nad nami ter vidi ljudi,
ve dobro, kako se po svetu godi.«

Kadar pridejo vojaki.

Boben bobna: bam, brbam!
Zdaj vojaki gremo k vam!

Konj po cesti peketá,
voz ropoče in drdra.

Tromba poje: trarara!

»Mesto vaše smo izbrali,
da bi tukaj nočevali:

mi pešaki
s telečjaki;
konjeniki

in topniki;

vozataji

in stražaji;

zemljerovi,

konjekovi;

strelci mladi,

golobradi;

ropotači

in piskači!« —

Spredaj silni častniki,

vojevode, lastniki

konje gladke jahajo,

z golo sabljo mahajo.

Sablja v solncu se leskeče,

konjič prha in rezgče.

Boben bobna: bam, brbam!

Dobrih postelj dajte nam!

Tromba poje: trarara!

Vina, kruha in mesa,

sena, slame in zobi

treba nam se tudi zdi!

Boben bobna: bam, brbam!

Jutri pojdemo drugam!

Fran Levstik.

VELIKA NOČ. F. S. FINŽGAR.

»Dokler bo tale migal, Špelice ne bo k naši hiši!«

Tako je odločil oče Trdan in držal kvišku od dela ukrivljeni mezinec ter žugal z njim sinu Ferjanu.

Sin in mati in vsa družina so vedeli, da se oče brani Koritnikove za nevesto. Zakaj, tega ni ugenil nihče. Morja da je mati prav slutila, češ, da oče le ne mara še izročiti sinu in zato vali krivdo na Špelico.

Ferjan je trpko vprašal: »Le zakaj se je tako branite?«

»Zato!« je odvrnil oče in segel v skledo po velikanski krof. — Dvakrat Trdan, ta oče!

Sin je molčal in ni segel po krofu, ko mu ga je ponudila mati:

»Jej! Takoj bo zazvonilo in potem je konec pusta!«

Ferjan ni jedel; šel je od mize in se zleknil na klof k peči. Tudi obe mlajši sestri, ki sta vzgriznili v cvrtje, sta zlezli za peč in gredoč jedli. Dekla in pastir sta vztrajala ob polni skledi, mati se je pritikalala toliko, da ni žalila moža.

Veselo so poganjali pusta Trdanovi — toda ta nesrečna Špelica je usekala vmes in je bilo konec veselja.

»Kdaj pa misliš iti po drva?« je sprožila mati. »Ali že ta teden?«

»Kdo ve za vreme?« je odgovoril mož zato, da je sploh odgovoril, segel po kosti od gnjati, potegnil iz žepa zažlepaven nož in začel obirati.

»Le vzemita!« je nudila mati dekli in pastirju rebrc in klobas.

»Ha-a,« je globoko vzdihnil pastir Anžec in se prijel za trebušček. Vse ga je že bodlo od jedi. Toda pred seboj je videl post in vedel, kaj se to pravi. Pa je segel po rebro in klobasi, za njim je segla dekla.

Mati je vzela leseni plošček in ponudila k peči Ferjanu, ki je odklonil, in hčerama, ki sta vzeli.

Oče je iznad kosti pogledal sina, sin je z napol priprtimi očmi motril očeta. Nič si nista rekla, pa se vendar razumela, in še kako: grča grčo!

Ob splošnem molku so vsi slišali, da je podrknila ura in napovedala bližajočo se polnoč.

»Marjana, prinesi tepkovca!« je velel Trdan. Nalil je sebi, izpil v dušku in ponudil še drugim:

»Ga ne bo več do Velike noči!«

Vsi so pili, le Ferjan se je obrnil v peč.

»Trma!« je brundnil oče, si prižgal tobak in se izprehodil po hiši.

Tedaj je udarila ura. V noč se je razlegel prifarni zvon, znaneč sveti post; vse je umolknilo, noben fantovski vrisk ni več jeknil na vasi. Po krčmah sta onemela škant in harmonika.

Trdan je potegnil čedro iz ust, trdo zvil mehur in oboje položil pod tram na polico.

»Križ božji, da bi čakali Vstajenje, zdravi na duši in telesu.« Tako se je poslovil od čedre za štirideset dni in ukazal:

»Pojdimo!«

Mati je vrgla par neoglodanih rebrc kužku, mesene drobtine stresla mačku v leseno koritce in pospravila.

Vsi so se tiho razšli k pokoju.

Ferjan je obsedel na postelji in nemo zrl v temo. Celu uro.

Tedaj je v njem dozorelo.

Bos se je iztihotapil iz hiše in odšel na vas. Zmrzal ga je pekla v podplate, a si ni upal natekniti škornjičnikov, ki jih je nesel v roki.

Potrkal je Špelici.

»Moj Bog, Ferjan, post je že. Kaj misliš?« mu je šepetala in ga prosila od okna.

»Samo eno besedo!«

»Nikar, Ferjan! Sveti post je.«

»Oče mi nočejo izročiti. Ali me boš čakala?«

»Bom!«

»Ali zares?«

»Zares!«

»Kako dolgo?«

»Do smrti.«

»Jaz tudi. In če ne vem kaj...«

Špelica je zaprla okno, preden je mogel izgovoriti — — — —

Sveti post je zagospodaril. Iskra je čakala na ognjišču do desetih, preden je gospodinja, še tešč z vso hišo vred, prvič podkurila. Pela sta močnik in sok, kaša in krompir, s slepo žonto za beljeni žganec je bil že predličen in redek gost na mizi. Na dvorišču sta peli žaga in sekira. Mnogo so delali, malo govorili.

Že takoj prvi teden je oživela Kalvarija, majhen grič nad vasjo, na katerega je vodilo štirinajst postaj križevega pota do razzebljih, od viharjev in ploh izpranih križev. Stara ženica, plešast ded se je zgubil med letom do nje, tudi otročaji so se podili večkrat po stezi do vrha, sicer pa je Kristus sameval sredi razbojnikov. Na odprtih ustnicah je trepetal vzklík: »Moj Bog, zakaj si me zapustil?« Burja je žvižgala mimo božjega lica, v dolini pa je plalo življenje in redkokatero srce je pomislilo na Kalvarijo.

Post pa jih je priklical. Od petka do petka, od nedelje do nedelje, čez dalje jih je bilo več. Ob vznožju Kalvarije je sedel berač, prerok in vedež, Štolfa. Napletal je molitve, stoletja stare, za vsak stan in starost zložene. Ni bila bera velika, ki mu je kapljala v nastavljeni klobuk. Toda prerok, ki me je bolj plenjala svatovščina in ples, je vedel, kaj je sveti post. In kadarkoli se je namolil in spravljal črni drobiž iz klobuka, je povzel preroško:

»O, vi vsi, ki mimo greste po poti, pomislite v svojih srcih, kako vam gre. Le pojdite na hrib in Ga pogledjte med razbojniki! Vse leto je bil zapuščen, kesni ste bili do Njega, in slednji med vami je bil hiter zase in za svojo hišo. Ali se niste veselili, da visi zastražen med razbojniki? Ali niste po strani pogledovali s polja, iz krčme, izpred pregrešnih oken, med jezo in sovraštvom, če se morda ne giblje in ne stopa s križa in ne plete korobača, da bi usekal po vaših hrbtih in vam izpahal hudobije. Všeč vam je bila njegova straža. O, velike reči so pričakovale vaše napuhnjene misli, pa

ste majhne dobili. Pa še te vam bo razpihal — — — — ki je za nas križan bil... «

Prerok je začel spet zategnjeno moliti, ljudje pa so sključeni in skesani romali na hrib... V klobuk je kapljalo bolj in bolj...

Že so se začele kaditi vlažne brazde na polju. Ptičje svatbe so zavriščale, ljudje pa so zamišljeno molčali. Vsak je imel opravka sam s seboj. Pod migljajočimi zvezdami so jih nosile gozdne steze, zlasti prefantovske fante, v goro, kjer se je naselil ob samotni podružnici »puščavček«; tako ime so zdeli belolasemu starčku-duhovniku, ki je pretičal ves post v spovednici in jih vabil: »Pridite, ki ste obteženi...« Tudi Ferjana je vzelo rano jutro in je šel...

Dolg je bil post in trd.

Pa je le prišlo sobotno jutro, ko je privihral navsezgodaj pastir od fare in prinesel blagoslovljenega ognja. Na ognjišču je zaplapolalo krog velikih loncev, vso hišo je objel čudoviti vonj po velikonočnem mesu. Vsa nemirna se je razgibala družina. Toda nihče ni več prijel ne za ralo ne za motiko ne za sekiro. Pogovor je oživel, metle so švigale po dvorišču, oče Trdan se je obiral krog komatov, Ferjan pa je hodil po vasi in nabiral z drugimi fanti za smodnik. V hiši je čakal pisani jerbas na kolač, izpoščeni pastir Anžec se je potikal krog kuhinje, da ga je morala venomer gospodinja goniti izpod nog.

Popoldne se je razlil božji delopust po vasi. Zvonovi so pregnali še zadnje dekle, ki so drgnile in čistile posodo na studencu. Vse je zapraznovalo, oglasil se je že tuintam smeh in dovtip, a vendar še boječe. Vsa srca so pričakovala svete ure: »Vstal je!«

Ob eni na sveto jutro je zagrmel prvi strel. Špelica ga je slišala: »To je Ferjan!« Za tem jih je zagrmelo sedem, kakor je sedem zakramentov »od Kristusa gor postavljenih«. Za strelji so pritegnili zvonovi, tiho, tiho in drobno kot plaho ubiranje strun, dokler ni udaril veliki zvon in oznanil: »Vstal je, ni ga tukaj!«

Po vseh hišah so se zasvetile luči. Kmalu so oživila pota; v motnem mraku so spele temne sence z belimi kronami na glavi. Fantje in mlajši možje so ponašali za sestre in mlade žene težke jerbase k blagoslovu v cerkev. Vse kapele so napolnili z njimi, vsaka vas je vedela za svoj prostor. Kakor bi pisanih rož posejal, so se belili in rdeli vrhovi jerbasov, ki so jim tekli ob robu venci pušpana. V božjem grobu so migljale luči, njihov rdeči in modri soj je poskakoval po vezeninah in pisanih svitkih, ki so na vrhu vsakega jerbasa razodevali, čigavi so.

Špelica ni imela brata, da bi ji ponesel jerbas. Zato je vstala ob prvem strelu, ki je vedela, da ga je sprožil Ferjan, oblekla se samo napol prazne, na prsih si z rumeno bucko spela ogrinjalko, zadela jerbas in ga odnesla v cerkev.

Ko je klečala pred božjim grobom, je slišala oprezno škripanje nakovanih čevljev; zakesneli spokorniki, možje in fantje, so v čakajočem mraku hodili od postaje do postaje, se sklanjali nad Zveličarjeve rane in jih glasno poljubljali.

Špelica je molila; med zvonjenje je vpletala verno šepetanje. Zdaj in zdaj je zvonove presekala strel, šipe v oknih so zašklepetale, Špelici je bilo tesno pri srcu. Zdelo se ji je, da udarja pest Trdanovega oča po oknih in pribija: »Ne dam!«

Vsa se je zmedla. Vrnila se je dvakrat, trikrat k molitvi, naposled omagala, vzdihnila in po kolenih oddrsela do Križanega, ki je ležal ob brleči luči ki na marmornati stopnici in imel črno, trdo blazino za vzglavje. Pobožno mu je dehnila čiste dekliške poljubne na njegove svete rane; ko so se njene ustnice doteknile srčne prebodene strani, je kanila prošnja solza v rano: »Omeči srce oču, Gospod, ki si dober!«

Nato je odšla po prstih iz cerkve, da se doma za jerbas in za vstajenje praznje obleče. Mimo grička, kjer so se utaborili streljavci, je vodila stezičca — bližnjica doma. Kadarkoli bi jo

bilo strah iti ponoči po tej stezi mimo krivega hrasta, kjer so trdili, da strašijo obešnjaki. Toda na sveto jutro strahovi nimajo moči. Tako ji je reklo, ko je krenila na pot. Ali še nekje globlje v srcu pa je ključalo: »Ferjan streljal!«

Podvivala se je po strminici. Ob ognju so se gibale črne sence, kladiva so udarjala na iglice, s katerimi so nabijali topiče. Nekoliko od ognja je stala visoka, mirna senca. V temi in ob blešču ognja ni bilo mogoče razločiti lica. Toda Špelici je povedalo srce, da je Ferjan. Prav mimo njega je tekla stezica. Zdelo se ji je, da je tudi senca spoznala njo. Ferjanov glas je veleval: »Prožil!«

»Je že! Misli, da se bom prestrašila.«

Ogenj je siknil iz prašnice, nato je zabobnelo. Špelici so zadrgetala kolena.

Mlad fant je pograbil izstreljeni topič in tekel za Ferjanov hrbet, da nasuje iz vreče smodnika. Tedaj pa je hipoma šinil velikanski steber ognja in dima v Ferjana in ga obliznil, da je zagorel kot plamenica.

»Norec!« je še kriknil Ferjan nad fanta, pa se ves v plamenu zakotalil na tla.

Špelica je kriknila. Nobenega pomisleka, nobenega spoznanja ni bilo v njeni duši. Samo srce je kričalo, da Ferjan gori. Nagonsko je planila k njemu, vrgla nanj ogrinjalko in se še sama zgrudila čezenj. Fantje so se zgrnili krog njega in mu gasili tlečo obleko.

»Saj me boste zadušili! Nehajte, saj ni nič!« je veleval Ferjan in si pomagal izpod žive kope, mimogrede pa si neopazno pritisnil Špelico na srce. Ferjan se je dvignil, kosci ožgane obleke so viseli od njega. Fantje so ga molče gledali.

»Ali si se opekeli?« je prva izpregovorila Špelica.

»Ferjan, Špelica te je otela!« se je oglasil nekdo.

»Nič mi ni,« je rekel Ferjan in se tipal za vratom, kjer ga je skelel mehur.

»Domov pojdi!« je prosila Špelica in zvijala preluknjano ogrinjalko pod pazduho.

»Ali se je ves smodnik vnel?«

»Ves!« so rekli fantje.

»Le čakaj, Jakec!« je stopil Ferjan k fanteku, ki je pozabil izpihniti topič in vnel smodnik.

Jakec je jokal.

»Pusti ga!« je prosila Špelica. Ferjan se je obrnil proč od njega.

»Pospravite!« je ukazal. »Strela je konec. — Ali greš z mano, Špelica?«

»Grem.«

In sta odšla po stezici v medlo svitanje svetega jutra.

Po vstajenju so se usule dekleta z žegnom skozi vrata. V jasnem solncu so se raztekle te žive rože na vse plati po fari.

Možje so silili v Trdana:

»Kako je s Ferjanom?«

»Nič hudega!«

»Hvala Bogu!«

»Toda,« je povzel sosed Krvinec, »če tukaj ni Bog s prstom pokazal, kako in kaj ukreni, ni še nikjer. Razumeš, Trdan?«

ŠKOF IN RAZBOJNIK.

Oblasti so že dolgo lovile nekega razbojnika. Ta se je nekega dne preoblekel in prišel v mesto. Stražniki so ga spoznali in ga začeli zasledovati. Razbojnik je bežeč dospel do škofij skega dvorca. Vrata so bila odprta. Vstopil je. Služabnik ga je vprašal, kaj želi. Ropar je odgovoril: »Rad bi govoril s škofom.«

Škof je razbojnika sprejel in ga vprašal, kaj ga je pripeljalo k njemu. Oni odgovori: »Razbojnik sem; zasledujejo me. Skrij me ali pa te ubijem!«

»Star sem že,« je odvrnil škof, »in ne bojim se smrti. Pomagal ti bom, ker se mi smiliš. Stopi v to sobo in odpočij si, ker si truden. Podal ti bom jedi, da se boš pokrepčal.«

Stražniki si niso upali vstopiti v škofovo hišo. Zato je razbojnik hotel tam prenočiti.

Trdan pa ni črhnil besedice — — —

Doma je družina čakala gospodarja. Tudi Ferjan je bil pri mizi z obvezanim vratom in osmojenimi lasmi. Gospodar je načel kolač, odmeril za vsakega enak kos, dodal gnjati, hrena, pirhov in pogače. Vsi obrazi so bili slovesni.

Ko so zaužili in je vsak svoj delež odnesel shraniti, sta ostala v hiši le oče in sin.

Do dna je oče pokadil čedro, preden je izpregovoril:

»Naprosi si može, da stopijo h Koritnikovim in vprašajo za Špelico.«

»Kdaj, oče?« je zastrmel sin.

»Če je tako božja volja, kar jutri.«

Sin je onemel. Vse osrčje mu je vzdrgetalo. Molče je stopil pred očeta in mu podal roko. Oče mu jo je stisnil, pogledala sta si v oči, kamor je obema stopala rosa svetega jutra.

Še enkrat sta si stisnila roke in se razšla — molče.

Naj umolknem še jaz, okorni pripovedač, ko za te tajne še niso vzbrstele besede.

L. N. TOLSTOJ.

Ko se je ropar nekoliko pokrepčal, je šel škof k njemu in mu dejal: »Smiliš se mi, ker te zebe, ker si lačen in te zasledujejo kot volka. Še bolj se mi pa smiliš, ker si storil toliko slabega in ker hočeš pogubiti svojo dušo. Pusti zločine!«

Razbojnik je odvrnil: »Nemogoče. Ne morem se odvaditi slabega življenja. Kot razbojnik sem živel, kot razbojnik bom umrl.«

Škof ga je pustil in šel. Preden je legel, je odprl vsa vrata.

Ponoči se je razbojnik zbudil. Šel je po sobanah in vse prebrskal. Čudno se mu je zdelo, da ni škof nobene reči zaklenil. Pogledal je okoli sebe, kaj bi vzel s seboj. Opazil je velik srebrn svečnik in ga stisnil pod plašč. Nato je hotel pobegniti.

Stražniki pa niso nehali čuvati vrat

škofijskega dvorca. Komaj se je razbojnik pokazal, že so ga zgrabili in ga preiskali. Našli so svečnik. Ropar je tajil, da ga je ukradel, a stražniki so mu rekli: »Svoje prejšnje zločine laže ko tajiš; ne moreš pa tajiti te tatvine. Pojdimo k škofu. Povedal bo, ali si ukradel svečnik ali ne.«

Peljali so tatu pred škofa. »Ali je ta predmet vaš?« so vprašali pobožnega moža.

»Moj.«

»Ta človek vam ga je ukradel.«

Razbojnik ni rekel nič. Njegove oči so begale s predmeta na predmet kot oči sestradanega volka.

Škof je molče šel nazaj v sobo, pri nesel še en tak svečnik in dejal: »Priatelj, zakaj ste vzeli samo enega, ko sem vam bil vendar dal dva?«

Razbojnik je začel jokati. Rekel je stražnikom: »Tat sem in razbojnik. Odženite me!«

Škofu pa je dejal: »Odpusti mi v Kristusovem imenu in moli Boga zame.«

KAMENAR. FRAN S. FINZGAR.

Piščal tovornega parnika, ki je vlačil s kamenjem obložene brodove po Kvarneru, je zahreščala hripavo, trudno. Napete mišice težakov so odnehale, upognjeni hrbti so se zravnali, dvignjena kladiva so padla in obležala na gramozu, lopate so zazvenele in obtičale, kamor so bile zasajene. Poldne.

Kamenarji so segli za mahadrave, odpete srajce, potegnili izza njih velike rute in si brisali potna čela, potem se pa razprhnili brez besede po velikanskem nasipu skal, kamenja in gramoza. Vsak je poiskal v senčni razpoki pred solncem skrito kosilo, razvezal culico in se lotil borne jedi. Izmed sivih skal so se svetile v solncu mirne, rjavoožgane lise — koščena, trdna telesa kamenarjev.

Le eden ni šel med brate.

Po nasipu je zdrsnil do plivkajočega morja, odvezal čoln, se nagnil ob veslo in prebrodil par sto metrov širok zaliv, ki je še ločil nasip ob obali. Na njej je poiskal štrlečo skalo, pritisnil k bregu, ovil okrog skale verigo in s težko stopinjo stopil iz čolna.

Upognjena pleča je vzravnal, pogledal po gladki poti, zaslonil roko nad velike, posivele obrvi — in zopet gledal v daljavo.

»Ni je! Zakaj je ni? Pa sem še med vrati naročal zjutraj, naj ne mudi!«

Še enkrat se je ozrl. Ob tem je iz-

tegnil vrat, da se je napela nagubana koža na njem.

»Ni je!«

Dvignjena roka, je omahnila ob telesu kakor težko orodje. Kamenar je legel in ni nič pogledal, kam. Vznak je legel na vlažno sipo; ob desni in levi skala — on na sredi, živa skala.

Od potu prepojeni klobuk si je pomaknil na oči, prekrižal roki in nastavil rjave prsi popoldanskemu solncu.

Iz parka so zadoneli zvoki godbe.

Glasno so zaorili glasovi, zveneli čedalje tiše in tiše, vzpuhteli v cvetoče krone lavorjev, se prelili po čašah hijacintov, ovili mogočne aloe — in kakor omoteni od razkošja prešli nad plivkajoče valove pokojnega morja — ter se zibali po njem in na drobni penah pljuskali na obali prav do kamenarjevih nog.

Njegova ušesa, vajena škripajočega dleta, škrtanja lopat, stokanja navorov in ropotanja granikovih verig, ki so kakor velikanska pošast grabile silne skale iz brodov, jih dvigale in spuščale v morje — ta ušesa so se vzradovala ob zvokih, ki so pljuskali na belih penah do njegovih nog.

Toda samo trenutek. Sladkost je bila kakor sladka skorjica, pod katero je grenčica.

Brazde na njegovem licu so se poglobile, koža kakor usnje, se je zgubala in v spodnja ustnica je stisnila

brke, ki so se obesili v skitem gnevu navzdol.

Droben, zvoneč glas je poklical kamenarja.

»Spiš, ate?«

Črnooka deklica, zapečena v lice kakor rženi kruh, je postavila k njemu cajnico — in mu dvignila klobuk.

»Spiš?«

Kamenar je odprl oči, spodnja ustnica je izpustila brke, prsi so se dvignile — iz njih je hotela jezna beseda. Pa ni prišla.

Ko je zagledal oči svojega otroka, so splahnele brazde na njegovem obrazu; oprl se je na komolce. Vzel je lonec iz cajnice ter pričel zajemati. Ko je zajel zadnjič, je spustil žlico v lonec, ga del v cajnico in se obrnil k otroku. Z roko je dvignil deklico in si jo posadil na kolena.

»Tako! Sedaj pa mi povej, kje si se mudila s kosilom! Kako sem naročil davi!«

Oče je privzdignil obrvi. Barica je zardela.

»Si hud, ate?«

»Kako sem naročil davi?« je ponovil oče in dvignil obrvi še višje.

»Če ne boš hud?«

Barica se ga je oklenila okrog vratu.

»Povej po pravici!«

Težko je bilo očetu, ko je te majhne in tople otroške ročice rahlo odvijal od vratu.

»Nobene laži, otrok!«

In oče ni še povetil dvignjenih obrvi.

»Ne bom, ate.« Barici se je glas tresel.

»Vidiš, tamle pri morju, pred parkom, stoji ženska in ima koš do vrha napolnjen s hlebčki. Tako so lepi! Sladkorčki ne morejo biti boljši. Tam sem obstala in mislila, ko bi imela groš. Veš, potem so prišle iz parka gosposke punčke in gospe z njimi. In so kupile, vse so kupile punčkam hlebčke. Ali jih niso jedle, sem mislila, da jih bodo, pa jih niso: veš, ate, k morju so tekle, jih drobile — in me tale v vodo — ribam. To je greh, kaj ne? Mama pravi, da je greh, če se

skorjica vrže na tla in pohodi. Te pa kar cele hlebčke mečejo v morje.«

Kamenarju so se zagibale ustnice in na robu mu je bila beseda, da jo izpregovori otroku:

»Vidiš, za take bi bila sodba...«

Pa mu ni zdrsnila beseda izpod brkov.

»Torej tam si se zamudila?«

»Tam! Res, samo tam pri hlebčkih.«

»In bi ga resnično rada?«

Barica je pogledala očeta in tesno stisnila njegovo glavo z rokami.

»Kupiš si ga! Caj!«

Kamenar je otipal vozal v ruti, ki jo je nosil za vratom, odvezal vozal in poiskal v njem groš.

»Na, Barica! Toda Ivici tudi poneš nekaj hlebčka.«

»Tudi, tudi!«

Otrok je zdrsnil očetu s kolen, pospravil v cajnico prtič, s katerim je bila zakrita južina, stisnil groš v pest in se ravnal po hlebček.

Tudi oče je vstal.

Takrat je do morja prišetal bel voziček, v njem blede deklica, ob deklici dve služabnici, pokašljujoča gospa in gospod — zamišljen in žalosten.

»Viž, kakšen voziček ima ta punčka!«

Barica je pokazala na gosposko deklico.

Kamenar se je ozrl na bolno gospodo. Barica je že prestavila nogo na skali, da zbeži za hlebčkom.

»Počakaj!« je nenadoma zaklical oče Barici.

Njegova roka je segla po vozlu, ga odmotala in poiskala še dva groša.

»Na, Barica, še dva hlebčka kupi: mami, Ivici in sebi! Vsakemu svoj hlebček!«

Hčerki je zastala dvignjena noga na skali — vsa se je prestrašila in začudila kakor čudežu iz pravljice.

»Za vse tri, ate?«

»Za vse! Poglej tja!« Pokazal je na blede bogastvo. Barica se ni ozrla za prstom, segla je za denarjem in zardela od veselja.

»Otrok, tvoj oče je bogat in ti — njegova hči — si bogata!«

Očetove težke roke so segle po otroku in si ga pritisnile na razpaljene prsi.

Trikrat je poljubilo dete očeta...

In oče je pil s teh zdravlja kipečih otrokovih ustnic razkošje bogastva

— — — —

Barica je stisnila groške v pest; še ozrla se ni več na dragoceni voziček, popela se je bosonoga po skalah in te-

kla, da je vihralo sirotno krilce kakor zmagoslavje...

Kamenar je gledal za njo, dokler se ni potopila v množici. Potem se je ozrl na oni voziček — in njegovo srce se je razburilo od prešerne radosti.

Nato je uprl v veslo — piščal je za hripala, v skalah so oživele rjave lise — v parku je godba obmolknila.

Izpod kamenarjevega dleta so pa za-pršale iskre kakor vesele misli...

VESELE ZGODBICE. FRAN MILČINSKI.

1. Dobra priča.

Starega Bregarja je občina zatožila, da preveč pije. Z ogorčeno besedo je prosila sodnijo, naj ga prekličé, drugače da bo vse zapravlil na pijači in s pijačo še srajco z života; kar ne bo sam zapil, mu bodo drugi, nazadnje ga pa bo morala rediti občina. In je to bilo tisto, radi česar je bila občina resnično ogorčena v dno srca.

To prošnjo je v roke dobil sodnik. Pa je bil sodnik izkušen mož, poznal je ves okraj in poznal tudi starega Bregarja. Imel je ta sodnik oči in ušesa in mu ni bilo prikrito, da je res in da sega starega Bregarja pijančevanje daleč preko meje. O, kar se tiče sodnika, sodniku ne bi bilo treba sploh nikakih prič.

Toda sodnik ni sodnija. Sodnik marsikaj ve, sodniku je lahko dovolj, samo mršavega konja da vidi stati pred krčmo, pa že ve, holaj, gospodar tega konja zasluži, da bo preklican. — Sodnija pa sama od sebe ne ve nič, ampak za vse ji je treba prič.

Pa so bile tudi zastran starega Bregarja klicane in zaslišane priče, one, ki jih je predlagala občina, in one, ki se je nanje skliceval stari Bregar, da dokaže, da ni pijanec, ampak da je vzor treznosti.

Pa je imel stari Bregar silno zaupanje v svojega soseda, mladega Tinovca; ta da mu bo pomagal, in je bil predlagal, naj se zasliši Tinovec. Pa je sodnik predse poklical tudi Tinovca.

»No, Tinovec, kaj je resnice zastran starega Bregarja in njegovega pijančevanja?«

Pa se je mladi Tinovec popraskal za ušesom in je dejal: »Bregarjev oče so stari, jaz sem pa še mlad — mlad človek težko sodi o starejšem. In moj boter so tudi, birmo so mi vezali, tega bo skoraj 20 let. Ne spodobi se, da bi nespoštljivo govoril o njih. Pa tudi škodoval jim ne bi rad in težko rečem, da sem kaj napačnega porajtal na njih. Samo toliko lahko povem, da so mi pravili moj oče, da vedo in da so jim pravili že njihov oče, da soseda Bregarja vse žive dni nikoli in nobeno uro niso videli treznega ne podnevu ne ponoči.«

2. Raki.

Ali ste poznali krčmarja Roka? Postaven dedec je bil, zmeraj v škornjih, nikdar brez čepice in vsak hip pripravljen na kako laž, kakor se to spodobi krčmarju. Sedaj je takih bolj malo.

Sedeli smo pod lipo in smo kolena imeli pregrnjena z brisačami, kajti z veliko slastjo smo luščili in srkali rake, to delo nam je šlo kaj prijazno izpod rok.

Malo vstran od mize je sedel krčmar Rok. Nemara bi bil rajši sedel bliže in z nami vred za mizo. Pa je povedal takole: »Bog žegnaj, gospoda!« in je malo vzdignil čepico. »Me veseli, da vam diši in da sem vam lahko postregel z raki. Pa gre prav-

zaprav ciganom zahvala, da imate rake.«

Radovedno smo ga pogledali, pa je nadaljeval: »Šel sem predpoldne kraj našega travnika ob Bistrici, pa leži tam v senci pod jelšami in vrbami troje pa ciganov z babami in otroki, umazani so bili in so smrdeli, kaj bi rekli, nič drugega kot cigani. Koj so se usuli okoli mene, moške so me nagovarjali za tobak, babe in otroci za denar. Pa mi je šinila v glavo šala in sem dejal: »Čujte me, gospoda ciganska: kateri izmed vas ima najbolj umazane in potne noge?«

Hkratu so zakričali vsi: »Jaz, jaz« in »jaz«. Glavar je imel škornje, pa sem mu skozi škornje duhal noge.

Ukazal sem ciganom: »Ciganski gazda, škornje dol. Vsi sedite tjale na breg in noge vtaknite v vodo — ne bo zastonj!«

Ubogali so. Gazda je sezul škornje, vsi so vtaknili svoje parklje v vodo. Pa res ni bilo zastonj: ni trajalo dolgo, je zakričal zdaj ta cigan, zdaj oni in je z nogo šinil iz vode in se mu je prstov držal rak. Gazda ciganski pa jih je na svoje prste ujel kar tri.

Silen krik se je vzdignil med cigani in pošteno sem hitel, da jim oberem vse noge. Javkali so, da bodo od bolečin umrli. Veste, cigani so neverjetno občutljivi, posebno kadar računajo, da jim bodo bolečine nesle denar.

Druge posode nisem imel s seboj za rake, pa sem si od gazde izposodil škorenj, vanj sem jih pometal, pet in dvajset jih je bilo — vsi tili, ki so vam zdajle prišli na mizo. Da, da, na nobeno drugo reč ne gredo raki tako radi, kakor na ciganske parklje, ti jim najbolj diše!«

Tako je povedal krčmar Rok. Še enkrat je voščil: »Bog žegnaj!« in vljudno dvignil čepico.

Pa se mi je zdelo, da imam rakov skoraj dovolj, in sem si obrisal roke, in tovarišem na desno in levo se je zgodilo ravno tako in je res ostalo v skledi pet rakov. Povabili smo krčmarja Roka, naj sede za mizo, in je

prav rad in spretno in z veliko slastjo pohrustal vseh pet.

In je potem dejal, da to historijo o ciganih in raki vsakokrat pove, kadar pri njem gostje jedo rake.

OTROŠKE IN OTROČJE.

1. Hitra pomoč.

Mati je spekla kolač in ga razdelila deci: vsak je dobil svoj kos in vsi so bili zadovoljni.

Le Matijček ne, najmlajši. Hotel je več, obesil se mu je nos in pričel je, kakor pravijo, kuhati mulo. Mati mu je dopovedovala, naj bo pameten, ves kolač da je razdeljen in da je razdeljen natančno in po pravici: vsak da ima enak delež.

Toda Matijček je bil premajhen za pamet in mu ni šlo za pravico, nego za kolač, in mu srce ni dalo drugače — bruhnil je v jok in se drl, kakor da bi kožo ličkali z njega.

Pa si je mati znala pomagati. Nesvoljna je vzela fantov kos, ga prerezala na dvoje in zopet porinila pred fanta: »Na, derun, da boš tiho. Vidiš, dva kosa imaš namesto enega. Zdaj boš pač zadovoljen.«

Pa je mali Matijček bil zadovoljen in je takoj nehal z muziko in bil silno ponosen: drugi so imeli po en kos, on pa je imel dva.

Taka je otroška pamet. Pa je takisto dosti starejših ljudi, ki jim je ljubše štiri sto kron kakor dve sto goldinarjev.

2. O malem Jožku in o breskvah.

V nedeljo je bilo in oče se je z malim Jožkom namenil na grič. Pri branjevki je kupil prvih breskev in mali Jožko se je takoj ponudil, da jih nese. Taka reč ni nobenemu otroku pretežka. In je dejal oče, ko bosta dospela na grič, da bosta sedla v travo in občudovala lepi razgled, in je dejal, da bo lepi razgled še lepši, ko bosta zraven jedla breskve.

Mali Jožko je nesel breskve, pa se mu je iz papirja ena smejala tako vabljivo, da je bila zanj skušnjava

kar prevelika. Malo je zaostal in se potuhnul; urno je vzel smejočo se breskev iz papirja, že jo je porinil v usta in — ham! — jo snedel. Gladko je šlo, oče ga ni opazil. Pa je fantiček enako storil — ham! — še z drugo breskvijo.

Poklical ga je oče: »Jožko, kje pa si? Mar te breskve drže zadaj? Jih pa daj semkaj.«

Sedaj je breskve nesel oče in skoraj sta bila na vrhu. Lepo snažno je oče pogrnil dva robca po travi, da bi jima hlače ne dobile zelenih marog in bi se mama doma ne kregala. Sedla sta in preden sta se lotila lepega razgleda, je oče razvil papir, ki so bile v njem breskve. Koj je opazil: ni jih več vseh, kar jih je bila naštela bravnjevka; in že se mu je zazdelo, kako tero pot so šle one, ki so manjkale. Pa je vprašal sinka:

»Ti, Jožko, kdo ti je dovolil breskve, he? Koliko si jih pa?«

Prestrašen je odgovoril fantek:

»Jaz? Samo — samo dve.« In so mu prihajale solze. »Saj ne bom nikoli več.«

Pokara ga oče: »Glej ga, tiča. — No, nič se ne jokaj. Kam si pa dal koščice?«

Pa je nesrečni Jožko izbruhnil v glasen jok: »Uuu — koščice — uuu — ali imajo breskve — uuu, kake koščice?«

3. O dveh pastirčkih.

Občinski pašnik je bil jako obširen in je ležal kraj hoste. Na pašniku sta pasla dva pastirčka, Tonček in Tinček, in si krajšala čas z igrami.

Pa sta se jima dva vola s pašnika izgubila v hosto, kjer je bilo več sence in manj muh, trave in svežega listja pa tudi dovolj za lačen gobec. In ko sta se pastirčka po igri ozrla za živaljo, izročeno njenemu varstvu: holaj, dveh volov ni bilo nikoder na širnem pašniku, oh, in prav županova sta bila.

Tonček je rekel: »Jeja, jeja, županovih dveh volov ni. Daj, steci v ho-

sto, da ju najdeš; semkaj ju priženi. Jaz bom pa tukajle pazil na drugo žival.«

Tako se je zgodilo. Tinček je stekel v hosto, Tonček je ostal na pašniku in ošteval krave, da niso bolj pazile na županova dva vola.

Potekal je čas pa je zaskrbelo Tončka, kaj da ni Tinčka nazaj iz hoste z voloma. In je nastavil roki na usta in zaklical: »Tinček!«

Tinček se mu je oglasil daleč iz hoste: »Kaj je?«

»Ali si našel vola?«

Pa se mu je odzval Tinček in mu je glas prihajal čuda visoko od tal: »Naka, volov še nimam. Ampak našel sem nekaj drugega. Gnezdo na hrastu in v gnezdu štiri mlade kose: trije so mi ušli, četrtega pa sem skoraj ujel.«

4. Velika skrivnost.

Po naših krajih imajo to vero: če kateri najde gnezdo z mladiči, Bog ne daj tega povedati drugemu v hiši, v hlevu ali pod kakršnim koli stropom. Drugače bi kača prišla nad gnezdo in požrla stara dva in mladiče.

Nemara se je ta vera rodila iz želje, da bi otroci čim manj ugibali o gnezdu; zdi se mi: otroci so gnezdom bolj nevarni kakor kače.

Pa je bil fantek z drugimi šolarčki vred pri prvi spovedi, in ko se je skesano spovedal svojih grehov, dosti jih je šlo na en lot, ga spovednik vpraša: »No, ali si vse povedal? Le dobro pomisli in se spomni, ali še kaj veš?«

Reče fantek: »Nekaj — nekaj bi še vedel, pa tega — tega ne morem zdaj povedati.«

Spovednik se je zavzel, kakšna grozovita pregreha teži tej majhni duši vest, da si ne upa na dan niti v spovednici. Lepo je opomnil fantka, da mora pri spovedi odkritosrečno razodeti prav vse in ne sme čisto nič zamolčati; zato naj se nič ne boji in kar pove — milost božja je velika.

Dejal je fantek: »Saj bi rad povedal, pa tukaj ne morem. Prosim, da greste z menoj venkaj iz cerkve.«

Spovednik ni vedel, kaj naj si misli; svet je hudoben — otroci so včasih čudni, ne vidiš jim v dušo — nič se ne ve. Pa je šel s fantom venkaj pred prag. »No, sedaj pa le odkrito povej, kar še veš.«

Pa je fantek stopil na prste in spovedniku zašepetal na uho: »Za mlade srake vem, v lipi nad kapelico imajo svoje gnezdo. Tega se v cerkvi pod stropom ne sme praviti. In Vas prosim, nikar nič ne povejte drugim.«

Arabska pripovedka.

Štirje trgovci so zbrali tisoč zlatnikov in jih spravili v mošnjo. Nato so šli na kupčijsko potovanje. Dospeli so do nekega vrta. Vstopili so in se lepo zabavali. Mošnjo zlatnikov pa so bili prej izročili čuvarici vrta, naj jo spravi in zopet izroči, kadar se vrnejo vsi štirje. Trgovci so se hoteli v vrtu kopati. Imeli pa niso rjuhe, da bi se po tem obrisali. Vstal je torej eden, češ, da gre k čuvarici po rjuho. Prišedši do nje, ji je rekel: »Daj mi mošnjo!«

Čuvarica je rekla: »Dam ti jo, ako dovolijo tudi ostali trije.« Od tam pa se je videlo do kraja, kjer so sedeli ostali trije kupci. Kupec pri čuvarici je torej zavpil proti onim trem: »No, če mi dati, kar želim!«

Trgovci so soglasno zakričali: »Daj mu!«

Čuvarica mu je tedaj dala mošnjo in kupec je zbežal.

Oni trije pa so čakali in čakali, dokler se niso naveličali. Šli so k čuvarici in ji rekli: »Zakaj mu nisi hotela dati rjuhe?«

»Po rjuhi niti vprašal ni! Hotel je imeti mošnjo. Brez vašega dovoljenja mu je nisem mogla dati.« Ob teh besedah so se trgovci prestrašili. Pograbili so žensko in jo tirali pred sodnika, češ, da niso dali dovoljenja za mošnjo. Sodnik je razsodil, da mora čuvarica mošnjo vrniti.

Uboga žena je vsa zmedena šla proti domu. Pa jo sreča sedemleten deček in jo vpraša, kaj ji je, da je tako žalostna. Povedala mu je svojo nesrečo. Deček pa ji reče: »Daj mi srebrnik pa ti povem, kako se zanesljivo rešiš.« Tako jo ga mu je dala.

»Poslušaj! Vrni se k sodniku in mu povej, da ste se domenili, da vrneš mošnjo, ako bodo navzoči vsi štirje.«

Čuvarica je tekla nazaj k sodniku in mu rekla, kakor ji je bil svetoval deček. Sodnik je dal poklicati tiste tri trgovce in jih vprašal, ali je pogoj, da morajo biti pri oddaji mošnje navzoči vsi štirje, resničen. Rekli so, da je res tako.

Takrat je pa sodnik dejal: »Pojdite torej in poiščite še četrtega. Potem prejmete svojo mošnjo zlatnikov.«

Tako je bila čuvarica rešena sitnosti.

Prodajalka sadja v Trstu.

Trije kraljički, zviti tički.

Nekje visoko gori na Gorjancih ki pi črno pečevje. Med pečevjem se pa širi cvetnik, prav majhen vrtec, ves poln najlepših in najblagodušnejših rožic. To pečevje se težko najde, še težje pa se pride čezenj v čudoviti vrtec. In to je dobro. Kdorkoli je še zablodil v cvetnik, zamaknila in prevzela ga je krasota in dišava rožic tako neskončno, da je nehal misliti na jed in pijačo, na spanje in tudi na povratek in je poginil, ne čuteč nobene boli od predolgega bdenja in stradanja. Blagor pa tistemu, ki dobi po sreči ali naključju kak cvet teh plemenitih rožic. Ako se ženi, naj ga देने svoji nevesti v venec in živel bo z njo v krščanski spravi in ljubezni do groba. Že eno samo peresce utolaži zakonsko združbo, ako se položi razprtima zakoncema pod zgjavje. Kdor nosi tak cvet s seboj, ne obhaja ga nobena jeza in nobena žalost, ne preмага ga noben sovražnik, ne predere nobena krogla. Zdaj pa čujmo kratko povest o tem gorjanskem cvetniku, ki mu ne najdemo para pod božjim solncem!

Vlah Elija je bil jako pošten in bogoslužen mož. Ko je sinove pooženil, hčere poomožil, dolgove poplačal in vse zamere poravnal, je pustil domačijo in se preselil na Gorjance, da bi brez zmotnjave Boga častil in se pripravljal za srečno smrt. Med črnim pečevjem sredi trnja, osata in kopriv si je postavil hišico, ki je imela ravno dosti prostora zanj in za prijazno kozo, ki jo je vzel s seboj za tovarišijo in da ga hrani s svojim mlekom. Razen mleka je užival zdrave gorjanske zeli in korenine, žejo si je pa gasil z mrzlo studenčino, izvirajočo izpod pečevja. O tej hrani in pijači je živel pobožni puščavnik veliko let v vednem zdravju in veselju. V samoti ga ni nihče motil. Kraj ni mogel človeka mikati: bil je tako odljuden, goj in pust, da se ga je popotnik že oddaleč ustrašil. Pa niti Eliji se ni po ljudeh nič tožilo. Trikrat v letu: pred boži-

čem, pred Veliko nočjo in pred sv. Elijo je prišel k njemu sin in mu prinesel čutaro sladkega vivodincea. Razen nje ga ni videl nikoli žive duše, pozabil je svet, kakor je svet pozabil njega.

V viharni noči, ko se je ravno ulegel, potrkala sta na vrata dva popotnika, dva bolna romarja. Elija jima je odprl in ju peljal v tesno kočico. Prelepo sta ga prosila, da bi jima dal prenočišče in tudi, če mu je moči, kako dobro jed in pijačo, da ne pogineta od truda, glada in bolezni. Mlajši popotnik še veli z otožnim glasom: »Romarjem se godi dandanašnji slabo. Prihajava iz svete dežele iz Nazareta in sva zdaj na potu v Marijino Celje, ali moči naju zapuščajo, morala bova tukaj umreti, ako se naju ne usmilita Bog in ti, častiti stavec! Po morju sva se vozila srečno. Mornarji so dobri ljudje, dali so nama drage volje vse, kar so sami imeli. Zapustivši ladjo sva hodila več dni po primorju. Primorci so bogati trgovci, ali skope duše. Brez plačila naju niso hoteli ne nasititi, ne voziti. Lačna in trudna sva prišla v Brod. Brojanci so dobri ljudje, ali sirote. Pomagali bi nama radi, ali niso imeli kruha niti zase, nikar za druge. Bog jim stokrat povrni blago voljo! Onemogla od lakote in bolna od hudega pota dospela sva bolj mrtva nego živa v Kočevje. Kočevska gospoda je hudobna in beraška. Siromaku ne bi dala ni skorjice kruha, ko bi kruha tudi kaj imela. Ali udarila jo bo strašno šiba božja, in takrat se bo pokesala, pa bo prepozno. Sam Bog je storil čudež in nama podaril toliko jarkosti, da sva priromala do tvojega stanovanja.«

Pobožnemu Eliju se udero solze, ko sliši toliko bridkost in revščino. Postregel je popotnikoma bolje, nego sam sebi o največjih praznikih. Speskel jima je svojo preljubo kozo in postavil prednja tudi čutaro sladkega vivodincea, ki jo je bil komaj načel. Romarja sta jedla in pila, in sta se okrepčala, zahvalila sta prelepo svo-

jega dobrotnika in sladko zaspala v njegovi postelji. Tudi puščavnik je spal sladko in dolgo na trdih tleh, kakor še nikoli ne, odkar je prebival na Gorjancih. V sanjah sta se mu prikazala sam Bog Jezus Kristus in njegov premili učenec sv. Peter. Kristus ga je prijel za roko in mu rekel: »Pogostil si svojega Stvarnika in Odrešenika in z njim velikega apostola sv. Petra. Za to dobroto ti ne bodeva dala denarjev, ki jih niti ne želiš niti ne potrebuješ. Dajeva ti boljše povračilo; za ta svet svoj blagoslov, za oni svet svoj nebeški raj.«

Ko se Elija prebudi, sta bila popotnika že odšla, pustivši mu ves svoj božji blagoslov. Zdaj se ni čutil več starega in slabega: bil je zopet mlad in krepak, kakor kak štiriindvajsetleten mladenič. Grda kočica je izginila in se izpremenila v prijazno belo kapelico. Puščavniku ni bilo treba žalovati ne po kozi, ne po vinu. Ko je izpil svojo skledico mleka, se mu je napolnila precej z drugim, mnogo slajšim mlekom, nego mu ga je dajala koza, in tako je živel odslej brez truda in brige, kako bi jo prehranil v svoji nerodoviti puščavi. Ko je prizdignil čutaro, je bila polna, in kakor v skledi mleka tudi v nji nikdar ni izmanjkalo vina in to vino je bilo še mnogo bolj prijetno in dišeče, nego tolikanj slo-

veči vividinec. Okoli žalostne kolibe so se poprej gonili grabljivi kragulji in jastrebi, zdaj so pa prepevali okoli vesele kapelice neznani ptički s tako milim glasom, da se jih Elija ni mogel naslušati. Trnje, osat in koprive so se nekam izgubile iz obližja puščavnikovega doma, mesto njih je narastel ponoči cvetnik, kakršnega noben grad ni imel, ves obsajen z nebeškimi rožicami, da takega čuda še nobeno človeško oko ni videlo. V studencu pod pečevjem je tekla bistra voda kakor prej, ali zdaj so mrgolele in se igrale po nji zlate ribice, ki so pozdravljale puščavnika z radostnim pluskanjem in celo s človeškim glasom. V tem prekrasnem zemeljskem rajju je živel pomlajen Vlah Elija v sveti molitvi in radosti še celih sto let. Nadlegovala ga ni nikoli več ne bolezen, ne starost. Umrl je lahko in sladko, ker je vedel, da ga čaka na onem svetu še veliko večje veselje, nego ga je užival po Kristusovem blagoslovu že na zemlji, ki ni bila zanj kakor za druge dolina solz. Bela kapelica, ki je toliko let v njej prebival in Bogu služil, se je zdavna porušila; tudi neznane ptice in zlate ribice so brez sledu izginile; edini cvetnik je ostal in spričuje še današnji božje povračilo, ki pride dobremu človeku včasih že na tem svetu, gotovo pa onkraj groba.

ZGODOVINSKE DROBTINICE.

Ženitvanjske šege na Tolminskem.

Po Tolminskem so se nekdanje stare, domače navade še do pred vojne precej čiste ohranile. Prav zanimive so **ženitvanjske** navade. Dan pred svatbo gredo po nevestino balo; fantje iz nevestine vasi branijo odpeljati voz toliko časa, dokler se ženinovi prijatelji ne odkupijo. Na dan poroke se svatje zbero na ženinovem domu. Po dobrem zajtrku gredo po nevesto, da jo odpeljejo v cerkev. »Starešina«, ki vso svatbo ureja (nekak obrednik), »balarca«, ki skrbi, da se nevestina oprema lepo spravi na pro-

stor, »tovariš«, ženinov drug, in »družica«, nevestina spremljevalka, in vsi svatje gredo v pari z godci k poroki. Ko pridejo iz cerkve, se v krčmi ustavijo in pijo »števanke« (Stehwein) t. j. kozarec vina stojè, in ponujajo vsem mimoidočim pit. Ko pridejo domov, najdejo hišna vrata zaprta. Trkajo, trkajo, dokler se od znotraj ne oglasè: »Kdo je?« — »Prijatelj!« — »Spričajte!« Tedaj potegne kdo od svatov kako pismo in ga pod pragom porine noter. Pismo pa ni pravo in tako se nekaj časa pričkajo, dokler se par prebrisanim svatom ne posreči od

zadaj priti v hišo. Tedaj odpro vrata in prične se vesela in bučna »južina« (kosilo), pri kateri se ne manjka »šeškarjev«, nepovabljenih gostov, ki pa so prav dobro postreženi. Škoda, zlasti za šeškarje, da lepih, starih navad ni več.

Najstarejša cerkev na Tolminskem.

Najstarejša cerkev (iz 11. stoletja) na Tolminskem je bržda cerkev sv. Danijela na Volčanskem polju. Cerkev so sezidali tukaj, da bi Tolminci, ki so še bili brez cerkve, bližje imeli v hram božji. Volčanska fara je menda segala preko gora celo do Bohinja. Od tam so nosili mrlične v Volče zakopavat. Kdor je umrl pozimi, so ga obesili v dimnik in posušili do spomladi. Volčanski mežnar je pa hodil vsako soboto celo na Pečine zvonit zdravomarijo.

Najstarejše duhovnije na Goriškem.

Najstarejša duhovnija je v Ogleju. Ustanovil jo je bajè okoli l. 63. po Kr. evangelist sv. Marko in razširil njegov naslednik in zavetnik naše družbe sv. Mohor. Duhovnije v Kanalski dolini so skoraj vse iz 13. stoletja; iz teh časov, pravi kronika, so tudi fare v Cerknem, Komnu, Mirnu, Dornbergu in Bovcu. Solkanska fara, h kateri je prvotno pripadala tudi Gorica, se je ustanovila že v 11. stoletja.

Briška prestolica Biljana.

Središče Brd je Biljana ali Biana kot se piše na starih pergamentih. Omenja se prvič okoli l. 1480. V Biljani je bilo dolgo časa tudi cerkveno središče vseh Brd. Tu so imele sedež razne cerkvene bratovščine.

Matija Majar Ziljski je objavil v svoji »Pesmarici cerkveni«, tiskani v Celovcu l. 1846., staro briško pesem, ki v drugi kitici omenja te bratovščine:

»Srečna je le fara ta,
ki bratovščino lepo 'ma,
kakor v fari bianski,
per ljubi devici Marii.«

Trdnjava Šmartno.

Briška trdnjava je pa bilo ves srednji vek Šmartno, vrh strmega brega. Še pred osemdesetimi leti je bilo okolj in okolj obzidano ter je imelo na vseh štirih oglih močne stolpe. Eden je še dobro ohranjen. V 16. stoletju so Benečani pod Alojzjem Delfinom Šmartno oblegali, pa ga niso mogli vzeti. Zanimivo je še to, da je vsak stolp ena izmed bližnjih večjih sosesk morala braniti. Tudi Medanci so imeli pravico do enega stolpa, kot se bere v urbarjih medanske fare iz l. 1673.

Iz turških časov.

Naše kraje so grozoviti Turki večkrat z ognjem in mečem obiskavali. Bolj malo je znano, da so požgali okoli l. 1481. tudi cerkev sv. Gregorja v Štanjelu na Krasu. Ta cerkvica, ki je do nedavnega stala na pokopališču, je bila posvečena komaj l. 1464. Iz starih listin se tudi zve, da so romarji nekoč hodili sem po odpustke, naklonjene tej cerkvi od rimskih papežev.

Iz kraške zgodovine.

Četrte ure od Sežane leži v prijazni dolinici vasica Šmarje. Prvi vaščani so bili: Šuber, Jerebar in Španž. Priselili so se neki iz »Trnovc« med Sežano in Repentabrom. Ondi se še poznajo sledovi hiš. Šmarska podružna cerkev je »Mati božja v Leskovju« iz 16. stoletja. Posvetil jo je tržaški škof Bonomo, ko se je todi širila Lutrova vera. Nad 200 let je bila tu znamenita božja pot. Ob prihodu Francozov so pa njeni oskrbovalci kapucini pobegnili v Sv. Križ pri Ajdovščini. Ostanki samostana se še poznajo na »Poljanovem vrtu«. Pravijo, da je veliki zvon vlit iz treh polovnjakov »evangaric« (dvajset), ki jih je darovala neka pobožna grofica. Pred cerkvijo se košata orjaški lipi »Zora« in »Večernica«, stari baje poldrug tisoč let.

Sv. Anton Padovanski v naši domačiji.

Leta 1227. so frančiškani izvolili Antona za predstojnika emilijske pokrajine, v katero so spadale tudi Goriška,

Trst in Istra. Vneti redovnik je prepotoval tudi te dežele ter ustanovil samostana v Gemoni in v Gorici. Videmčani so ga sprejeli s kamenjem. Trst in Milje je obiskal l. 1229. Goriški grof Majnhard III. je sv. Antona povabil v Gorico pridigat ter mu podaril zemljišče za cerkev in samostan. To se je zgodilo leta 1229., dve leti pred svetnikovo smrtjo.

Landerska cerkev.

Jako stara je cerkev sv. Ivana Krstjana nad Landerjem ob Nadiži. Sezidana je v sloveči Landerski jami. Listina, ki jo je okoli l. septembra l. 888. izdal longobardski kralj Berengar, pravi, da je ta kralj podelil dijakonu Feliksu cerkev sv. Ivana v Landerju

z Landerjem vred, potem streho imenovane cerkve ter polja na meji proti vasi Brišče. »Streha cerkve« je zemlja nad Landersko jamo. Ta listina priča, da je sloveče svetišče beneških Slovencev stalo že pred več ko 1000 leti.

Štiristoletnica mesta Sv. Križa.

Sv. Križ se prvič imenuje v neki listini l. 1252. Ko je grozila turška nevarnost, je dal zadnji goriški grof Leonart sezidati l. 1482. v Sv. Križu obrambni stolp. Cesar Ferdinand I. je 15. januarja 1532. povzdignil Sv. Križ v mesto. Mesto je dobilo grb, smelo si je voliti sodnike, meščani so smeli postati obrtniki ali trgovci. Drugo leto bo torej 400 let, odkar je Sveti Križ prišel do mestnega pečata.

POTREBE KATOLIŠKIH MISIJONOV.

DR. MIROSLAV BRUMAT.

Napočila je misijonska ura. Treba je napeti vse sile, da Cerkev pridobi čim več poganskih duš, preden jih zagrabijo številni grabežljivi volkovi.

Spričo velikanske množice poganskih narodov bi bilo treba za uspešno in urno širjenje sv. vere kakih 100.000 misijonarjev, 300.000 misijonskih sester in 200.000 katehetov-lajikov. Polovica teh misijonarjev bi skrbela za ohranitev katoliških postojank, za šole in semenišča, druga polovica bi pa širila evangelij med pogani. Enako bi lahko kar dve tretjini katehetov mogli posvetiti vso svojo skrb spreobračanju nevernikov. Sestre bi pa pomnožile svoje bolnišnice, sirotišnice, najdenišnice, hiralnice in druge dobrodelné ustanove. Tako bi moralo biti, a kako je v resnici?

V poganskih deželah deluje sedaj samo 12.605 duhovnikov in 4.887 redovnih bratov, 26.936 sester in 73.828 pomočnikov. Če vse seštejemo, dobimo celotno število 118.256 oseb, ki posvečajo svojo skrb poganskim deželam. V velikih in malih semeniščih se danes pripravlja na misijonsko delo okrog 9.971 gojencev.

Poleg tega moramo še dodati, da je komaj tretjina omenjenih misijonarjev zaposlena s strogo misijonskim delom. Tako je n. pr. v Aziji 8.155 misijonarjev. Ti morajo dušno oskrbovati 7,365.309 vernikov, med njimi 677.460 katehumenov, t. j. takih, ki se pripravljajo na sv. krst, raztresenih po vsem tem prostranem delu sveta. Skoraj 7 milijonov azijskih kristjanov je brez stalnih dušnih pastirjev. Omenjeni misijonarji morajo nadalje oskrbovati 201 semenišče, 26.329 cerkva in kapel, skrbeti za 257 lajiških redovnih hiš, 827 samostanov, 15.807 šol za verski pouk, 9.323 ljudskih šol, 156 obrtnih šol, 647 višjih šol in 8 vseučilišč. Nadalje imajo še nad 1.796 sirotišč, 250 bolnišnic in 927 drugih dobrodelnih zavodov.

Prav žalostno je, če pomislimo, da je komaj 4.000 misijonarjev duhovnikov, ki morejo posvetiti svojo skrb poučevanju in spreobračanju pogonov.

Prav živo bomo čutili veliko pomanjkanje misijonarjev, ako primerjamo njihovo število s številom duhovnikov, ki skrbе za katoliške de-

žele. Evropa ima približno 300.000 duhovnikov. Azija, ki je več ko štirikrat tako velika, pa le 8.155. Afrika je trikrat tako velika in ima le 2.769 duhovnikov. Oceanija je skoro tako prostrana ko Evropa in ima samo 467 duhovnikov. Belgija ima za 6 milijonov prebivalcev 30.000 duhovnikov. Kitajska pa, ki je skoro tako velika ko cela Evropa in šteje dvanajstkrat toliko prebivalcev kot Italija, ima le 2.347 duhovnikov. — Milanska škofija sama ima več duhovnikov ko cela Afrika.

V Evropi pride na vsakega duhovnika 1000 prebivalcev, med njimi 10 nevernikov, v Italiji ima celo vsakih 570 katoličanov enega duhovnika. Kako vse drugače je v misijonih! V Indiji n. pr. pride na vsakega misijonarja 860 kristjanov in 180.000 pogonov.

Velikansko je misijonsko polje in mnogo prepičlo število delavcev. Pa vendar stalno narašča število katoličanov v poganskih deželah. V Afriki n. pr. je bilo v prvi četrtini preteklega stoletja komaj 40 tisoč katoličanov. Zdaj jih je nad 4 milijone. V Kitajski

dobiva Cerkev vsako leto povprečno 100.000 novih vernikov. Od l. 1918.—1923. je zrastle število katoličanov v misijonskih deželah za 2.318.589. To je v petih letih skoro 2 milijona in pol. To je uspeh! Toda koliko stoletij dela bo še treba na ta način, preden se spreobrne k edino zveličavni veri več ko ena milijarda nevernikov? In kdo nam zagotovi, da se bo v tej meri nadaljevalo misijonsko delo, ako zanemarimo sedanji važni trenutek in medtem zasedejo naše postojanke učitelji zmot?

Če pomislimo, kako razveseljiv bi bil napredek krščanstva v misijonskih deželah v tem srečnem trenutku, ako bi katoličani hoteli vsaj desetkrat toliko storiti za misijone kot store danes, lahko razumemo Jezusovega namestnika v Rimu in vse goreče katoliške apostole, ki tako nujno in neprestano vabijo vse katoličane k misijonskemu sodelovanju.

* * *

(Opozarjamo na zanimivo knjižico »Misijonske zornice«, ki je letos izšla v Gorici. Spisal jo je dr. M. Brumat.)

Jezušček, tam gori
v svojem zlatem dvori
sveti križ držiš,
z angelci sediš.

Prve hlače nosim
in klečé te prosim
zdravja svoji mami,
ki me zjutraj drami,
češe in umiva
ter mi srajčko šiva,
sladkih jabolk reže,
rada s kruhom streže,
mleka piti daje,
da ga še ostaje.

Fran Levstik.

GOSPODINJE, IZKUŠNJA UČI!

Belo perilo. Če hočeš imeti snežno belo perilo, moraš paziti, da ga izpereš do prav čiste vode. Tako perilo zelo prijetno diši. Če se milnica težko izpira, polij perilo z vročo vodo. Neizprano perilo ima neprijeten duh, zlasti ko ga oblečemo in ko se na životu segreje. Tako perilo ima tudi rumenkasto barvo. Perilo rahlo ovijaj, da se ti ne trga, bolj tenko ali čipkasto zavij v čisto cunjjo in počasi iztiskaj vodo iz njega.

Preležano perilo ali pa slabo oprano zgubi prvotno belo barvo; če hočeš, da jo zopet pridobi, ga obeli na solncu. Razgrni mokro perilo na čisto travo: ko se posuši, ga zopet zmoči v vodi (še bolje v milnici!) in razgrni; — to ponavljaj večkrat. Pozimi lahko obeliš perilo, če ga pustiš, da zmrzne. Seveda moraš s takim perilom zelo previdno ravnati.

Bolhe uničimo! Paziti moraš, da pogostokrat pometaš, ker v prahu se bolhe rade skrivajo, gnezdiijo pa najraje v lesenem podu v špranjah. Zato pomivaj tla z vodo, kateri si primesšala 3 žlice lizola. To ponavljaj več dni zaporedoma. Da se ti lizol bolje raztopi, vrzi ga najprej v malo tople vode.

Cilindri pri svetilkah pogostokrat pokajo; da to preprečiš, dahni v cylinder, preden prižgeš svetilko.

Krtačo očistiš, ako postaviš plast, ki je zamazana, v mlačno vodo, v kateri si raztopila nekoliko sode, ali pa salmijaka (1 del salmijaka, 8 delov vode). Pusti krtačo nekaj časa v tej raztopini; potem jo preplakni z vodo. Zamazane česalnike očistimo ravnostako.

Limonove in pomaračne lupine lahko shraniš, če jih dobro posušiš in nato dobro zamaši v steklenico. Preden jih uporabljaš, jih stolci v prah.

Moške hlače, zamazane od prahu in maščobe, očistiš takole: V pol litra vode vlij eno osminko litra jesiha in dve jedilni žlici salmijaka. V to te-

kočino namakaj krtačo in večkrat vleci po madežih. Še vlažne zlikaj. Tako očisti tudi ovratnike pri suknjah.

Na mokra tla v poribani sobi ne polagaj časopisnega papirja, ker črna tiskovna barva pusti na vlažnih tleh motne madeže. Raje uporabljaš zato čisto žakljevino ali bel papir.

Okvir pri štedilniku rad zarjavi. Da to preprečiš, namaži ga z mastno krpo.

Petrolejka. Neprijetno je, bivati v sobi, kjer diši po petrolejki. Če hočeš to preprečiti, namoči novi stenj v močnem vinskem kislu; s tem dosežeš, da se stenj ne bo kadil. Če hočeš, da ti pogori malo petroleja in da je plamen svetel, dodaj na en liter petroleja 4 grame terpentinovnega olja in 2 grama kafe. Ne privijaj svetilke, ker s tem ne prištediš nič na petroleju, le steklo začrni.

Če se ti razlije petrolej in še vedno gori, polij ga z mlekom ali pa vrzi nanj plahto, dobro je tudi, če ga posuješ s pepelom.

Pranje volnenega in svilenega blaga. Ko pereš temno volneno obleko, moraš zelo paziti, da je ne pokvariš. Najbolje, da uporabljaš pri finih volnenih oblekah, zlasti pri moških, kvilajevo skorjo (treske, dobiš v vsaki drogeriji). Na večer pred pranjem vlij 10 litrov vode na $\frac{1}{2}$ kg skorje, drugi dan skorjo prekuhaj v isti vodi in nato odcedi. Nekaj tekočine odlij, da v njej izpereš najprej madeže, ostali pa dodaj nekaj mrzle vode. Bolje je, da preden namočiš celo obleko, s šibico stepiš tekočino, da se bo penila. Ko je še mlačna, deni vanjo obleko. Ko jo dobro izčistiš, jo izperi v mlačni vodi prav dobro, nato jo prav rahlo ovij in obesi v senčen kraj na veter, da se kmalu posuši. Če je obleka barvana, prideni vodi, v kateri izpiraš, $\frac{1}{4}$ litra kisa. Kvilajevo skorjo uporabljaš samo za temne obleke. Po uporabi skorjo lahko posušiš in drugič zopet rabiš, toda le za polovično količino vode.

Svetle volnene obleke pa peri v fiziolozi vodi. Skuhaj v 5 litrih vode en kilogram belega fižola brez soli. Vodo odcedi in še mlačno uporabi za pranje. Izperi v čisti mlačni in nato v mrzli vodi.

Svilene obleke peri v fiziolozi ali pa otrobni vodi. Na pet litrov vode deni $\frac{1}{2}$ kg pšeničnih otrobov. Kuhaj dve uri, odcedi in v hladni tekočini izperi svileno obleko. Če je obleka barvana, dodaj pri izpranju malo kisa. Ovijaj prav rahlo in posuši jo med dvema rjuhama; še vlažno zlikaj narobe. — Prav fino svilo čistimo z bencino in je ne likamo.

Steklenice čistimo lahko z lugom, s pepelom, s sodo, z jajčnimi lupinami, s peskom, z žaganjem, z jesihom, s suho zemljo in s kislim zeljem. — Če je steklenica mastna od olja, očisti jo najprej s pivnikom, ki popije maščobo.

Okvirje, zaprašene in od muh uma-

zane, odrgni nalahko z narezano čebulo, ki jo pomakaj v špirit.

Šipe in zrcalo lepo očistiš, ako jih drgneš najprej z mokrim, nato s suhim časopisnim papirjem. Zelo lepo se očistijo tudi z vodo, kateri si dodala malo špirta. Potem pa vedno vzemi volneno krpo in odrgni šipe, da se bodo lepo svetile. Če so šipe na solncu, jih nikar ne peri, ker dobijo pri tem madeže. Zrcalo peri previdno z vodo, kateri si dodala špirit. Odrgni ga nato z volneno krpo.

Usnjate torbice osnažimo z mlekom in terpentinom ali pa tudi, če drgnemo torbico s čebulo. Ko so madeži izginili, odrgni torbico s suknenno krpo, da se bo zopet svetila.

Zmrznjena jajca. Zmrznjeno jajce počí, zato ga moraš kmalu porabiti. Položi ga prej v mrzlo vodo, jajce se bo otalilo in razpoka se bo zopet stisnila.

GOSPODARSTVO.

SUŠA JE VZELA...

Širok pas naše dežele je močno podvržena suši. V petih letih je navadno trikrat suša. S tem moramo računati in zato mora kmetovalec gojiti take poljske rastline, ki suši utečejo. Sem spadajo predvsem zgodnje vrste pšenice, ki redno dozore prej, kot jih more suša stisniti.

Sejanje pšenice se danes v Italiji izplača, ker je domači pridelek pšenice zavarovan pred inozemsko konkurenco z visoko zaščitno carino (od 19. avgusta 1931 naprej 75 lir na kvintal). Četudi bi cena pšenici v inozemstvu padla na nič, bo vredna v tuzemstvu vsaj 75 lir, kar ni ravno malo, posebno v sedanjih skromnih časih.

Kot rečeno, je treba v sušnih predelih sejati zgodnje vrste pšenice, kot so »Ardito«, »Villa Glori«, »Mentana«, »Edda«, »Damiano Chiesa«, itd. Kdor ima močno, rodovitno zemljo, naj seje »Ardito« in »Villa Glori«, kdor pa ima peščeno, manj rodovitno zemljo, temu se priporoča predvsem »Mentana«, ki ima tudi to veliko prednost, da je ni treba sejati ravno okotbra, temveč jo lahko sejemo še tudi januarja, seveda, če vreme dopušča. Z »Mentano« prav lahko tudi podsejemo še koncem januarja vsa prazna mesta na s pšenico posejanih njivah. Seveda če je vsejana na njivi kaka druga vrsta in »Mentana«, ne smemo rabiti dobljenega pridelka za prihodno setev.

Kaj pa z »Gentil rosso« in »Cologno 12«? »Gentil rosso« ima danes vse polno podvrst, za naše kraje pa je najprimernejša št. 96 (Inal-

lettibile), ki da velik pridelek, visoko slamo in ne poleže. Zalibog je nekoliko bolj pozna, kot so zgoraj imenovane vrste. Isto velja tudi za vrsto »Cologno 12«. Slednji dve vrsti sta primernejši za kraje, ki niso tako sušni ali kjer nimajo stalne navade, saditi činkvanti na pšenično strnišče. Obe vrsti sta torej prav dobri za Tolminko in Postojnščino, ne odgovarjata pa popolnoma za Kras, Vipavsko dolino in Brda, četudi imata obe vrsti tudi tu svoje prijatelje.

Kaj pa domače vrste? Niso vse domače stvari za v koš, in ni vedno tuje najboljše. Pri pšenici pa ni tako. Mnogi in mnogi poskusi z zgoraj imenovanimi odbranimi vrstami pšenice so pokazali, da dajo tudi v naši deželi pridelke, kot jih domača pšenica nikdar ne da. Seveda potrebujejo nove vrste nekaj več nege kot domača vrsta, zato pa je pridelek tudi tem višji in večkrat dvojen, če ne še več. Seveda je treba tudi paziti, odkod se dobi seme. Če je rastla blizu »Mentane« vrsta »Villa Glori«, ne bo pridelka ne ene re druge prav dober za seme, ker se vrsti križati. Če hočeš imeti dobro seme, moraš sejati pridelek iz take njive, kjer ni bilo v bližini nobene druge pšenice.

PAZI NA PRAZNE SODE!

Nepravilno ravnanje s praznimi sodi je krivo, da dobi vino duh po plesnobi ali vsaj po posodi, kar je pravzaprav znamenje plesnobe.

Takoj ko izprazniš sod, ga dobro operi, češ tudi le z navadno mrzlo vodo. Potem naj se

sod odcedi in v senci par dni suši. Nato ga zažveplaj — na vsak hl sodove vsebine vzemi po pol žveplena trakca — in zabij.

Žveplanje moraš ponoviti vsaka dva meseca.

PLAČEVANJE MLEKA.

Med raznimi mleki je velika razlika. Nekatere krave dajejo mleko le z 3 odstotki maščobe, druge ga pa dajejo z 5 odstotki in več (krave angleške pasme Jersey dajejo mleko celo s 7 odstotki maščobe). Čimbolj mastno je mleko, tem več je vredno za prehrano, posebno pa za izdelavo masla, ki je v bistvu le maščoba s približno 1.5 odstotki vode. Iz 100 kg mleka s 3 odstotki maščobe dobimo 3.4 kg masla, iz iste količine mleka s 5 odstotki pa 5.8 kg. Iz tega sledi, da je za maslarstvo mleko tem več vredno, čim mastnejše je. Zato pa je tudi pravično, da se mastnejše mleko dražje plačuje.

Plačevanje mleka po maščobi pa ima še drugo dobro stran, in sicer vpliva zelo ugodno na napredek v živinoreji. Če vidi živinorejec, da daje njegova krava slabo mleko, bo tako kravo izločil in si nabavil drugo ter skrbno pazil, da bo doma vzgojil teleta takih krav, ki dajejo mastno mleko. Pri živinoreji se pa itak največ zasluži, če se doma vzrejajo teleta.

Če pa hoče mlekarna (ali kdo drugi) plačevati mleko po maščobi, mora imeti dobro pripravo, ki pravilno določa odstotek maščobe. V tem oziru poznamo danes več priprav, v Italiji pa sta uvedeni predvsem dve, in sicer Gerberjev sistem, ki dela na podlagi žveplene kisline in amilnega alkohola, ter Hoybergov sistem, ki dela le z eno tekočino.

Ker delata oba sistema enako dobro, se mora mlekarna odločiti za tistega, ki dela ceneje in hitreje. Glede hitrosti ima Hoybergov sistem vsekakor prednost, ker se lahko v kratkem času napravi cel kup preizkušenj, dočim se v istem času z Gerberjem napravi komaj toliko poizkušenj, kolikor ima centrifuga lončkov. Priprave same stanejo za Hoybergov sistem precej manj kot za Gerberjev, a strošek za eno preizkušnjo zavisi predvsem od cene tekočin. Na splošno lahko rečemo, da je za naše razmere primernejši Hoybergov sistem.

Naj vpeljejo mlekarno ta ali drugi sistem, dobro napravijo, če le vpeljejo merjenje maščobe. Tako bodo izločile marsikateri prepričan kar je glavno: vsak bo dobil svoje mleko plačano bolj po pravici.

BARVANJE ČRNEGA VINA.

Večkrat se zgodi, da noče kupec vzeti črnega vina, ker ima premalo barve, ker je premalo črno. Takemu vinu lahko odpomoremo, če mu dodamo barve.

Za barvanje takega vina imamo dve barvi, in sicer prah (rdeči bordò) in pravo vinsko barvilo ali enocijanino.

Kdor hoče barvati črno vino za domačo rabo, lahko rabi barvo v prahu (bordò), za prodajo vina pa je ta barva prepovedana. Kdor hoče barvati črno vino in potem vino prodati,

mora rabiti enocijanino ali pravo vinsko barvo, katero pridobivajo na poseben način iz lupin črnega grozdja. Zakon je v tem oziru zelo strog in če je kdo barval vino z drugim sredstvom in ne z enocijanino ter to vino prodal, mu oblast zarubi barvano vino, sodnija pa ga še kaznuje z denarno globo; razen tega mora prestopnik na lastne stroške potem priobčiti v dveh listih obsodbo, kar stane tudi par sto lir.

Zato dodajte črnemu vinu za prodajo le pravo vinske barve, to je enocijanine.

REZANICA.

Rezanica je na mestu, če hočemo pokrmiti živini tako krmo, katere živina ne mara. Sem spada predvsem slama, katero premešamo z drugo boljšo krmo in napravimo iz zmesi rezanico. Dobre in všečne krme ne kaže nikdar spreminjati v rezanico, ker žival rezanice ne prebavi nikdar tako dobro kot navadno krmo, katero z zobmi pregrize in dobro oslini. Krma pa mora priti dobro oslinjena v živalski želodec, ker je ta drugače ne more dobro prebaviti. Zato tudi ne kaže napraviti prekratke rezanice, ker tako žival kar požira in je ne oslini dovolj. Rezanica bodi navadno nad 10 cm dolga.

PISKAVOST ČREŠENJ.

Črešnjava muha (rhagoletis cerasi) povzroča vsako leto večjo škodo, ker napada črešnjevi sad. Zgodili so se slučajni, da so Nemci in Angleži zavrnilo vagonске pošiljatve naših črešenj, ker so našli par plodov črvivih.

Proti črvivosti črešenj se borimo tako-le: 9 litrov vode zmešamo z 1 litrom »Dachicida Berlese« in v tej mešanici omočimo šop kosmatih vejic, katere potem privežemo sredi črešnjevga drevesa na kakšno vejo. Črešnjava muha se bo ogibala takega drevesa in sad ne bo piškav.

To sredstvo pa je le odvrtačno in muh ne pobije. Če pa muha ne bo mogla znesti jajčec na tem drevesu, jih bo na onem. Zato bi črešnjevemu muho uničili le, če bi vsi lastniki črešnjevih dreves navezali na svoje črešnje v »Dachicida Berlese« namočene šope kosmatih vejic.

PISKAV FIZOL, GRAH, PISKAVO ŽITO.

Proti škodljivcem, ki piškavijo zgoraj imenovane pridelke, je najboljšo sredstvo ogljikov sulfur (solfuro di carbonio), ki pa ni hud strup le za živalske škodljivce, temveč tudi za ljudi. Zato je treba paziti, kako ga rabimo. Ravnamo pa takole:

Pridelek spravimo v zaboj. Vrhu kupa žita postavimo kozarec z ogljikovim sulfurom, in sicer vzamemo po 150 gramov sulfura na vsak kubični meter prostornine v zaboj. Zaboj pokrijemo in pustimo pri miru skozi 24 do 48 ur. Potem vzamemo žito iz zaboja in ga na zraku dobro pretresemo, da izgine vsak plin.

Ogljikov sulfur se rad vname. Zato naj nihče ne pride v bližino ne s cigareto ne z lučjo. V prostoru, kjer je zaboj, in tudi v prostoru pod zabojem naj ne bo žive duše, in tudi ne živali.

PERUTNINARSTVO.

Kokoš pasme Lenghorn — najboljša jajčarica.

Snežnobela kokoš »Lenghorn« je pravzaprav livornska kokoš. Iz Italije so jo vpeljali v Ameriko, tam so to pasmo dolgo let boljševali ter jo pod zgornjim imenom razširili po svetu. Mi ji pravimo »snežnica«, ker je bela kakor sneg. Po mnenju svetovnih perutninarjev je kokoš te izbrane čistokrvne pasme najboljša jajčarica. Znese letno 200 do 280 jajc. Jajca so lepo oblikovana, snežno bele barve. Težka so nad 60 gramov ter po kakovosti boljša od drugih, radi česar so jako priljubljena. Lenghornica je skromna kokoš, s pridnim brskanjem se v veliki meri sama prehrani, ljubi zelenjavo, zato potrebuje manj žitne hrane. Vztraja pri vsakem podnebnju ter nese jajca tudi v hudi zimi, četudi mora radi snega prezimiti po večini v kurniku.

Njena jajca postanejo pri kotenju močno krhka ter jih mladiči prav lahko navrtajo in razpolovičijo. Petelini so dobri plemenjaki. Ako je v kurniku zadostno število petelinov — na vsakih 10 do 15 kokoši 1 petelin — se navadno izvali 90 do 100% podloženih (nasajenih) jajc.

Piščeta se prav kmalu porastejo s perjem ter so zelo odporna. Rastejo jako hitro. Mlade kokoši začnejo nesti že v 5—6 mesecu. Kokoši skoraj vseh drugih pasem začnejo nesti šele po 7—8 mesecih. Lenghornica nam do takrat da že 40 do 50 jajc.

Petelin doseže težo $2\frac{1}{2}$ do 3 kg, kokoš 2 do $2\frac{1}{2}$ kg.

Znaki prave čistokrvne lenghornske pasme so sledeči: Snežnobela barva, svetlorumene nosge in kljun, ognjenordeč in globoko nazobčan visok greben, ki je pri kokoši povešen, da ji skoraj zakriva eno oko, petelinu pa stoji poskoncu. Rep kokoši je visok in lopatast, petelinu ga krase bogata srpasta peresa. Kokoš je lepe postave, po velikosti enaka našim domačim kokošim. Petelin ima široke prsi ter junško postavo.

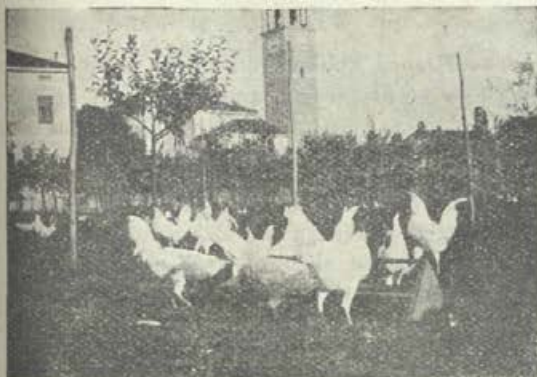
Današnje stanje naše kurjereje.

Kurjereja je, četudi v manjši meri, pri nas splošno razvita. Skoraj pri vsaki hiši imajo nekaj perutnine, goji se pa nerazumno. Kokoši pasme jajčarice se križajo s petelini pasem za meso in narobe, radi česar je donos jajc jako pičel in doseže komaj 80 do 120 jajc letno na glavo. To je komaj slabo polovico tega, kar nam daje čistokrvna izbrana livornska pasma.

Perutnina, ki jo prodamo za meso, nam nikdar ne povrne stroškov in truda, ki smo jih imeli z njo. Le kdor goji kokoši za donos jajc, lahko doseže, da mu dohodki krijejo stroške, poplačajo trud in še kaj več. Seveda od kokoši, ki nesejo samo 80 do 120 jajc letno, ne moremo pričakovati dobičkov, k večjemu nam ta donos krije stroške za prehrano ter slabo poplača delo in trud. Dobiček, ki bi ga imeli, ako bi naše kokoši nesle še enkrat toliko kakor nesejo, ni majhen. Recimo, da je v vasi z 2000 prebivalci 2000 kokoši. Ako bi namesto sedanjih pasem z donosom 80 do 120 jajc letno, imeli kokoši z donosom 180 do 220 jajc letno t. j. 100 jajc na glavo več, bi imeli pri 2000 kokoših 200.000 jajc letno več nego nam da enako število kokoši danes. Ako cenimo jajca le po 25 stotink kos, dobimo razliko 50.000.— lir za eno samo večjo vas. Za koliko bi se zvišal dohodek v celi deželi, si lahko predstavljamo.

Kako lahko zboljšamo sedanje stanje kurjereje.

Nedostatek pri sedanjem stanju kokošjereje lahko zboljšamo na dva načina. Prvi najcenejši in najlažji a manj uspešen način je, da damo kokošim, ki smo jih namenili za jajčarice, čistokrvnega petelina dobre jajčarske pasme. Seveda moramo izbrati najboljše domače jajčarice. Peteline moramo nabaviti pri zanesljivem perutninarju, ki ima perutnino strogo ločeno po pasmah in plodnosnosti. Tudi petelini dobre pasme niso vsi dobri plemenjaki. Perutninar, ki se bavi z izbiranjem pasme, odda slabe plemenjake za zakolj ter ohrani dobre za plemo.

Skupina petelinov lenghornske pasme.

Pred vzornim gojiščem za perutnino v Mirnu pri Gorici.

Ko smo za naše kokoši dobili enega ali več dobrih petelinov, moramo vse druge odstraniti.

Dobre lastnosti petelinov se v veliki meri prenesejo na njih potomce. Na državni poskusni postaji za perutninarstvo v Rovigo so napravili poskus križanja domačih kokoši s petelinom lenghornske pasme. Navadne kmečke kokoši z donosom 110 do 120 jajc letno, so križali s petelinom, potomcem lenghornske kokoši z donosom okoli 250 jajc letno. Kokoši potomke tega križanja so nesle srednje 235 do 240 jajc na leto, in sicer najmanj 205, največ 270 jajc. Pri potomcih tega križanja so torej v celoti prevladale lastnosti plodovitosti, prenesene po petelinu.

ŠALE.

BRIDKOSTI JANEZA BIRSIČA.

Pred leti je bil pri ajdovskem sodišču ena najbolj znanih oseb Janez Birsič. Njegova načela o mojem in tvojem so bila precej mahadrava, zato je prišel večkrat v spore s paragrafom.

Vsiljive postrvice.

Sodnik: »Janez Birsič, obtoženi ste, da ste lovili ribe brez dovoljenja.«

Janez (nedolžno): »Jaz lovil ribe, to pa ni res, to mora biti kaka pomota.«

Sodnik: »Kako da ni res? Saj sta vas vendar zasačila orožnika, ko ste ravno potegnili postrv iz vode.«

Janez (obraz se mu razjasni): »A takrat? To je bilo pa takole, veste, g. sodnik. Zbežala mi je bila krava, katero sem moral loviti. Pri tem sem se močno upehal in užejil. Stopil sem k potoku, da se napijem vode. Poklekнем in se z obema rokama naslonim naprej v vodo, da sem kar tako po domače pil. Ko ravno najbolj krepko požiram, švigne proti meni ribica in se skrije pod mojo roko. Mirno pijem naprej. Ko sem imel zadosti, se dvignem in dvignem z roko tudi ribico, ker sem bil radoveden, kakšne vrste je. Ravno v tem hipu pa prideta orožnika. Jaz tedaj gotovo nisem nič kriv!«

Nesrečni špeh.

Janez je bil obtožen, da je pri sosedu ukradel špeh. Ves užaljen se Janez brani: »Kdo more meni kaj takega očitati. Šel sem mimo sosedovih. Nikogar v hiši. Vse je bilo pa odprto in v kuhinji je visel špeh. Ker sem imel v roki ravno kos kruha, sem si mislil: s soses-

Drugi najbolj uspešen način za izboljšanje kurjereje je ta, da kar v celoti nadomestimo današnje mešano pasmo s pravo čistokrvno pasmo dobrih jajčaric. To se lahko doseže v kratki dobi z majhnimi stroški. Prvo leto položimo par koklji z jajci pasme, katero hočemo upeljati; ko odraste, ločimo to perutnino od druge, da se s križanjem ne pokvari. Drugo leto bomo imeli dovolj jajc za podkladanje ter lahko pridemo v kratki dobi do lepega števila kokoši čiste pasme dobrih jajčaric.

Opozorjamo pa, da snežnica navadno ne kloče. Zato moramo imeti zraven snežnic par domačih kokoši, ki so dobre koklje, ali pa par purank.

dom sva si dobra in tudi se mu nič ne bo poznalo, meni bi se pa k suhemu kruhu zelo prilegel košček špeha. Stopil sem zato v kuhinjo, vzel tam nož in si hotel odščipniti košček. Ker je bil pa nož močno škrbast, se je slabo rezalo. Špeh se je omajal in padel na tla. Kaj sem hotel? Pustiti špeh na tleh, da bi ga obgrizle mačke ali odnesel kak tatinski pohajčar? Vzel sem ga zato domov, da ga shranim in zvečer lepo vrnem sosedovim.«

Oj ta šmentani tram!

Stvar je bila takale: Janez je vozil po cesti proti žagi. Nenadoma trči ob debel tram, ki je ležal sredi ceste. Mesto da bi tram odrinil in vozil mirno dalje, ga je z mujo naložil in odpeljal domov. Zadeva pa ni ostala prikrita in Janez je bil klican pred sodnika. Ko mu leta pove, zakaj stoji zopet pred njim, se je Janezu zabliskalo preko obraza in ogorčeno je zarenčal:

»Kaj, radi tiste špice sem tožen?«

* * *

Ubog! Janez, koliko bridkosti je moral užiti in kolikor po nedolžnem pretrpeti?!

PAMETEN ODGOVOR.

Tujec, ki se pelje po Bohinjskem jezeru, hoče čolnarja, priletnega starčka, malo potegniti. Vpraša ga: »Oče, ali bi mi znali povedati, koliko škafov bi moralo biti, da bi se natočila vsa voda iz jezera vanje?«

»En sam, če je zadosti velik,« odgovori starček in se smeje, da je zbadljivca tako dobro izplačal.

GORIŠKA MOHORJEVA DRUŽBA.

PRAVILA

GORIŠKE MOHORJEVE DRUŽBE.

Namen bratovščine.

§ 1. Namen bratovščine Mohorjeve družbe je vzgajati slovensko ljudstvo, prebivajoče v Italiji, po načelih katoliške prosvete, pospeševati v njem versko in нравno življenje, sploh ohraniti in širiti v njem katoliško vero.

V ta namen se bodo izdajale in razširjevale dobre knjige, spisane v slovenskem jeziku v duhu katoliške vere.

O pristopu udov.

§ 2. V to bratovščino sme vstopiti vsak katoliški kristjan kateregakoli stanu ali spola, da le more in hoče si otkovati družbene dolžnosti.

Član bratovščine postane, kdor se prijavi osebno ali pismeno pri krajevnem poverjeniku bratovščine ali pa če ga sprejme osrednji odbor, ki vpiše njegovo ime v glavno bratovsko knjigo.

Kdor se je v to družbo sprejel, ostane njen ud tako dolgo, dosler sam očitno ne-naznani svoje volje, da stopi iz družbe, pri kakem predstojniku (poverjeniku), ali pri osrednjem odboru, ali dokler ga osrednji odbor iz bratovščine ne izključi, zlasti če zanemarja bratovske (družbine) dolžnosti.

Dolžnosti udov.

§ 3. a) Vsak ud naj vsak dan moli en »Očenaš«, eno »Zdravo Marijo«, in zraven naj pristavi besede: »Sveti Mohor, prosí Boga za nas!« z namenom, da se katoliška vera sploh, posebno pa med slovenskim ljudstvom ohrani in razširja.

b) Udje duhovniki naj pa vrhu tega tudi mašujejo za vse žive in mrtve ude, če le mo goče na praznik sv. Mohorja, to je 12. julija.

c) Vsak ud plača od odbora določeno letnino, da zamore družba po svojem posebnem namenu delovati.

č) Vsak ud se zaveže, da si bo po svoji moči prizadeval, da se razširijo med verniki dobre knjige. Vendar ta dolžnost ne veže pod grehom.

Koristi in pravice udov.

§ 4. a) Ud, ki spolnjuje dolžnosti, more zadobiti nepopolne ali popolne odpustke, ki jih je naklonila sv. stolica tej bratovščini — kakor podobnim drugim družbam: — Vsak mesec se v Gorici daruje sv. maša za žive in pokojne ude. Vrhutega so udje deležni vseh dobrih del ter zaslužnj celokupne bratovščine ter vseh udov.

b) Od vseh knjig, ki jih za ude izda bratovščina, dobi vsak ud za plačani znesek po en iztis.

c) Vsak ud ima pravico, priporočiti družbenemu odboru, naj izda take spise, ki se mu zdijo za ljudstvo potrebni ali koristni.

Vodstvo bratovščine.

§ 5. Bratovščina ima svoje krajne poverjenike (župnik, kurat, vikar), dekanijske poverjenike ter osrednji odbor.

V vsaki dekaniji izvoli slovenska duhovščina dekanijskega poverjenika za vso dekanijo ter krajnega poverjenika (župnik, kurat, vikar) za posamezne duhovnije.

V slučaju, da se iz kakršnegakoli vzroka ni mogla izvršiti izvolitev dekanijskega in krajnega poverjenika v času, določenem od družbinega predsednika, imenuje poverjenike odbor.

Vsi dekanijski poverjeniki, ki jih skliče starosta med njimi, izvolijo izmed sebe osrednji družbeni odbor, in sicer predsednika ter 4 člane. Osrednji odbor pa mora potrditi pristojni prem. škof, ki je po cerkvenih postavah nadzornik bratovščine.

Osrednji odbor, ki naj ima po možnosti sedež v Gorici, vodi celokupno družbo.

Krajni poverjeniki pobirajo udnino ter jo pošiljajo osrednjemu odboru ter delijo med ude knjige, ki jih izda bratovščina.

Osrednji odbor daje udom vsako leto račun o oskrbovanju družbinega premoženja ter o drugih poslih, ki se tičejo družbe.

Ta pravila je odobrila knezo-nadškofijski ordinariat.

Št. 3994/23.

Gorica, 16. novembra 1923.

† FRANČIŠEK BORJA, nadškof.

L I S T N I C A

GORIŠKE MOHORJEVE DRUŽBE.

Spet pošiljamo udom naše cerkvene bratovščine knjige za božični dar. Letos so izšle tri redne knjige:

1. KOLEDAR za leto 1932.

2. MOLIMO! Molitve in svete pesmice. Ta molitvenik je trdo vezan, rdeče obrezan ter prinaša na 416 straneh sv. maše, blagoslovne molitve, cerkvene molitve o praznikih, obširno pripravo za sv. zakramente in mnogo drugih važnih molitev. »Molimo!« se večinoma drži priznanega besedila drja Gregorja Pečjaka. — Da smo mogli izdati to knjigo vezano, smo morali skrciti število knjig.

3. VISOŠKA KRONIKA. Spisal dr. Ivan Tavčar. To je najlepša slovenska zgodovinska povest.

Poleg teh knjig sta izšle še dve knjigi, ki sta udom na razpolago za doplačilo:

4. ČUDODELNİK. Življenjepis sv. Antona Padovanskega. Spisal dr. Miroslav Brumat. Cena za ude 1.50 lir.

5. SVETE PESMICE. 102 napeva za ljudsko petje v cerkvah. Priredil Vinko Vodopivec. Cena vezanemu izvodu 12 lir.

Ko razpošiljamo mohorjanski drbžini letošnje knjige, se spoštljivo zahvaljujemo cerkvenim predstojnikom za pomoč, ki jo naklanjajo naši družbi. Obenem naj gre naša zahvala č. gg. poverjenikom za njihov trud za dobro stvar. Bog naj vsem bogato povrne!

KNJIGE ZA LETO 1932.

Prihodnje leto bo družba izdala štiri knjige, in sicer:

1. KOLEDAR za l. 1933.
2. OČE KRŠČANSKE DOBRODELNOSTI. Življenjepis sv. Vincencija Pavlanskega. Spisal dr. Anton Zdešar C. M.
3. LJUDSKA POVEST iz naših krajev.
4. VRLI LJUDJE. Povest iz ameriških prazgodov, spisal A. B. Clyne, prevedel France Magajna.

Odbor si pridrži pravico, ta načrt po potrebi spremeniti.

U D N I N A.

ITALIJA:

Udje, ki se zglase pri poverjenikih, plačajo SEST LIR; ob prejemu knjig morajo povrniti poverjenikom prevozne troške za knjige.

Posamezne ude sprejema tudi uprava. Udnina znaša 6 lir, s poštnino L 7.50, s poštnino in priporočitvijo L 8.50.

Jugoslavija: Udnina Din 30.—; priporočitev Din 4.— več. Pesmarica Din 48.—. Poštnina in priporočitev je všteta v teh zneskih. Vse zneske je treba poslati na račun št. 20.446 pri Poštni hranilnici v Ljubljani.

Udnina za ostalo Evropo znaša L 12.—; za prekomorske države pa L 13.—.

Na naročila iz inozemstva brez predplačila se družba načeloma ne bo ozirala. Za neprisporečene pošiljke ne sprejme družba nobene odgovornosti.

Naš naslov:

**Goriška Mohorjeva družba -
Gorizia - Via Orzoni 38.**

ZOBOZDRAVNIŠKI AMBULATORIJ

GORICA — CORSO VERDI št. 36

ROBERT BERKA

mногоletni asistent profesorja dunajskega vseučilišča dr. R. Welterja.

Vsako nedeljo sprejema v TOLMINU v hiši g. dr. A. Serjuna.

SPREJEMA:
od 9. - 12.
in od 14. - 18.

TRGOVINA ŠORLI v Tolminu

Velika izbira manufakturnega blaga in vseh čevljarskih potrebščin. — Cene solidne, postrežba dobra

NAŠA ZAVAROVALNICA

„L' UNION“

Je ustanovljena l. 1828. in ena največjih na svetu.

Generalni
zastopnik

AVGUST RAVNIK

GORICA
Corso Verdi 24/III

Trda srca.

»O, kako trdega srca so ljudje!« tako se pogosto čuje. Zakaj je toliko trdosrčnih, neusmiljenih ljudi? Ker smo pozabili na veliki opomin evangelija, da nas gleda iz oči našega bližnjega Kristus, da nas posluša z ušesi našega bližnjika, da je skrit v našem bližnjiku. »Kar storite komu najmanjših mojih bratov, ste meni storili!« Siromak, ki trka na vrata, proseč za kosček kruha — to je poslanec Kristusov. Bolnik, ki je siten in nadležen radi dolge bolezni, — je poslanec Kristusov. Šest nedorastlih otrok, ki jim zmučena mati mora služiti kruh in ki prosijo za kos obleke — so poslanci Kristusovi.

Vode ne pozna.

Ruski operni pevec Šaljapin je znan kot izvrsten poznavalec vin. Po samem okusu zadene menda vrsto in starost vina. Nekdaj so v Budimpešti stavili, da se bo pri mnogih vrstah vina vendarle zmotil. Šaljapin je stavo sprejel. Zavezali so mu oči in mu točili v čaše vino najrazličnejših vrst in starosti. Šaljapin je praznil kozarce in določeval vrste in letnice. Zmotil se ni nobenkrat. Pri zadnjem kozarcu je pa njegovo znanje vendar odpovedalo. Pokusil je enkrat, dvakrat, pokusil trikrat. Nič. Priznati je moral, da ne ve, pri čem je. Okoli stoječi so mu med krohotom sneli obvezo in Šaljapin je spoznal, da drži v roki kozarec — vode.

Kdo bo vztrajnejši?

V zelo ozki ulici nekega velikega mesta sta se srečala dva moža. Vsak je vlekel za seboj voziček. Ogniti se nista mogla, ker ni bilo prostora; nazaj pa ni hotel nobeden. Kregala sta se in kričala, a bila sta tam kot prej. Prvi je sedel na tla in dejal: »Tu sem in tu

ostanem.« Drugi se je pa zleknil poleg voza. Prvi je izvlekel cigaro in jo prižgal, drugi si je natlačil pipo in mirno pihal dim v zrak. Prvi je potegnil iz žepa velik časopis in pričel brati. Drugi ga je nekaj časa gledal, potem mu je pa dejal: »Ko boš prebral, se priporočam zanj. Novice me zelo zanimajo.« Tedaj je prvi obupal, češ, ta utegne ležati tu do jutra. Vstal je in šel nazaj. Drugi pa je mirno koračil za njim.

Ponarejeni zobje v starem veku.

V Narodnem muzeju v Neapelju hranijo tudi fina orodja za popravljavanje zob. To orodje so našli v izkopisnah mesta Pompeji, ki ga je Vezuv zasul v l. 79. po Kristusovem rojstvu. Te najdbe dokazujejo, da so že stari Rimljani cenili zdrave zobe in imeli razvito zobno zdravništvo. V odlomkih najstarejših rimskih postav, ki so se ohranile, v »dvanajsterih tablah«, so določene kazni za tistega, ki bi mrličem ruval zobe, da si prilasti zlato, s katerim so zobje pritrjeni. Kakor vidimo, so Rimljani že pred 2500 leti poznali zobne poprave in umetne zobe, prevlečene in pritrjene z zlatom.

Pogovor.

Dobro jutro, botra Sova, ali Vam je kaj dolgčas?
»Da, prav zdaj, ko poslušam Vas!«

Svetovavec

žepni koledar za gospodarje, trgovce, obrtnike in zadruga za leto 1932., je izšel v založbi Katoliške knjigarne v Gorici. Zahtevajte ga pri domačem trgovcu ali pa pišite ponj na naslov: Libreria Cattolica — Gorizia — Piazza Vittoria šte. 11.

BORIS SIMANDL

GORICA,
VIALE XXIV MAGGIO 16

Specijalna delavnica za popravila
PISALNIH IN RAČUNSKIH STROJEV,
registr. blagajn, pomnoževalcev i. t. d.
DELO ZAJAMČENO - CENE NIZKE

CENTRALNA POSOJILNICA

GORICA, Corso G. Verdi 32, I. nad.

Hranilne vloge se obrestujejo po $4\frac{1}{4}\%$, večje vloge po dogovoru. Davek plača posojilnica. Posojila se dajejo na vknjižbo po $6\frac{1}{4}\%$, na menice po $6\frac{3}{4}\%$. — Od vseh posojil plača davek stranka. — **URADNE URE:** vsak dan razen nedelj in praznikov od 8.—12., pop. od 3.—5.; ob sobotah popoldne je urad zaprt.

Modni salon

Preoblikovanje in popravila po naročilu

Gorica, via Mazzini 6 (ex via Municipio)
PETRA MOZETIČEVA.

velika izbira je-
senskih in zimskih
klobukov zadnjih
novosti.

ZOBOZDRAVNIŠKI

ATELJE

ADOLF KOLL,

ZOBOTEHNIK
ODLIKOVAN L. 1924

Gorica, Corso Vitt. Em. III. št. 11

prvo nadstropje
posluje od 9. do 12. dopoldne
in od 2. do 5. popoldne

ZDRAVNICA

dr. VILMA DOMINKO - GREGORIG

SPREJEMA od 9. do 12. in od 15. do 17.

GORICA - Corso Verdi št. 32
(nasproti Ljudskemu vrtu)

ALPINA

DO-
MAČA
MIRENSKA
TOVARNA ČEVLJEV

Tr-

govina

»Alpina« se

nahaja v Gorici,

Corso Verdi št. 32, v

hiši Centralne posojilni-

ce, v prostorih bivše trgovine

»Adria«. Bogata zaloga moških,

ženskih in otroških čevljev najboljših

domaćih in tujih znamk! Hribolazni čevlji,

lovski, smučarski in drugi športni čevlji vseh

vrst in mer! *Poprave! Lastna izdelava! Čevlji po*

meri! Cene najnižje! — — — Cene najnižje!

LASTNIKA TVRDKE:

VUK ANTON, KRPAN IVAN,

bivši ravnatelj Čevljarske zadruge v Mirnu. bivši pisarnovodja Čevljarske zadruge v Mirnu.

Dr. GILBERTO DEL NERI

SPREJEMA

od 9. - 11.

in od 3. - 4.

ZDRAVNIK
KIRURG

ZA NOTRANJE IN
OČESNE BOLEZNI

GORICA, CORSO VERDI 17. - TELEF. 532.

(nad lekarno Contin)

F. FURLAN V AJDOVŠČINI

Vam vedno nudi po najnižjih cenah:

največjo izbero manufakturnega blaga,
perila, platna, posebno veliko izbero
za moške obleke, bogato zalogo
srajc, „Lap“-klobukov, no-
gavic, ovratnic in vse
druge drobnarije ka-
kor tudi vse potrebščine za šivilje in krojače.

- - Blago prvovrstno in vedno sveže. - -

RUDOLF KOLL ZOBOZDRAVNIŠKI ATELJE,

ustanovljen leta 1892.,

odlikovan z najvišjimi odlikovanji iz Londona -
Pariza - Dunaja - Gorice - Vidma in St. Lusa.

GORICA, Piazza Vittoria 20.
sprejema od 9. - do 12. in od 14. - 17.

Podružnica v **KOBARIDU št. 134**
pri gosp. Miklaviču (Podseljanu).

Bogata zaloga vsakovrstnega

pohištva

razkošnega in navadnega, do-
mačega in tujega izdelka;

popolne
spalne in jedilne
sobe, kuhinjsko po-
hištvo, sprejemnice,
opreme za pisarne ter
posamezne kose pohištva
iz lesa, železa in medi
po zelo znižanih cenah.

pred nakupom obiščite zalogo

**O. BERNT-VERIZZO
GORICA**

Piazza Vittoria 21. - Tel. int. 66.

FRANC PRINCIPE, GORICA. PIAZZA CATTERINI št. 10 - TELEF. 311

Tovarna cementnih del, kamna in umetnega marmorja.
Zaloga cementa, gipsa (mavca), strešnih skrilj. i.t.d.

Emilio Wokulat & C. - Gorica

Corso Vitt. Em. III 7 in vogel Via Barzellini - Telef. 3-47.

priporoča svoje izvrstne *fotografske aparate* vsake
velikosti in cene ter *priločne gramofone* z najmo-
dernejšimi ploščami. — Izključno zastopstvo sve-
tovne znamke plošč »Voce del padrone« in velika
izbera plošč »Columbia«, »Odeon« itd.

V zalogi so tudi plošče slovenskih pesmi. Prodaja tudi na obroke!

Največja manufakturna trgovina v GORICI
RUGGERO VENUTI CORSO VERDI 19
 TELEFON šte. 95
Novo znižane cene! **Cene zelo ugodne!**

PERUTNINARSTVO A. R. VUK

MIREN PRI GORICI

Gojijo se kokoši pasme »Lenghorn« bele barve. To je v Ameriki selekcionirana — zboljšana livornska pasma. Vsaka kokoš te pasme donaša povprečno 200—280 jajc letno.

1. Jajca za valjenje od izbranih kokoši po L 1.50 kos. Jamči se za 90% oplemenjenih.
2. Od meseca maja do julija se prodajajo 2 do 10 dni stari piščanci po L 3 kos.
3. Od meseca aprila dalje so na razpolago 3 mesece stari petelinčki, izbrani za pleme po L 15 kos.
4. Od meseca junija dalje prodajamo do 6 mesecev stare peteline po L 25 kos. — Po pošti se ne pošilja. Naročila se izvršujejo v Mirnu, na željo se blago postavi franco Gorica, Corso G. Verdi 32 v trgovino čevljev »ALPINA« (prej Adria), kjer se dobe tudi razna pojasnila.

Naslov:

A. R. VUK, MERN 65 (prov. Gorizia)

Faganelj Stanko

avt. stavbeni podjetnik in sodno zapriseženi cenilec

Vertojba 190 - Gorica.

Izvršuje vsa dela, spadajoča v stavbeno stroko ter sprejema v vodstvo in odgovornost dela, izdeluje vsakovrstne načrte, proračune — cenitve stavb in zemljišč za amortizacijska posojila.

ZOBNI ZDRAVNIK

R. BREZIGAR

SPREJEMA

V GORICI

PIAZZA VITVORIA 17/1

(TRAVNIK)
 (zraven kinematografa)

G. CARLOTTO
 GORICA

Stolni trg 31
 Piazza Cavour - Tel. 173

IZBRANA zelenjadna in travniška semena

Zaloga semenskih žit in umetnih gnojil

„VINOAGRARIA“
 GORICA, PIAZZA VITTORIA št. 4

Izbrano seme pšenice, ajde in drugih žit. Semena povrtine. Semena in čebule cvetic. - Vinarsko in sadjarsko orodje. Lepilni pasovi in razna sredstva za uničevanje sadjarskih škodljivcev. — Vsi potrebni pripomočki za odpravljanje vinskih napak in bolezni. — Posnemalniki, oprema za mlekarne, Höybergovi in Gerberjevi tolščomeri, tekočine i. t. d. i. t. d. — Daje vsa potrebna gospodarska navodila in nasvete.

Stare vremenske prerokbe.

Če na Silvestrovo sneži,
 novo leto daleč ni.

Če zvečer petelini zapojó,
 bo dež al' pa ga ne bo.

Moder nauk za vzgojitelje.

Kdor konja preklinja
 in z bičem krtači —
 prav dolgo mu hlodov
 iz gozda ne vlačí.

ANTON KOREN nasl.

Gorica - Via Carducci 4.

Velika izbira stekla, porcelana, šip in kuhinjske posode ter sploh vseh v to stroko spadajočih predmetov. Gostilniščarjem na posodo; mizarjem na šipe poseben popust.

Na debelo!

Na drobno!

DELO
SOLIDNO!

Trgovina vsakovrstnih
čevljev domačega in
tovarniškega izdelka.

URŠIČ RUDOLF

GORICA - Riva Castello št. 4. vogal.

CENE
ZMERNE!

Sprejemam vsakovrst-
na naročila po meri in
točno izvršujem popravlila.

BANDELJ JOŽEF

PRIPOROČA SVOJO

cvetličarno

v Gorici, — Piazza della Vittoria št. 6,

kjer izdeluje nagrobne vence, lepe šopke za neveste in za razna darila. Ima bogato zalogo vsakovrstnih pletenih košev za okraske in veliko izbero vaz za cvetlice.

POSTREŽBA TOČNA IN VESTNA!

KABINET ROENTGEN

Primarij

dr. A. De Fiori

Gorica, Corso Vitt. Eman. III. 6.

Sprejema od 9.—12. in od 2.—4.

Katoliška tiskarna - Gorica

IZVRŠUJE

tiskanje računov, raznih
blokov, naslovov tvrdke
na pismih in ovitkih, vizitk
in sploh vseh TISKARSKIH del.

TISKA PO NAROČILU

knjige in registre
za trgovce in
za druge.

KNJIGOVEZNICA

Izvršuje točno in solidno
vezavo knjig in registrov.

NAROČILA POŠLJITE NA NASLOV

Tipografia Cattolica - Riva Piazzutta 18

all pa na knjigarno;

Libreria Cattolica - Piazza Vittoria št. 11

GORIZIA

GORICA

30

VIA RASTELLO

BOGATA IZBERA
DOMAČEGA IZDELKA

TRGOVINA

TRAMPUŽ & KOKELJ

ČEVLJEV

sprejema popravila in jih izvršuje tekom dneva.
NIZKE CENE! NIZKE CENE!

GORICA

36

VIA RASTELLO

BOGATA IZBERA
tovarniških ČEVLJEV**JOSIP KERŠEVANI - GORICA, Piazza Cavour 9.**

Delavnica in popravilnica Piazza Cavour 5.

Zaloga šivalnih strojev Pfaff, Mundlos, Anker n
drugih raznovrstnih strojev

Pouk v umetnem vezenju in krpanju brezplačen.

PRODAJAmotorje Bianchi in motorna dvokolesa Ticher & Sachs
dvokolesa Bianchi, Mond, Dürkopp, Gaggenan
gramofone Parlophon, Odeon in vse vrste plošč
posnemalnice in pinje Diabolo in parilne kotle
belgijske puške in samokrese, municijo,
smodnik in vžigalne vrvice za mine.**Zobni zdravnik****dr. L. Mermolja**

SPREJEMA

v GORICI

PIAZZA

VITTORIA

ŠTEV. 5-II

NA TRAVNIKU

Teod. Hribar

GORICA - Corso G. Verdi št. 32

priporoča svojim starim odjemalcem domače in
inozemsko blago vseh vrst, posebno veliko izbero
črnega sukna za čast. duhovščino in platno znane
tvrčke Regenhart & Rayniann za cerkvene prte.
Perilo za neveste od najnavadnejših do najfinejših
vrst in vse potrebno za njihovo popolno opremo.

BLAGO SOLIDNO.

CENE ZMERNE

SOKOL & COMP.Dnevni avtomobilni prevoz blaga iz Gorice v
Trst in nazaj. Podjetje sprejema tudi vsa
kovrstni prevoz blaga v katerikoli kraj.
Sedež: v GORICI, Via Codelli 14 — Telefon
št. 140; Garaža: Via Trieste 4 — Telefon 153.
Postajališče: v TRSTU, Via Mazzini 13,
Custerlina. Telef. št. 4027.**FRANC LEBAN**Delavnica kovinaste oprave za cerkve
Posrebovanje in pozlačevanje na ogenj

GORICA — VIA DUOMO ŠT. 7

ZDRAVNIK

dr. FR. JAKONČIČ,

bivši asistent dunajske klinike,

SPREJEMA

ZA NOTRANJE BOLEZNI

V GORICI, Via Carducci št. 6

Ljudska posojilnica v Šempetru v Goriciregistrovana zadruga
z neomejeno zavezoObreduje hranilne vloge po najugodnejši obrestni meri, vezane vloge po
dogovoru ter brez vsakega odbitka. Svoje prostore ima za cerkvijo v last-
ni hiši, zidani pred vojno iz lastnih sredstev. Poleg jamstva, ki ga nudi
lastna hiša, JAMČIJO pri Ljudski posojilnici, kot zadrugi z neomejenim
jamstvom, ZA VLOGE VSI ČLANI S SVOJIM PREMOŽENJEM, ki
presega večkratno vrednost vseh vlog.

HRANILNE VLOGE PRESEGAJO L 1.500.000.—

Ustanovljena l. 1896.

Čekovni račun: št. 11/5282.

Želodova moka.

V dobah, ko kmetovalci niso še pridelovali dovolj žita, so v mnogih deželah uživali želod. V Tunisu pravijo hrastu »močnato drevo«. V nekaterih pokrajinah Španije reveži še zdaj jedo želod. Ko se je ameriški predsednik republike Jackson vojskoval z upornimi Indijanci, je prišla vojska v puste kraje. Živila so pošla, vojaki so mrmrali. Jackson je nekega večera povabil častnike, naj pridejo drugo jutro k njemu na južino. Prišli so točno, vsi veseli in radovedni, s čim jim bo vojskovodja postregel. Jackson je sedel v svoji koči na tleh in pred njim je bil visok kup želoda. »Gospodje, dokler imamo to sladčico, ne smemo tožiti o lakoti. Sedite, prosim!« jih je povabil general in začel žuliti želod.

Na Angleškem so poskusili delati kruh iz želodove moke. Pravijo, da je želodov kruh slastnejši in tečnejši od ovsenega. Želodov kruh dobi še boljši okus, če želode olupimo in jih pustimo kaliti, da se v njih stвори več sladkorja. — Tudi želodova kava je okusna in lahko prebavljiva.

Solnce in zima.

Da sta solnce in zima v nekem razmerju, je jasno, kajti čim močnejše je solnce, tem milejša je zima. Manj so znani drugi vplivi solnca na zimski čas. Na solncu so učenjaki že davno opazili nekake lise, temna mesta, ki se vsako leto spreminjajo. Dolgo časa so ljudje menili, da se solnčne lise večajo ali manjšajo brez kakega določene ga reda. Zvezdoslovec Henrik Schwabe, ki se je, mimogrede bodi povedano, začel baviti z zvezdoslovjem šele v štiridesetem letu svojega življenja (prej je bil lekarnar), je l. 1843. dožgal, da se solnčne lise večajo, manjšajo ter izginjajo v enakih časovnih presledkih. Vsakih enajst let se lise pojavijo, spreminjajo in izginjajo. Spreminja se tudi število lis. Včasih jih je mnogo, potem število pada do neke najnižje točke, a po preteku enajstih let število lis zopet zraste. Zvezdogledi in vremenoslovci menijo, da število lis vpliva na ostrost zime. Primerjaje posamezne zime in istolet-

no število lis na solncu so namreč dožgnali, da je bila zima skoraj vedno topla takrat, kadar je solnce imelo največ lis. Za prihodnja tri leta prerokujejo srednje ostro zimo.

Zdrave družine — zdrav narod.

Med 1000 Italijani je 410 mladih ljudi, ki imajo od 0 do 19 let. V Združenih državah Amerike pride take mladine 400 na tisoč prebivalcev, v Nemčiji 390, v Angliji 370, v Franciji le še 320! To pomeni, da je v Franciji od tisoč ljudi 680 takih, ki imajo od 20 do 100 let, v Italiji pa je ljudi tega starejšega razreda le 590 na tisoč. Prebivalstvo Francije se stara, skupno prebivalstvo Italije pa je razmeroma mlado.

Zakaj pa? Zato, ker ima Italija prvenstvo med velikimi državami, kar se tiče rojstev. Italijanske družine, posebno one v južnih pokrajinah, se ne branijo otrok. Ena najlepših potez italijanskega naroda je živa in globoka ljubezen do otrok in do rodne družine.

Trije ruski dovtipi.

Ker v Rusiji ni dovoljeno javno govoriti proti komunizmu, krožijo tajno od ust do ust šale, ki bičajo boljše viško suženstvo.

Dva dečka sta se pogovarjala o avtomobilih. »Ne,« je dejal starejši, »jaz nočem avta, sicer me bodo imeli za buržuja.« Manjši pa se je posmejal: »Jaz se vpišem v stranko, pa bom imel avto in vse!«

Delavec vpraša tovariša: »Povej najboljši dovtip v eni besedi.« — »Pjatiljetka!« odgovori oni. (Pjatiljetka je petletni načrt, po katerem hoče boljše vizez spet dvigniti rusko gospodarstvo iz sedanje bede.)

Ko so prignali kmečke družine z njihovih posestev na »kolhoz« (skupno gospodarstvo), je predsednik sovjeta imel govor, v katerem je trdil, da je boljše vizez osvobodil kmeta. — »Osvobodili ste nas od grunta, hiš, ži-vine, orodja — osvobodite mi še glavo!« je zaklical star mužik. Rečeno storjeno: boljše viki so mu vzeli še glavo.

Čtivo za vse leto

Naročiš lahko kar po dopisnici!
Več izveš iz Pratike 1932!!

„SIGMA,“ književna založba v Gorici, Piazza Nicolò Tommaseo št. 29/I, ima v zalogi sledeče

poceni, poljudne in zabavne bukve	
1. Snopič domačih pisateljev	L. 2.—
2. Pratika za l. 1932.	» 1.80
3. Domačija v besedi in podobi	» 4.80
4. Kopica veselih	» 2.—
5. Od Anapa do Soče	» 2.50
6. Milijon	» 3.50
7. Aleluja	» 1.—
8. Našemu nadpastirju	» 1.—
9. Krona življenja	» 2.—
10. Spomin na sv. birmo	» 2.50
11. Ovadeh	» 2.—
12. Juheeej!	» 2.50
13. Ljubezen in sovrašтво	» 3.80

Leta 1932. bodo izšle te knjige:

1. Janez Zbogar (Francoz je spisal povest iz naših krajev)	L. 2.80
2. V tri smeri. (Potopisi v višino, dajlino in globino)	» 2.80
3. Rokovnjači. (Sloviti roparski roman Jurčičev)	» 3.—
4. Otočje plamenil! (Spisal Jules Verne)	» 2.80
5. Naše šege in navade	» 3.—
6. Križ v temi. (Junaštvo in trpljenje misijonarjev)	» 3.—

Vmes bodo izšle še druge knjige!

Zdravnik

dr. L. Simoniti,

bivši asistent goriške bolnišnice,

SPREJEMA

vsak dan od 9.—12. in od 3.—4.

GORICA

Piazza della Vittoria št. 6/II (Travnik)

(nasproti lekarne Cristofoletti.)

»Tatič ti, ali sem te . . .!«

»Veste, hotel sem samo pogledati, ali so jabolka že zrela, da napišem v šolsko nalogo, kdaj dozoriijo.

F. X. GOLI

trgovina z mešanim blagom

IDRIJA

ustanovljena leta 1875

Priporočamo trgovino čevljev

AND. ČOTAR GORICA,
VIA RASTELLO 24.

SOLIDNO BLAGO.

CENE NIZKE.

Kmečka banka

registrovana zadruga z omejeno zavezo

v Gorici, Piazza E. De Amicis (prej Korren) št. 12, sprejema hranilne vloge ter jih obrestuje po 4 $\frac{1}{2}$ %, večje na daljšo odpoved, vezane vloge po dogovoru. Davek plačuje zavod sam. — Dovoljuje svojim članom posojila na menice in vknjižbe pod ugodnimi pogoji. — Uradne ure za stranke od 9. do 12. in od 15. do 17. Ob nedeljah in praznikih je urad zaprt.

Dr. Alfonz Serjun

emeritirani sekundarij
Javne deželne bolnice
v Gradcu,
bivši okrajni zdravnik

V TOLMINU,

sprejema vedno ob
delavnikih in nedeljah
za ženske in notranje
bolezni, za šijatiko in
reumatična obolenja.

POSOJILA

proti vknjižbi na amortizacijo za 25 let s 5% in 6% obrestni, agrarna posojila po 5 $\frac{1}{2}$ % ter vsakovrstna druga posojila na menice in posojila s 4% obrestni za zidanje kmetskih poslopij, gnojišč, hlevov in vodnjakov ter za obnovitev in nakup zemljišč, kakor tudi rešitev vojno-odškodninske ter revizijske zadeve, rešuje najhitreje

ANTON TRAMPUŽ, sod. ofic. v p.
V GORICI, Via Garibaldi št. 20.

Udine - 5 Via Savorgnana 5 - Udine

Velika skladišča

„AL RIBASSO“

Največja izbira tkanin na Furlanskem.

POZOR! Kdor kupi za več kot 200 lir blaga, mu plačamo pot iz Gorice v Videm in nazaj; kdor kupi za več kot 300 lir, prejme v dar celoten in zamajčen električen likalnik; kdor kupi za več kot 500 lir, dobi od tvrdke poseben dar.

**Najnižje
cene !!!**

Najbogatejša izbira sukna za moške in ženske, bombaževin, sešitega perila, platnenega in bombažastega sukna vseh višin, odej, pregrinjal, zastorov, tapecerij, stenskih preprog, volne za blazine, živalske in naravne žime, prešitih odej, posteljnih blazin.

Dobave za hotele, zavode, ustanove itd.

— Sprejemamo tudi pisana naročila, —

VAŽNO! Blago, ki zaradi kakovosti ali cene ne ugaja, sprejmemo nazaj!

stalne cene!

Udine - 5 Via Savorgnana 5 - Udine

Pisarniške in šolske
potrebščine

KNJIGE

šolske, nabožne, zabavne
in poučne; kipi, molitve-
niki, nabožni predmeti.

MOLITVENIKI vseh vrst.

PAPIR

pisarniški, pisemski, za
maslo, ovojni i.t.d. i.t.d.

SLIKE

navadne in umetniške,
majhne in velike stenske

SVEČE

liturgične, voščene I.a
stearinke, nočne i. t. d.

Slikanice za Miklavževa
in božična darila. Jaslje,
božični okraski.

Modni časopisi. Veli-
ka izbira razglednic.

Katoliška knjigarna

GORICA
PIAZZA VITTORIA II

N A S L O V:

Libreria Cattolica
Gorizia, piazza Vittoria II

GORIŠKA MOHORJEVA DRUŽBA

(Sodalizio di S. Ermacora)

Gorica - Via Orzoni 38 - Gorizia

Poštni ček, rač. Trst 11-105 - Ljubljana 20446

	Cena za 1 izvod	Cena za 1 izv. s poštnino	
		Italija	inozem.
	Lir	Lir	
Koledar za l. 1925.	4.—	5.10	7.—
» » » 1926.	3.—	4.10	6.—
» » » 1927.	4.—	5.—	5.80
» » » 1928.	4.—	4.80	5.40
» » » 1929.	4.—	4.80	5.40
» » » 1930.	4.—	4.80	5.40
» » » 1932.	4.—	4.80	5.40
Danilevski-Benkovič: Na Indijo, zgodovinski roman	5.—	5.50	5.80
Bertrand-Rejec: Sanguis martyrum, roman iz mučeništva prvih kristjanov	4.—	4.60	5.—
Rais-Bradač: Preživetkarji, povest	3.—	3.30	3.60
Jaklič Franc: Nevesta s Korinja, dolenska povest	2.—	2.30	2.60
Meško Ksaver: Legende o sv. Frančišku	3.—	3.30	3.60
Kralj dr. J.: Socijalna čitanka, zbornik poljudnih spisov o socijalnem vprašanju	3.—	3.40	3.70
Križar Ivan: Luč v temi, (knjiga opisuje pot peterih velikih duhov k Bogu)	2.—	2.30	2.60
P. P.: Kolački, otroška čitanka s podobami	1.50	1.80	2.—
Terčelj Filip: Za domačim ognjiščem, druž. vzgojna čitanka	2.—	2.30	2.50
Rustja inž. Jos.: Gospodarska čitanka, zbirka gosp. naukov	8.—	8.60	9.—
Rustja inž. Jos.: Travništvo	2.—	2.40	3.—
Rustja inž. Jos.: Sadjarstvo	3.—	3.40	3.70
Sienkiewicz: Quo vadis I. in II. del skupaj	14.—	16.—	18.—
Sienkiewicz: Quo vadis II. del	6.—	7.—	8.—
Vodopivec: Božji spevi, 92 pesmi za cerkveno leto, vezano	12.—	14.—	16.—
Vodopivec: Gospodov dan, mašne in blagosl. pesmi, vez.	14.—	16.—	18.—
Vodopivec: Svete pesmice	12.—	14.—	16.—
Ivan Trinko: Naši paglavci, povestice iz beneškega pogorja	2.—	2.40	2.80
Slavko Savinšek: Delavci, povest	2.—	2.50	3.—
Narte Velikonja: Sirote, povest	1.50	1.70	1.90
Filip Terčelj: Mati uči otroka moliti, verski nauki	1.50	1.80	2.10
Dr. Jos. Bitežnik: Nove postave, razlaga italijanskega civilnega zakonika	3.50	4.20	4.90
Dr. Ant. Kacin: Klasje, mladinska čitanka	6.—	6.70	7.40
Marta Uršičeva: Družinska kuhinja, 500 receptov	5.—	5.40	5.80
Molimo! (molitve in svete pesmice)	5.—	5.40	—
Tavčar Ivan: Visoška kronika (povest)	3.—	3.70	—
Brumat dr. Mirko: Čudodelnik, življenje sv. Antona Padov.	1.50	2.—	2.50

Knjige se pošiljajo samo, če se plača v naprej. — Za nepriporočene pošiljke ne sprejema družba nikake odgovornosti. — Naročniki iz tuzemstva lahko pošljejo znesek v nepokvarjenih poštnih znamkah.